

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ФІНАНСІВ, ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА ТУРИЗМУ
Спеціальність 292 - „Міжнародні економічні відносини”

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**«Стратегічні пріоритети США у сучасних міжнародних
економічних відносинах»**

2мФМ

КРМ

Розробила студентка гр.601-ФМ
__._ 2022 р. _____ А.І. Єломова
Керівник кваліфікаційної роботи
__._ 2022 р. _____ І.Б. Чичкало-Кондрацька
Консультанти
із глобальної економіки
__._ 2022 р. _____ І.Б. Чичкало-Кондрацька
із управління ЗЕД
__._ 2022 р. _____ А.А. Буряк
із управління міжнародною
конкурентоспроможністю
__._ 2022 р. _____ Н.В. Безрукова

Робота допущена до захисту:

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та туризму

_____ І.Б. Чичкало-Кондрацька

__._. 2022 р.

Полтава, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 США ЯК ЛІДЕР СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	6
1.1 Структура та особливості національної економіки США	6
1.2 Фінансова влада США: джерела та механізми	15
1.3 Інструменти соціальної політики в США.....	26
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СПІВПРАЦІ США З КРАЇНАМИ СВІТУ.....	37
2.1 Аналіз міжнародних операцій США.....	37
2.2 Роль США в інтеграційному угруповуванні USMCA.....	47
2.3 Еволюція та сучасний стан економічної співпраці США – Україна.....	60
Висновки до розділу 2.....	71
РОЗДІЛ 3 СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ США В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ.....	73
3.1 Пріоритети державної політики США в контексті подолання наслідків COVID-19	73
3.2 Особливості реалізації концепції «Smart City» в США	80
3.3 Стратегічні перспективи розвитку відносин Україна – США.....	92
Висновки до розділу 3.....	97
ВИСНОВКИ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105
ДОДАТКИ	118

				2мФМ	КРМ		
	П.І.Б.	Підпис	Дата	Стратегічні пріоритети США у сучасних міжнародних економічних відносинах	Стадія.	Арк.	Акрушів
Розроб.	А.І. Сломова					3	118
Керівник	І.Б. Чичкало-Кондрацька				НУ імені Юрія Кондратюка Кафедра МEB та туризму		
Н. контр.	В.А. Свічкарь						
Зав.кафедри	І.Б. Чичкало- Кондрацька						

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми. Україна відкрила дипломатичні канали зі Сполученими Штатами після набуття незалежності. Сполучені Штати вважають, що для майбутнього України дуже важливо зробити її сучасною демократичною країною з процвітаючою економікою. США мають досить значний вплив у світовій політиці, міжнародних організаціях та інституціях, що є дуже важливим для України в умовах сьогодення і в довгостроковій перспективі.

Україна надає великого значення відносинам із США та розраховує на подальше поглиблення співпраці. Водночас Сполучені Штати розглядають Україну в ширшому європейському контексті, тому для них важлива і її безпека. Також, Україна для них є моделлю успішних реформ і демократичного розвитку для інших країн регіону.

Наразі одним із найважливіших завдань зовнішньої політики України є визначення основних параметрів, загального бачення та першочергових цілей продовження розвитку взаємовідносин із США. Це, в свою чергу, зміцнить українсько-американську співпрацю та допоможе концентруватися на основних напрямках двосторонніх відносин в найближчі декілька років.

Мета кваліфікаційної роботи – розглянути сучасний стан та стратегічні пріоритети США у міжнародних економічних відносинах, визначити позицію Сполучених Штатів відносно політичних і економічних взаємовідносин з Україною та визначити шляхи їх посилення на сучасному етапі.

Завдання роботи:

- розглянути структуру та особливості національної економіки США;
- виявити джерела та механізми фінансової влади США в світі;
- визначити інструменти соціальної політики в США;
- проаналізувати міжнародні операції США, зокрема міжнародні торговельні відносини;
- оцінити роль США в інтеграційному угруповуванні USMCA;

- дослідити еволюцію економічної співпраці США – Україна та висвітлити сучасний стан;
- визначити пріоритети державної підтримки соціально-економічного розвитку США в контексті подолання наслідків COVID-19;
- виявити особливості та перспективи реалізації концепції «Smart City» в США;
- встановити перспективні напрями для розвитку стратегічного партнерства України і США.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є економіка США та їх роль в міжнародних економічних відносинах.

Предмет дослідження – стратегічні перспективи економічного розвитку США, посилення їх ролі в МЄВ, а також економічні відносини між Україною та Сполученими Штатами у сучасних умовах.

При написанні кваліфікаційної роботи були використані такі методи дослідження: узагальнення, системний аналіз; табличний і графічний методи; економіко-статистичний аналіз та ін.

Інформаційною базою дослідження є роботи провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, міжнародне законодавство та нормативно-правові акти США, дані міжнародних організацій та статистичні матеріали США, Державної служби статистики України, навчальна і наукова література, матеріали наукових конференцій, інформація з Internet.

Наукова новизна:

- обґрунтовано перспективні напрями для розвитку стратегічного партнерства України і США;
- на основі детального аналізу визначено сучасну роль США в інтеграційному угруповуванні USMCA.

РОЗДІЛ 1

США ЯК ЛІДЕР СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1 Структура та особливості національної економіки США

Сполучені Штати Америки є північноамериканською державою, яка є найбільшою економічною та військовою державою світу. США – країна з вільною ринковою економікою та найбільшим у світі номінальним ВВП і чистим багатством. Вони відіграють значну роль у глобальних потоках товарів, послуг, капіталу, робочої сили і їх вплив дедалі зростає. Сполучені Штати мають багаті мінеральні ресурси, багато покладів золота, нафти, вугілля та урану. Сільське господарство робить країну одним із провідних виробників, зокрема, кукурудзи, пшениці, цукру та тютюну. Також американці спеціалізуються на виготовленні автомобілів, літаків та електронної техніки.

Розширення виробництва найбільш конкурентоспроможних галузей промисловості та продуктів шляхом експорту підвищує доходи США. Перенесення виробництва до найбільш конкурентоспроможних сфер економіки допомагає Сполученим Штатам підвищити продуктивність середньостатистичного американського працівника, а отже й дохід, який він отримує. Завдяки здатності обслуговувати глобальний ринок заохочуються інвестиції в експортні сектори, що розширюються, а зростання обсягів виробництва сприяє зниженню середніх витрат виробництва. Такі ефекти сприяють посиленню темпів економічного зростання США. Крім того, імпорт збільшує вибір споживачів і допомагає підтримувати ціни на низькому рівні, підвищуючи купівельну спроможність споживачів. Імпорт також забезпечує високоякісні ресурси для американського бізнесу, допомагаючи компаніям та їхнім працівникам у США стати чи залишатися високо конкурентоспроможними як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [1].

Майже дві третини загального виробництва в США спрямовується на особисте споживання. Хоча Сполучені Штати вважаються країною з

вільноринковою економікою, проте це не повністю відповідає дійсності, оскільки за допомогою державного регулювання в країні здійснюється захист певних галузей економіки, зокрема енергетики і сільського господарства. Щедре державне субсидування аграрного сектору США є предметом різної критики з боку країн, що розвиваються. Американські компанії утримують провідні позиції в світі в сфері технологічних інновацій, зокрема в галузі виробництва комп'ютерної, аерокосмічного, медичного і військового обладнання [2, с. 13].

Протягом більш, як шести останніх десятирічь американський долар є світовою резервною валютою. Долар США вважається однією з найстабільніших валют у світі, і багато країн забезпечують свою власну валюту резервами в доларах США, крім того ця валюта найчастіше використовується в міжнародних операціях.

Федеральний уряд Сполучених Штатів, який діє як центральний банк країни, намагається використовувати монетарну та фіскальну політику для підтримки низького рівня інфляції, високого економічного зростання та низького рівня безробіття.

Сьогодні в економічно розвинутих країнах основна кількість робочих місць в економіці виникає у сфері послуг, освіти, науки, охорони здоров'я, соціального забезпечення. Тому значення державного сектора навіть у США зростає. Діяльність відповідних структур фінансується з державного бюджету, і всі вони підпорядковуються органам державного управління різних рівнів. Важливе місце серед елементів державного регулювання ринку США посідає програмування економіки через розробку та реалізацію як загальнонаціональних, так і регіональних програм, широко використовуються система державних замовлень, фіскальна політика. У сучасний період держава виконує численні функції щодо контролю економічної діяльності: видає закони, спрямовані проти фальсифікації, здійснює митний контроль, регулює діяльність комунального та залізничного транспорту, контролює виконання законів про працю і соціальне забезпечення, встановлення мінімуму та максимуму цін, громадські роботи, національну

оборони, національне і місцеве оподаткування, реалізацію постанов про мінімум заробітної плати [3].

Незважаючи на те, що Сполучені Штати залишаються економічним лідером, для підтримування стійкого економічного зростання їм потрібно знайти шляхи розв'язання низки значних проблем таких, як недостатні капіталовкладення в економічну інфраструктуру, зростання видатків на пенсійне і медичне обслуговування дедалі старіючого населення, великі обсяги фіскального федерального дефіциту тощо [2, с. 14].

За даними The World Bank ВВП Сполучених Штатів у 2021 році досягло 22,996,100 млн. доларів США, що склало майже 24% від світового ВВП [4].

Reuters, з посиланням на попередню оцінку Міністерства торгівлі, повідомляє про падіння ВВП США у першому кварталі поточного року на 1,4%. Це здебільшого викликано більшим дефіцитом торгівлі через зростання імпорту та уповільненням темпів накопичення запасів. Зазначається, що підприємства перейшли до імпорту, щоб задовольнити попит, а місцевим виробникам не вистачає можливостей для збільшення виробництва. Товарні запаси зросли на 158,7 мільярда доларів США, уповільнившись порівняно з високим показником у 193,2 мільярда доларів США у кварталі жовтень-грудень. Інвестиції в запаси скоротилися на 0,84 процентного пункту від зростання ВВП [4].

І хоча залишаються побоювання, що Федеральний уряд США може агресивно посилити монетарну політику та схилити економіку до рецесії, більшість економістів не погоджуються з цим, вказуючи на високий внутрішній попит і ознаки того, що інфляція, можливо, досягла піку.

Реальний валовий випуск у США (головним чином це показник продажів або надходжень галузі, який включає продажі кінцевим споживачам в економіці (ВВП) і продажі іншим галузям (проміжні ресурси)) у другому кварталі 2022 р. зріс на 1,7 відсотка. Це було пов'язано зі збільшенням на 3,6 відсотка виробництва послуг у приватних галузях, зниженням на 3,0 відсотка виробництва товарів у приватних галузях, та збільшенням на 0,8 відсотка виробництва для

уряду. Загалом 16 із 22 галузевих груп сприяли збільшенню реального валового виробництва [5].

Представлені результати щорічного оновлення національних економічних рахунків (NEA), які включають національні рахунки доходу та продукту (NIPA), а також економічні рахунки галузі включають оновлення переглянутих оцінок з першого кварталу 2017 року до першого кварталу 2022 року та призвело до перегляду ВВП у цілому, ВВП за галузями, GDI та їхніх основних компонентів. Базовим роком залишається 2012 рік.

Оновлені оцінки показують, що з 2016 по 2021 рік реальний ВВП зріс із середньорічними темпами на 2,1 відсотка. За той же період реальний GDI також зріс на 2,1 відсотка. Середнє значення реального ВВП і реального GDI за той самий період становило 2,1 відсотка [5].

За період економічного зростання з другого кварталу 2009 року по четвертий квартал 2019 року реальний ВВП зріс на 2,3 відсотка в рік. За період економічного спаду з четвертого кварталу 2019 року до другого кварталу 2020 року реальний ВВП скоротився на 18,2 відсотка в рік. За період економічного зростання з другого кварталу 2020 року до першого кварталу 2022 року реальний ВВП зріс щорічно на 8,1 відсотка, що на 0,2 відсоткового пункту вище, ніж передбачалося раніше.

Динаміка ВВП США за 2018 – 2022 роки наведена на рис 1.1. Реальний валовий внутрішній продукт США, згідно з оцінкою, опублікованою Бюро економічного аналізу, у другому кварталі 2022 року скоротився на 0,6% у річному вимірі (рис. 1.1). У першому кварталі реальний ВВП знизився на 1,6 відсотка.

Зменшення реального ВВП відображало зменшення приватних інвестицій у запаси, інвестицій у житлове будівництво, видатків федерального уряду, а також витрат штатів і місцевих органів влади, які були частково компенсовані збільшенням експорту та споживчих витрат. Зріс імпорт, який є відніманням у розрахунку ВВП.

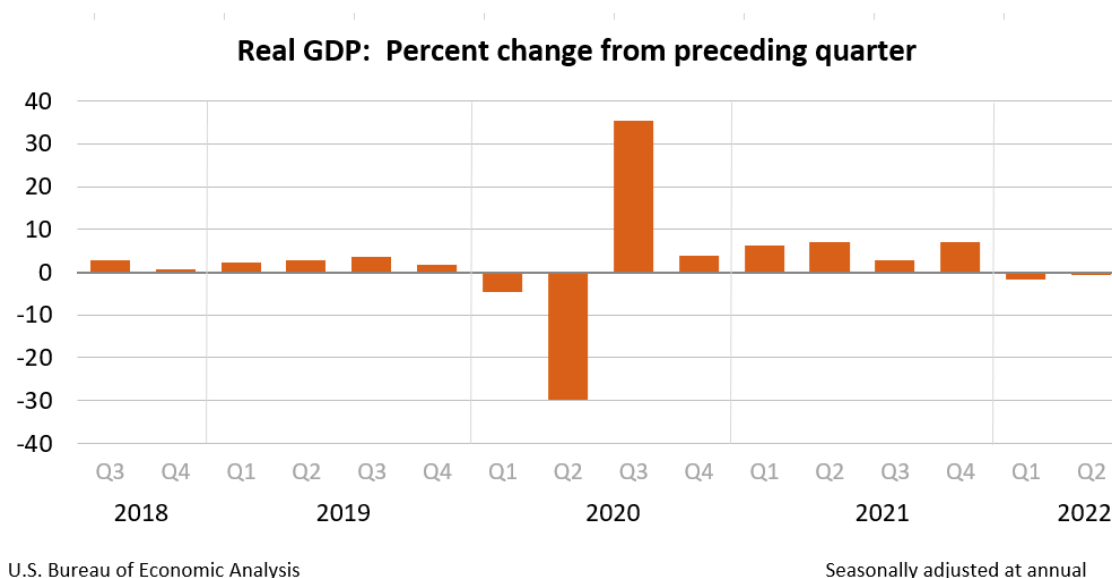

Рис. 1.1 Зміни реального ВВП США за 2018 – 2022 роки, % [5]

Зменшення приватних інвестицій у товарні запаси було спричинене зменшенням роздрібною торгівлі (переважно за статтям «інших» товарів загального призначення). Зниження інвестицій в основний капітал було зумовлене зменшенням «інших» структур (зокрема комісійних брокерам з нерухомості). Зменшення витрат федерального уряду відображало зменшення витрат, не пов'язаних з обороною, яке було частково компенсовано збільшенням витрат на оборону. Зменшення необоронних витрат відображало продаж сирої нафти зі стратегічного резерву нафти, що призвело до відповідного зменшення витрат на споживання. Оскільки нафта, яку продає уряд, надходить у приватні запаси, прямого чистого впливу на ВВП немає. Зменшення витратів держави та місцевого самоврядування було зумовлене зменшенням інвестицій у споруди.

Збільшення експорту відображало зростання як товарів (головним чином промислове постачання та матеріали), так і послуг (головним чином подорожі). Збільшення споживчих витрат відображало зростання послуг (на чолі з послугами харчування та розміщення, а також «інших» послуг), яке було частково компенсовано зменшенням товарів (на чолі з їжею та напоями).

Реальний ВВП у другому кварталі 2022 р. знизився менше, ніж у першому кварталі, зменшившись відповідно на 0,6 відсотка після падіння на 1,6 відсотка. Менше зниження відображало зростання експорту, прискорення

споживчих витрат і менше зниження витрат федерального уряду, які були частково компенсовані падінням приватних інвестицій у запаси, уповільненням інвестицій у нежитловий капітал і більшим зменшенням інвестицій у житловий капітал. Імпорт сповільнився.

Поточний доларовий ВВП зріс на 8,5 відсотка в річному обчисленні, або на 508,0 мільярдів доларів США, у другому кварталі 2022 р. до рівня 25,25 трильйонів доларів США. Індекс цін на валові внутрішні закупівлі зріс на 8,5 відсотка у другому кварталі. Індекс цін на особисті споживчі витрати (PCE) зріс на 7,3 відсотка. Без урахування продуктів харчування та енергоносіїв індекс цін PCE зріс на 4,7 відсотка [5].

Особистий дохід у поточному розрахунку в доларах США зріс на 305,7 мільярда доларів у другому кварталі. Збільшення в першу чергу відображало збільшення винагороди (на чолі з окладами приватних осіб) та особистих доходів від активів. Наявний особистий дохід збільшився на 253,3 мільярда доларів США, або на 5,7 відсотка, у другому кварталі. Реальний наявний особистий дохід зменшився на 1,5 відсотка.

У другому кварталі р. особисті заощадження становили 629,0 мільярдів доларів США. Рівень особистих заощаджень - особисті заощадження як відсоток від наявного особистого доходу - становив 3,4 відсотка у другому кварталі.

Реальний валовий внутрішній дохід (GDI) зріс на 0,1 відсотка у другому кварталі. Середнє значення реального ВВП і реального GDI, додатковий показник економічної активності США, який рівномірно враховує ВВП і GDI, знизився на 0,3 відсотка в другому кварталі.

Прибуток від поточного виробництва (корпоративний прибуток з оцінкою запасів і коригуванням споживання капіталу) зріс на 131,6 мільярда доларів США у другому кварталі.

Прибутки вітчизняних фінансових корпорацій зменшилися на 46,0 мільярдів доларів у другому кварталі. Прибутки вітчизняних нефінансових корпорацій зросли на 152,2 мільярда доларів. Прибутки в інших країнах зросли на

25,5 мільярда доларів США. У другому кварталі надходження зросли на 56,1 мільярда доларів, а виплати – на 30,6 мільярда доларів [5].

Зменшення реального ВВП у другому кварталі 2022 р. на 0,6 відсотка. Перегляд у бік збільшення споживчих витрат, витрат федерального уряду та інвестицій в нежитловий капітал компенсувався переглядом у бік зменшення експорту, інвестицій у житловий капітал та приватних інвестицій у запаси.

Сьогоднішній випуск містить оцінки ВВП за галузями або доданої вартості - показника внеску галузі у ВВП. Приватні галузі, що виробляють товари, скоротилися на 10,4 відсотка у другому кварталі, приватні галузі, що виробляють послуги, зросли на 2,0 відсотки, а уряд скоротився на 0,2 відсотка. Загалом 9 із 22 галузевих груп сприяли падінню реального ВВП у другому кварталі.

Серед галузей, що виробляють приватну продукцію, основний внесок у зниження внесли будівництво та виробництво товарів недовготривалого користування (на першому місці – виробництво хімічної продукції). Серед приватних галузей, які виробляють послуги, основний внесок у збільшення внесли охорона здоров'я та соціальна допомога (на чолі з лікарнями); професійні, наукові та технічні послуги; нерухомість та оренда та лізинг; а також послуги з проживання та харчування. Частково це збільшення компенсувало зменшення оптової торгівлі. Зменшення виробництва для уряду відображало зменшення як для федерального, так і штатного та місцевого уряду. Щоквартальні зміни реального ВВП США у розрізі секторів за 2021 – 2022 роки наведені на рис. 1.2, а зміни реального ВВП США у розрізі галузей за II квартал 2022 року – на рис. 1.3.

У першому кварталі 2022 року реальний ВВП знизився на 1,6 відсотка, як і раніше опубліковано. Перегляд споживчих витрат (зокрема на послуги), нежитлових інвестицій в основний капітал та інвестицій у житловий капітал у бік зменшення компенсувався переглядом у бік збільшення приватних інвестицій у запаси, витрат федерального уряду, експорту, а також витрат штату та місцевого самоврядування.

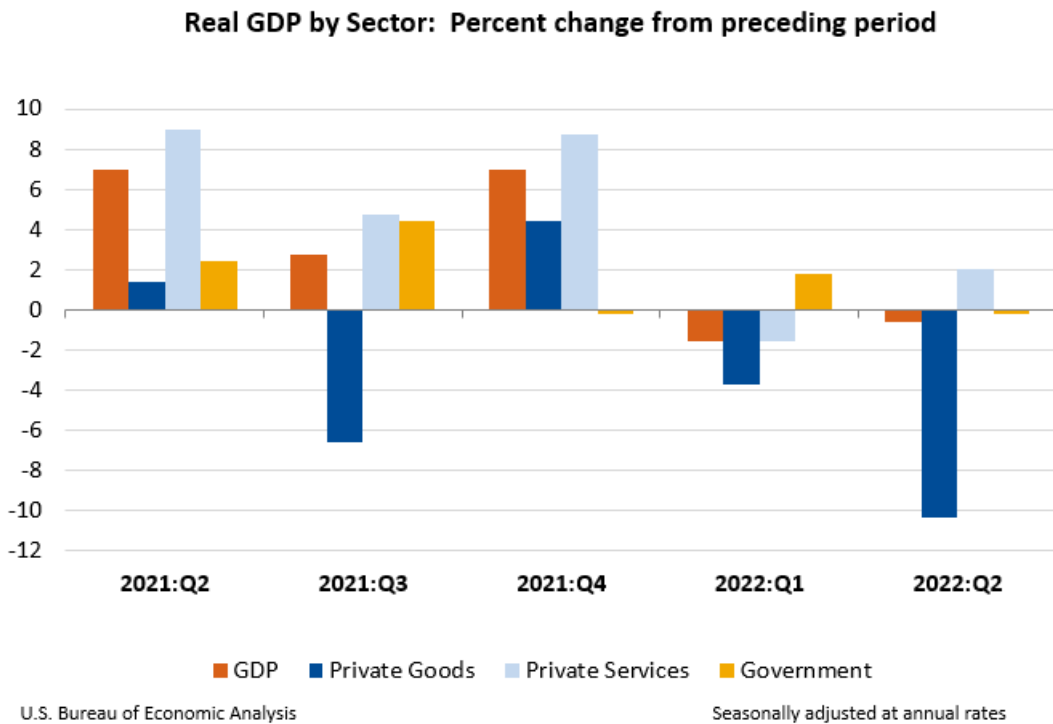

Рис. 1.2 Щоквартальні зміни реального ВВП США у розрізі секторів за 2021 – 2022 роки [5]

Contributions to Percent Change in Real GDP by Industry Group, 2022:Q2
Real GDP decreased 0.6 percent

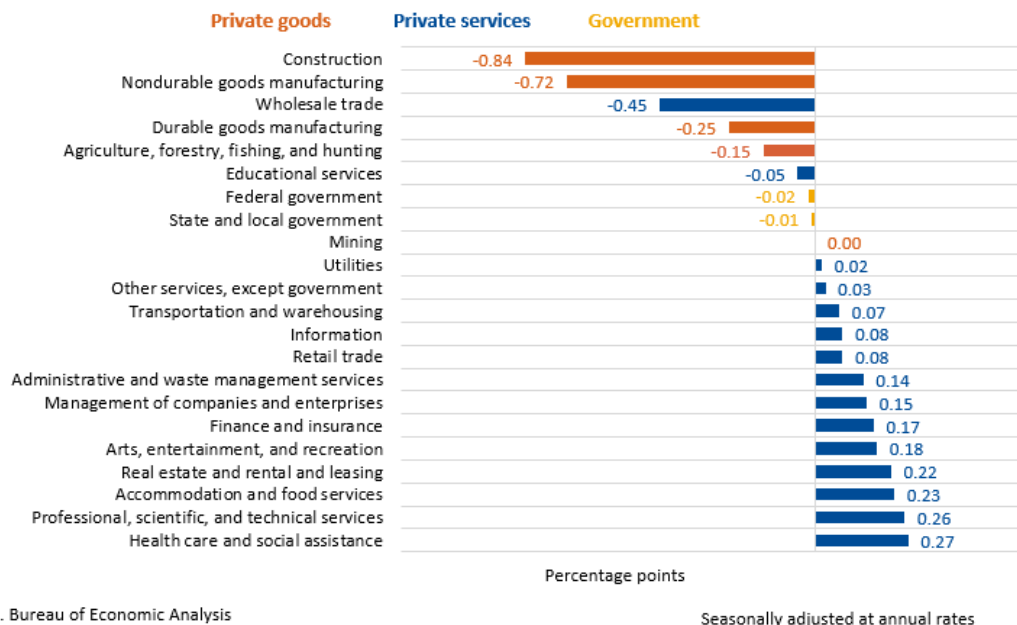

Рис. 1.3 Зміни реального ВВП США у розрізі галузей за II квартал 2022 року [5]

Індекс цін для валових внутрішніх закупівель, за оцінками, зріс на 8,1 відсотка в першому кварталі, що на 0,1 відсоткового пункту вище, ніж було

опубліковано раніше. Індекс цін PCE зріс на 7,5 відсотка, що на 0,4 відсоткового пункту вище, ніж було опубліковано раніше. Без урахування цін на продукти харчування та енергоносії індекс цін PCE зріс на 5,6 відсотка, що на 0,4 відсоткового пункту вище, ніж було опубліковано раніше.

Зміни головних макроекономічних показників США у II кварталі 2022 р. наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Зміни головних макроекономічних показників США у II кварталі 2022 р. [5]

Показники	Попередня оцінка	Друга оцінка	Третя оцінка
	(Зміна у відсотках порівняно з попереднім кварталом)		
Реальний ВВП	-0,9	-0,6	-0,6
Поточний доларовий ВВП	7,8	8,4	8,5
Реальний GDI	...	1,4	0,1
Середнє значення реального ВВП і реального GDI	...	0,4	-0,3
Індекс валових внутрішніх закупівель	8,2	8,4	8,5
Індекс цін PCE	7,1	7,1	7,3
Індекс цін PCE без урахування продуктів харчування та енергоносіїв	4,4	4,4	4,7

За оцінками, поточний доларовий дохід у першому кварталі 2022 р. зріс на 157,7 мільярда доларів, що на 89,5 мільярда доларів. Наявний особистий дохід зменшився на 181,7 мільярда доларів, або на 3,9 відсотка, у першому кварталі. Реальний наявний особистий дохід зменшився на 10,6 відсотка.

У першому кварталі особисті заощадження становили 784,9 мільярда доларів США. Рівень особистих заощаджень - особисті заощадження як відсоток від наявного особистого доходу - становив 4,3 відсотка в першому кварталі.

Реальний GDI зріс на 0,8 відсотка в першому кварталі 2022 р. Основний внесок у перегляд у бік зменшення внесли винагороди, засновані в основному на нових оцінках заробітної плати за перший квартал, отриманих від Квартального перепису зайнятості та заробітної плати Бюро статистики праці. За оцінками, середнє значення реального ВВП і реального GDI скоротилося на 0,4 відсотка в першому кварталі 2022 р.

Прибуток від поточного виробництва (корпоративний прибуток з оцінкою запасів і коригуванням споживання капіталу), за оцінками, зріс на 3,7 мільярда доларів США в першому кварталі. Прибутки вітчизняних фінансових корпорацій зменшилися на 26,8 мільярда доларів США. Прибутки вітчизняних нефінансових корпорацій зросли на 16,4 мільярда доларів. Прибутки в інших країнах світу зросли на 14,2 мільярда доларів. За оцінками, у першому кварталі надходження зросли на 17,1 мільярда доларів, а виплати – на 2,9 мільярда доларів.

У першому кварталі 2022 р. реальна додана вартість для галузей, що виробляють приватні товари, за оцінками, скоротилася на 3,7 відсотка. Приватні галузі, що надають послуги, скоротилися на 1,6 відсотка [5]. Уряд збільшив виробництво на 1,8 відсотка. За оцінками, реальний валовий випуск збільшився на 2,4 відсотка. Приватні галузі, що надають послуги, зросли на 3,7 відсотка. Приватні галузі, що виробляють товари, скоротилися на 0,6 відсотка. Уряд збільшив виробництво на 1,1 відсотка.

1.2 Фінансова влада США: джерела та механізми

За повоєнні десятиліття міжнародна фінансова система (МФС) зазнала цілої низки трансформацій, що помітно змінили її образ. Проте практично незмінним залишається американоцентричний характер її устрою. США були і залишаються ключовим учасником і бенефіціаром міжнародних валютно-фінансових відносин, що надає сильний вплив на їх розвиток. Домінування Сполучених Штатів в МФС, що склалося в повоєнний період, не змогли відчутно похитнути такі епохальні події, як крах заснованої на доларі Бреттонвудської валютної системи, створення

єврозони з єдиною валютою - прямим конкурентом долару, формування нових впливових економічних центрів в особі Китаю та деяких інших великих країн, що розвиваються. Навіть глобальна криза 2008 - 2009 рр., що зародилася на американському ринку і чітко продемонструвала ризики, які породжує для всіх висока залежність МФС від США, по суті, серйозно не похитнув їх позицій у ній.

Оцінці ролі США у світових фінансах присвячена багато літератури. На наш погляд, нові методологічні можливості для системного аналізу цього питання відкриває концепція фінансової, або монетарної, влади (financial, monetary power), що розробляється в рамках відносно нової академічної дисципліни – міжнародної політекономії, що комплексно вивчає економічні та політичні детермінанти глобальних процесів. Основні положення зазначеної концепції викладені в роботах С. Стрейндж [6], Б. Коена [7, 8], Д. Ендрюса [8], Дж. Кіршнера [10, 11], Е. Хеллайнера [12, 13], М. Вермейрена [14] та інших авторів. Концепція фінансової влади служить теоретичною основою дослідження природи сталого домінування США в МФС.

Поняття фінансової влади як однієї з властивостей держави, що проявляється в її зовнішніх відносинах, зазвичай визначається в міжнародній політекономії як здатність змінювати поведінку інших країн через систему фінансових взаємозв'язків з ними [9, с. 8]. Вплив на діяльність іноземних держав, їх фінансових інститутів та компаній, як правило, здійснюється з метою її корекції у вигідну для держави – володаря влади бік. Як феномен міжнародних відносин фінансова влада визначається низкою властивостей: проявами, джерелами, механізмами реалізації і, нарешті, межами (кордонами влади).

Згідно з усталеним у міжнародній політекономії думці, яка послідовно розвивається Б. Коеном, Д. Ендрюсом, М. Вермейреном, М. Калберером [15] та іншими зарубіжними дослідниками, фінансова влада проявляє себе перш за все в тому, що вона дозволяє країні зі стійким дефіцитом поточного рахунку платіжного балансу протягом тривалого часу уникати витрат, пов'язаних з проведенням реформ з його вирівнювання, або за рахунок відстрочення таких реформ завдяки збільшенню зовнішніх запозичень, або шляхом перекладання

тягара витрат на їх виконання інші держави [8, с. 52]. Тим самим ця влада дає можливість її власнику стійко підтримувати високий рівень споживання продукції, що виробляється рештою світу, розплачуючись за це нарощуванням своїх міжнародних фінансових зобов'язань.

США традиційно є головним об'єктом досліджень у рамках концепції фінансової влади. Ця держава, яка протягом багатьох десятиліть займає центральне становище в МФС, по суті втілює в собі цю владу. Фінансова влада США є складним системним явищем в міжнародних відносинах, що надає глибокий і різнобічний вплив не тільки на фінансову сферу, але і на всю світову економіку і політику.

На макроекономічному рівні це найвиразніше проявляється у міжнародному русі капіталу (МРК) – ключовій сфері сучасного світового господарства, що забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів між країнами. Фінансова влада дає можливість США впливати за допомогою різних механізмів на учасників МРК, підштовхуючи їх до прийняття вигідних для себе рішень і забезпечуючи таким чином міграцію транскордонних грошових потоків у потрібному напрямі. Завдяки цьому США набувають вагомих економічних переваг.

Найбільш значущим є здатність імпортувати протягом тривалого часу капітал з метою покриття хронічного дефіциту платіжного балансу – преференція, що розглядається дослідниками як головна ознака фінансової влади держави.

Внаслідок суттєвого перевищення товарного імпорту над експортом США починаючи з 1982 р. мають хронічно негативне сальдо поточного рахунку платіжного балансу. Його середнє значення в абсолютному вираженні в 2000-і роки становило 574 млрд, в 2011-2019 рр. - 411 млрд. Такий дефіцит поточного рахунку Сполучені Штати компенсують за рахунок імпорту капіталу, який за щорічними обсягами з 1983 р. стійко перевершує його експорт.

Абсолютне значення сальдо фінансового рахунку США, що відображає перевищення ввезення капіталу над вивезенням, у 2000-ті роки в середньому становило 559 млрд дол., у 2011–2019 рр. – 388 млрд дол. дозволяє США зберігати високий рівень закупівель та споживання продукції, виробленої

зовнішнім світом, обходячись без важких реформ, пов'язаних з вирівнюванням платіжного балансу [16].

Здатність залучати зовнішні ресурси навіть за умов несприятливої кон'юнктури виразно проявилася під час кризи 2008–2009 років. За ці 2 роки США змогли розмістити серед нерезидентів казначейські облігації на загальну суму 1266 млрд дол. стабільну ситуацію. Отримані кошти прямували на покриття дефіциту федерального бюджету США та реалізацію заходів щодо стимулювання економіки.

Масштабне ввезення капіталу сприяє швидкому зростанню міжнародних фінансових зобов'язань Сполучених Штатів. Тільки у 2001–2019 роках вони збільшилися в 3,8 рази до 35,5 трлн дол. При цьому випереджаючими темпами відбувалося нарощування державного зовнішнього боргу Америки: він підвищився майже в 5 разів до 6,3 трлн дол. В результаті сальдо міжнародної інвестиційної позиції (МІП) США, що має хронічно негативне значення з 1989 р., за вказаний період зросло в абсолютному вираженні у 2,3 рази до 7,7 трлн дол.

Настільки висока динаміка приросту зовнішніх зобов'язань виглядає дуже вражаюче і насторожливою, хоча частково пояснюється позитивною ринковою переоцінкою вартості американських фінансових активів, що належать нерезидентам. Проте міжнародні інвестори продовжують активно вкладати в американську економіку: у 2019 р. імпорт капіталу в США досяг максимального в посткризові роки рівня – 1560 млрд дол.

Ще однією вагомою перевагою участі США в МДК є здатність стійко отримувати високий чистий інвестиційний дохід від міжнародних фінансових трансакцій. За його величиною, Америка набагато випереджає всі країни світу. Примітно, що, незважаючи на стрімке збільшення негативного сальдо МІП, динаміка зростання цього доходу останнім часом помітно прискорилася. Якщо в 2000-і роки його середнє значення становило 81 млрд дол., то в 2011-2019 рр. – вже 219 млрд (у 2019 р. – 235 млрд дол.). Позитивне сальдо інвестиційних доходів, як чистий імпорт капіталу, сприяє покриттю дефіциту торгового балансу США.

Чистий інвестиційний дохід США формується в основному за рахунок позитивного сальдо надходжень та виплат за статтею "прямі інвестування". Його величина у 2019 р. досягла історичного максимуму – 298 млрд дол. Оскільки у 2016–2019 роках накопичені у США прямі іноземні інвестиції (ПІІ) перевищували за розміром інвестиції американських резидентів за кордоном, такий результат свідчить про істотно більш високу прибутковість останніх.

За розрахунками С. Куркуру та Ч. Томаса, середня різниця у дохідності вихідних та вхідних ПІІ склала для США у 1990–2010-ті роки 620 базисних пунктів [17, сс. 206-207]. Однак, незважаючи на нижчу фінансову віддачу від інвестицій у США, порівняно з тією, яку іноземні інвестори могли отримати у себе або в інших країнах, вони продовжують активно вкладати в Сполучені Штати: тільки в 2011–2019 роках притік ПІІ у них становив 2,4 трлн дол. Це ще раз говорить про можливість США залучати ресурси навіть в умовах відносно невисокої рентабельності інвестицій у свої активи.

Проведений аналіз показує, що США як учасник МРК мають унікальні переваги, що дозволяють їм використовувати ввезення та вивезення капіталу для підтримки високого рівня добробуту країни. Незважаючи на прискорене зростання зовнішніх зобов'язань, США і сьогодні зберігають здатність імпортувати у великих обсягах капітал і одночасно отримувати чистий інвестиційний дохід, про що говорять високі значення відповідних показників, досягнуті в 2021 р. Такими двома, здавалося б, несумісними перевагами не має жодна інша велика держава світу. Той факт, що США продовжують ними активно користуватися, говорить про те, що всупереч численним прогнозам скептиків, що передвіщали спад американського впливу в МФС у посткризовий період, воно, як і раніше, залишається дуже сильним.

Питання про джерела (підстави) фінансової влади держави – одне з найважливіших і дискусійних у міжнародній політекономії. Існує кілька підходів для його вирішення, що спираються на різні трактування поняття влади в міжнародних відносинах. Найбільш популярним залишається атрибутивний підхід, що сягає теорії політичного реалізму Г. Моргентау. Він передбачає

виявлення набору відчутних підстав, чи атрибутів влади, що визначають силу та вплив країн на міжнародній арені, зокрема у світових фінансах.

Згідно з Б. Коеном, влада держави визначають чотири головні фактори: рівень розвитку економіки та фінансового ринку, зовнішньополітичний вплив, військова сила [8, с. 121]. Не викликає сумнівів, що США повною мірою мають перераховані атрибути влади – велику висококонкурентну економіку, ємний фінансовий ринок, міцні позиції в глобальній політиці, величезну військову силу. Зазначені фактори є первинними підставами, свого роду фундаментом фінансової влади США.

Окремо слід зазначити ключове значення національного ринку капіталу зміцнення впливу США в МФС. Сполучені Штати мають найбільш розвинений у світі фінансовий ринок. У II-му кварталі 2021 р. капіталізація американського ринку акцій склала 34,2 трлн дол. [18]. Місткість ринку боргових цінних паперів оцінювалася в 40,3 трлн дол. [19]. Таким чином, США здатні запропонувати нерезидентам максимально широкі можливості для розміщення коштів та залучення інвестицій, які не в змозі забезпечити ринки інших країн. Ця обставина служить, згідно з поширеною думкою, основною причиною активного припливу іноземного капіталу на американський фінансовий ринок. Так, К. Форбс зазначає, що саме його перевага за рівнем розвитку, ліквідності та ефективності насамперед сприяє залученню в США зарубіжних інвестицій, особливо портфельних [20, с. 32].

Величезні масштаби фінансового ринку дозволяють Сполученим Штатам виконувати роль глобального центру, що акумулює значну частину світових заощаджень і трансформує їх у свої фінансові зобов'язання, а також шляхом подальшого реінвестування – у фінансові інструменти інших країн. Діяльність цього центру з часом еволюціонувала. За образним виразом П.-О. Гурінхаса і Х. Рей, від роботи як "світового банкіра", що приваблював головним чином короткострокові ресурси і надавав нерезидентам довгострокові позики, США перейшли до виконання функцій "світового венчурного капіталіста", що випускає боргові папери з фіксованим доходом та інші зобов'язаннями та використовує

залучені кошти переважно для експорту капіталу у формі ПІ та портфельних вкладень в акції [21, с. 12]. Розбудова фінансової стратегії допомагає США адаптуватися до довгострокових змін глобальної економічної кон'юнктури та зберігати привілейоване становище у МРК.

Високий рівень розвитку фінансового ринку позитивно позначається не лише на імпорті, а й на експорті капіталу із США. Наявність такого ринку спрощує доступ американських корпорацій до кредитів та інвестицій, тим самим розширюючи їх можливості щодо фінансування перспективних проектів та операцій за кордоном, у тому числі великих угод злиття та поглинання. Це у своє чергу сприяє підвищенню ефективності американських капіталовкладень інших країнах і зростання чистого інвестиційного доходу США.

Поряд із розглянутими первинними підставами фінансової влади США, на нашу думку, слід також виділити групу похідних від них вторинних факторів, що сприяють зміцненню важелів впливу США на МФС. До них відносяться лідерство долара у світовій валютній системі, провідні позиції американських фінансових інститутів у міжнародному бізнесі, а також сильний вплив Сполучених Штатів на міжнародну систему організацій, що формують архітектуру та інформаційну інфраструктуру МФС.

Найбільш важливим із похідних факторів, безумовно, є статус долара як провідної світової валюти. Його широке звернення у світі кардинально підвищує ліквідність та привабливість американських фінансових активів для нерезидентів. Це стимулює приплив капіталу США і знижує вартість його залучення [22]. Крім того, міжнародна затребуваність долара покращує умови для експорту капіталу зі США, дозволяючи американським інвесторам широко використовувати свою валюту в угодах щодо придбання активів за кордоном.

Значним джерелом фінансової влади США є діяльність американських банківських інститутів, що займають системотворчі позиції в МФС. Найбільші банки США входять до основних операторів світового фінансового ринку. Так, п'ять банків – JPMorgan, Bank of America, Citigroup, Goldman Sachs та Morgan Stanley – є лідерами глобального ринку інвестиційного банкінгу. Вони регулярно

очолюють щорічні рейтинги фінансових інститутів світу за розміром доходів від інвестиційно-банківських послуг, включаючи організацію міжнародних синдікованих кредитів та облігаційних позик, угод IPO та M&A [23]. Чотири з них (за винятком Morgan Stanley) стабільно входять до топ 10 організацій – провідних дилерів світового валютного ринку FOREX. У 2021 році на них припадало 30% його обороту [24].

Помітну роль глобальних фінансах також грають американські інвестиційні та страхові компанії, управляючи величезними коштами, що вони акумулюють через свої світові мережі та інвестують у фінансові інструменти навіть інших країн. За підсумками 2020 р. у топ 20 найбільших керуючих компаній світу входили 12 інститутів із США, при цьому чотири компанії – BlackRock, Vanguard Group, State Street Global та Fidelity Investments – очолювали рейтинг. Під їх керівництвом перебували активи у сумі 30 трлн дол. [25].

Нарешті, ще однією опорою фінансової влади США виступає їх сильний вплив на ключові міжнародні фінансові організації (МФО), що беруть участь у регулюванні міжнародних валютно-фінансових відносин і кредитуванні країн, що розвиваються, а також на провідні компанії та агенції, що утворюють інформаційну інфраструктуру світового фінансового ринку і надають серйозний вплив на його кон'юнктуру.

США є найбільшим учасником МВФ та МБРР (у 2020 р. їхня частка голосів у них становила відповідно 16,52% та 15,98%), а також низки регіональних багатосторонніх банків розвитку, включаючи Міжамериканський банк розвитку (частка голосів – 30,01%), ЄБРР (10,11%) та Азіатський банк розвитку (12,78%). Завдяки своєму статусу Сполучені Штати здатні надавати формальний та неформальний вплив на кредитну політику та ідеологічні установки цих МФО, а через них – на фінансовані ними країни [26, 27].

Хоча дослідники зазвичай дуже обережно підходять до оцінки ролі США в управлінні МФО, проте загальний висновок про те, що їхня діяльність часто сприяє забезпеченню американських інтересів, простежується досить чітко. Зокрема, Т. Данг і Р. Стоун приходять до висновку, що надання МВФ позик,

зумовлених проведенням реформ у фінансовому секторі країн-позичальників, має сильну позитивну кореляцію з динамікою угод з купівлі місцевих фінансових організацій інститутами зі США [27, с. 16].

Підтримці фінансової влади США також чималою мірою сприяє їхнє лідерство у сфері інформаційного забезпечення діяльності глобального фінансового ринку. Багато провідних організацій, що формують його інформаційну інфраструктуру, мають американське походження. Так, у США розташовані штаб-квартири медіакорпорацій Bloomberg і Thomson Reuters - двох найбільших у світі постачальників фінансової інформації, "великої трійки" світових рейтингових агентств (Standard & Poor's, Moody's і Fitch), а також цілого ряду авторитетних аналітичних центрів, чії матеріали мають помітний вплив на настрої ринку. Зокрема, до них належать McKinsey Global Institute, Boston Consulting Group, AT Kearney, Institute of International Finance, Peterson Institute for International Economics. Хоча ці організації є недержавними, їхня американська "прописка" розширює можливості влади та бізнесу США для співпраці з ними з метою інформаційного впливу на закордонні країни, фінансові інститути та компанії.

Вплив, який США роблять на іноземних суб'єктів міжнародних валютно-фінансових відносин, необов'язково є результатом їх навмисних зусиль, спрямованих на зміну в потрібний для них бік поведінки контрагентів. Воно може також випливати з американоцентричного устрою МФС, що склався, при якому діяльність всіх учасників глобального фінансового ринку стає тією чи іншою мірою залежною від США.

Ці види впливу, що розрізняються за своєю природою, визначаються в міжнародній політекономії відповідно як "влада в відносинах" (relational power), що дозволяє державі примушувати інших до вигідних для нього дій шляхом натиску на них, і "структурна влада" (structural power), володар якої здатний вибудовувати структуру міжнародних відносин у фінансовій чи іншій сфері відповідно до своїх інтересів та отримувати надалі з цього вигоду [6, сс. 24-25]. М. Гуцціні, уточнюючи зміст поняття структурної влади, вказує, що вона

виражається насамперед у здатності впливати на інших без прямого тиску на них завдяки своєму привілейованому становищу в системі міжнародних зв'язків, що склалася [28, с. 457]. Структурна влада характеризується як менш помітна, але водночас найчастіше ефективніша, ніж влада у відносинах, заснована на можливості нав'язування своїх умов контрагентам.

США мають максимально широкі можливості для реалізації обох типів фінансової влади. Так, вони володіють потужним арсеналом інструментів для натискання на інші країни, що включають, зокрема, неформальні переговорні механізми, тиск через МВФ та інші МФО, в яких США мають значний вплив, маніпулювання фінансовою інформацією, а також встановлення прямих обмежень для резидентів та нерезидентів на певні види фінансових операцій. Прикладом таких заборон служать фінансові санкції, практика застосування яких Сполученими Штатами щодо зарубіжних держав останніми роками різко активізувалася.

Механізм дії санкцій чітко демонструє природу та можливості фінансової влади США. Поряд із цим завдяки структурній владі США можуть впливати на глобальні ринки капіталу за допомогою інструментів внутрішньої фінансової політики. Наочним прикладом цього виступає грошово-кредитна політика Сполучених Штатів, що надає сильний вплив на МРК, показники глобальної ліквідності та рівень відсоткових ставок у світі [29]. В результаті вона стає інструментом подвійної дії, що дозволяє США одночасно керувати внутрішньою кон'юктурою та ситуацією на глобальних ринках. Д. Сараї називає це ефектом інтернаціоналізації Казначейства США [30].

При цьому США здатні отримувати зовнішні вигоди за різних варіантів грошово-кредитної політики. Так, її пом'якшення на початку 2010-х років допомогло знизити прибутковість казначейських облігацій до 1,5–2% річних та зменшити виплати за зовнішнім держборгом. Збільшення ставки ФРС, що почалося в 2015 р., стимулювало імпорт інвестицій у США, обсяг якого зріс у 2017 р. до 1,5 трлн дол. Поряд з цим, воно сприяло деякому послабленню Китаю – потенційного претендента на лідерство в МФС, який, як і інші країни, що

розвиваються, на тлі зростання прибутковості американських активів зіткнувся з потужним відтоком капіталу, що склав у 2015–2016 рр. (з урахуванням негативного сальдо за статтею "чисті помилки та перепустки") майже 1,3 трлн дол. [31, сс. 286-287].

Аналіз фінансової влади США породжує природне питання про її межі та майбутнє. Це питання набуває виняткової важливості в контексті обговорення перспектив еволюції МФС та ролі в ній окремих країн.

На наш погляд, відповідь на нього залежатиме головним чином від двох ключових факторів. По-перше, від надійності підстав фінансової влади США і, насамперед, від динаміки розвитку економіки, стабільності національного фінансового ринку та збереження позицій долара як головної світової валюти. По-друге, від появи у світі держав або об'єднань країн, здатних забезпечити учасникам світового фінансового ринку можливості для розміщення та залучення капіталу, порівняні або переважаючі ті, які пропонують США, і тим самим стати гідною заміною ним як глобального фінансового центру (як самі США свого часу змінили у цій ролі Великобританію). Як зазначає Б. Коен, межі фінансової влади залежать від рівня конкуренції між країнами: становлення нових потужних гравців з сильною валютою, що користується попитом у світі, і розвиненим ринком капіталу, привабливим для міжнародних інвесторів, неминуче послаблює владу існуючого гегемона [8, с. 124].

Обидва вказані аспекти – здатність США підтримувати підстави своєї фінансової влади та перспективи появи країн-альтернатив – є сьогодні предметом бурхливих дискусій. На жаль, рамки статті неможливо включитися в них. Зазначимо лише, що сучасні позиції США в МФС, хоч і залишаються дуже міцними, проте вже не здаються такими непорушними, як, наприклад, на початку нинішнього століття.

1.3. Інструменти соціальної політики в США

Якість людського потенціалу стала визначальним чинником глобальної конкурентоспроможності, а сучасна стадія цивілізаційного розвитку характеризується переходом до епохи соціальної детермінації в історії розвинених країн. У розвинутих країнах є розуміння того, що соціальна політика стала необхідною передумовою довгострокового економічного зростання. У США витрати на людські ресурси у 2020 р. склали 2,9 трлн дол., тобто 72,8% видатків федерального бюджету та 15,1% ВВП [32]. Можна вважати, що в останні десятиліття бюджетна система США перетворилася на соціально орієнтовану.

При аналізі людського потенціалу США найчастіше увага приділяється його інтелектуальній, науковій та освітній складовим. Проте не менш важливими є питання задоволення базових потреб у харчуванні, безпеці, житлі, медичному обслуговуванні. Хоча за ВВП на душу населення (57,5 тис. дол.) США у 2019 р. входили до першої десятки країн, 12,7% населення (40,6 млн осіб) перебували за межею бідності, у тому числі серед дітей до 18 років – 18%, а серед осіб старше 65 років – 9,3% [33, с. 13]. Тому в американській системі соціального захисту важливе місце зберігається за заходами боротьби з голодом і недоїданням.

Концепція продовольчої безпеки (food security) передбачає доступ у кожний момент часу до продовольства, достатнього для забезпечення активного здорового життя, що є фундаментом добробуту людини [34]. У 2019 р. 110,8 млн (87,7%) американських домогосподарств задовольняли такому критерію. Інші 15,6 млн (12,3%) йому не відповідали, тобто час від часу через брак коштів вони не були упевнені в тому, що зможуть отримати достатньо їжі. При цьому 6,1 млн (4,9%) являли собою домогосподарства з вкрай низьким рівнем продовольчої безпеки, в яких порушена нормальна структура харчування і можлива відсутність достатньої кількості продовольства через брак коштів. Ще 9,4 млн (7,4%) сімей характеризувались низьким рівнем продовольчої безпеки, тобто уникали значних порушень структури харчування та нестачі їжі лише шляхом жорсткої економії.

Загалом у сім'ях, які не задовольняли критеріям продовольчої безпеки, у США жили 41,2 млн осіб [35, с. 7].

Сучасний набір інструментів соціальної політики варіює від встановлення безумовного базового доходу до адресних програм, спрямованих на вирішення конкретної проблеми або на певну категорію населення. У США пріоритет віддається адресним інструментам, які добре обкатані практично. Один із них – Програма додаткової продовольчої допомоги.

Розглянемо історію програми. Під час Великої депресії 1930-х років у рамках Нового курсу президента Ф. Рузвельта було вжито масштабних заходів щодо надання допомоги бідним. У 1933 р. держава почала закуповувати надлишки сільгосппродукції у фермерів та розподіляти їх серед нужденних. Пізніше, у 1939–1943 роках було розгорнуто першу програму продовольчої допомоги населенню. Її учасники купували помаранчеві талони і за кожен витрачений на них долар отримували безкоштовно сині талони на суму 50 центів. На помаранчеві талони можна було купити будь-яку їжу, крім алкоголю та готових страв, на сині – продукти, надлишок яких спостерігався внаслідок нестачі платоспроможного попиту. До 1943 р. економічний стан населення покращився, і програма була згорнута. За чотири роки вона охопила близько 20 млн. людей.

У 1960-ті роки на тлі впевненого економічного зростання в США загострилися проблеми економічної та расової нерівності. Президент Л. Джонсон розгорнув програму "Велике суспільство", в рамках якої було відновлено програму продовольчої допомоги, що діє і сьогодні. У 1961–1964 рр. вона функціонувала в пілотному режимі, 1964 р. отримала статус постійної федеральної програми, а 1974 р. стала загальнонаціональною. Число її учасників стрімко збільшилося в міру розширення географічного охоплення в 1969-1974 роках (табл. 1.2).

До 2008 р. субсидії надавалися у вигляді талонів у рамках Програми продуктових талонів (Food Stamp Program). Спершу їх продавали за пільговою ціною, а з 1977 р. видають безкоштовно. До 2009 р. завершився перехід на виплати через електронні носії, і програму було перейменовано на Програму

додаткової продовольчої допомоги (Supplemental Nutrition Assistance Program, SNAP) (далі – Програма).

Таблиця 1.2

Основні параметри Програми додаткової продовольчої допомоги США (SNAP) [36]

Роки	Кількість учасників, тис. осіб	Розмір виплат на особу в місяць, дол	Загальний обсяг виплат, млн дол.	Адміністративні та інші витрати, млн дол.	Загальний обсяг фінансування з федерального бюджету, млн дол.
1969	2878	6,63	228,80	21,70	250,50
1970	4340	10,55	549,70	27,20	576,90
1971	9368	13,55	1522,70	53,20	1575,90
1974	12862	17,61	2718,30	119,20	2837,50
1975	17064	21,40	4385,50	233,20	4618,70
1980	21082	34,47	8720,90	485,60	9205,50
1985	19899	44,99	10743,60	959,60	11703,20
1990	20049	58,78	14142,79	1304,47	15447,26
1995	26619	71,27	22764,07	1856,30	24620,37
2000	17194	72,62	14983,32	2070,70	17054,02
2005	25628	92,89	28567,88	2504,13	31072,01
2010	40302	133,79	64702,16	3581,30	68283,47
2013	47636	133,07	76066,32	3792,74	79859,06
2014	46664	125,01	69998,84	4063,04	74061,88
2016	45767	126,81	69645,14	4301,23	73946,37
2018	44219	125,40	66539,35	4382,17	70921,52
2020	42138	125,99	63709,71	4250,37	67960,08

Проаналізуємо масштаби програми. Програма має кілька напрямів: забезпечення бідного населення повноцінним здоровим харчуванням, соціальна підтримка тих, хто потребує, допомога сільськогосподарським виробникам. Формально вона має статус програми здорового харчування, а не соціальної допомоги і знаходиться у віданні Служби продовольства та харчування (Food and

Nutrition Service, FNS) Міністерства сільського господарства США. В даний час майже $\frac{3}{4}$ бюджету Міністерства сільського господарства США припадає на Програму додаткової продовольчої допомоги. Підпорядкування Програми цьому міністерству – значний чинник її життєздатності, оскільки забезпечує підтримку аграрного лобі [37].

Фінансування виплати допомог повністю здійснюється з федерального бюджету, а адміністративні витрати оплачуються в рівних частках з федерального бюджету та бюджетів штатів. Бюджет Програми приймається Конгресом раз на п'ять років у рамках сільськогосподарського законопроекту (Farm Bill). Програма здійснюється за єдиними для країни стандартами та правилами. Розробка критеріїв участі в ній для населення та для роздрібних компаній, правила розрахунку розміру допомоги та контроль здійснюються на федеральному рівні. Влада штатів відповідає за адміністрування Програми: прийом заявок та прийняття рішень про видачу допомоги.

Це єдина соціальна програма у США, спрямована не на певну категорію одержувачів, а на все населення з низькими доходами. Її принцип – відсутність обмежень на кількість учасників (допомогу можуть отримати всі, хто задовольняє встановленим критеріям). У 2020 р. допомога у її рамках отримала понад 42 млн осіб (13% населення), середній розмір щомісячних виплат на сім'ю становив 254 дол. (табл. 1.3). Федеральні витрати на Програму досягли у 2019 р. майже 68 млрд. дол. (0,35% ВВП США) (табл. 1.2).

Таблиця 1.3

Кількість отримувачів і середньомісячний розмір виплат по SNAP [38]

Роки	Кількість отримувачів виплат		Середньомісячний розмір виплат, дол.	
	Млн осіб	Млн домогосподарств	На особу	На домогосподарство
2014	46,7	22,7	125,01	256,47
2016	45,8	22,5	126,81	257,69
2018	44,2	21,8	125,40	254,61
2020	42,1	20,9	125,99	254,38

Для отримання пільг домогосподарству необхідно задовольняти трьом критеріям:

1. Дохід до відрахування (сукупний дохід) не повинен перевищувати 130% рівня бідності (у 2018 р. – 2213 дол. на місяць для сім'ї із трьох осіб). Якщо в сім'ї є людина віком від 60 років або інвалід, цей критерій не застосовується.

2. Чистий дохід – сукупний дохід, зменшений на суму обов'язкових витрат (вирахувань), – не повинен перевищувати рівень бідності (у 2018 р. – 1702 дол. на місяць для сім'ї з трьох осіб). До основних відрахувань належать: 20% трудового доходу для працюючих; стандартне відрахування (160 дол. для сімей з 1–3 осіб); витрати на догляд за непрацездатними членами сім'ї; медичні витрати літніх людей та інвалідів понад 35 дол. на місяць; аліменти; частину витрат на утримання житла.

3. Розмір активів (у тому числі коштів на банківських рахунках) не повинен перевищувати 2250 дол. (3250 дол. – для сімей з літніми людьми чи інвалідами). Не враховуються вартість будинку, де живе сім'я, та активи осіб, які отримують деякі соціальні виплати та допомогу.

З 2001 р. влада штатів має право змінювати федеральні критерії участі у Програмі: потік сукупного і чистого доходу, вимоги до розміру активів, ліміт вартості автомобіля, нижче якого він не враховується як актив. У багатьох штатах відсутній чи підвищений рівень розміру активів, а межа сукупного доходу встановлена на рівні від 130 до 200% рівня бідності. Наприклад, у Коннектикуті розмір сукупного доходу для сім'ї з трьох осіб дорівнює 185% рівня бідності (3149 дол. на місяць), а розмір активів (3500 дол.) діє тільки для тих сімей, де є інваліди або пенсіонери (на них не поширюється обмеження сукупного доходу). У більшості штатів діє автоматичний доступ до Програми для тих, хто отримує соціальну допомогу по Програмі тимчасової допомоги сім'ям, спрощені процедури подання заявки для учасників інших соціальних програм.

Студенти, деякі категорії іммігрантів не можуть отримувати допомоги за Програмою. Негромадяни США повинні прожити у країні на легальних засадах п'ять років, щоб отримати право на участь у ній. Безробітні, які мають дітей,

можуть отримувати допомогу не більше трьох місяців. Влада штатів має право тимчасово продовжувати терміни участі у Програмі безробітних для районів з високим безробіттям. Під час кризи 2008 - 2009 років більшість штатів скористалися цим правом, а з 2016 р. тримісячні ліміти для участі у Програмі безробітних було відновлено.

Подання документів до участі у Програмі здійснюється в кожному штаті за своєю процедурою, але в межах федеральних правил. Заява подається особисто, поштою, факсом чи через Інтернет. Потім із претендентом проводять бесіду, після чого протягом 30 днів приймається рішення. Учасники одержують банківську картку, на яку щомісяця переводиться допомога. Її можна використовувати лише для покупки продуктів у ліцензованих торгових точках. Кошти починають нараховувати не з дати ухвалення рішення соціальною службою, а з дати подання заявки на участь.

Для обчислення розміру допомоги за основу береться вартість найекономнішого з чотирьох розроблених Міністерством сільського господарства продуктових кошиків, які забезпечують достатній та збалансований набір поживних речовин [39]. Розмір визначається для кожної сім'ї за правилами залежно від того, якою мірою їй бракує коштів на купівлю повноцінного харчування. Розрахунок ґрунтується на тому, що сім'я повинна витратити на харчування не більше 30% чистого доходу. Різниця між цими 30% та вартістю базового продуктового кошика виплачується учасникам Програми. Так, сім'я із трьох осіб із нульовим чистим доходом отримає допомогу у максимально можливому розмірі, тобто 504 дол. (табл. 1.4). Сім'я з чистим доходом 600 дол. на місяць отримає суму, рівну максимальній пільзі для цього складу сім'ї (504 дол.) за вирахуванням 30% чистого доходу (що відповідає 180 дол.), тобто 324 дол.

Влада штатів має право збільшувати максимальний розмір допомоги. Середній розмір фактичних щомісячних виплат суттєво відрізняється у різних штатах, у 2019 р. він становив у Нью-Гемпширі 101 дол., Вісконсіні – 106, Каліфорнії та Нью-Йорку – 136, на Алясці – 179, у штаті Гаваї – 236 дол. [41]. У

середньому по США у 2019 р. на одного учасника Програми щомісяця припадало 126 дол. допомоги.

Таблиця 1.4

Сума виплат у залежності від розміру домогосподарства, 2020 р. [40]

Розмір домогосподарства, осіб	Максимально можлива сума виплат, дол	Оцінка середнього розміру виплат, дол
1	192	134
2	352	252
3	504	376
4	640	456
5	760	521

Спочатку на талони можна було купити будь-які продукти харчування, крім алкоголю та імпортних продуктів. У 1973 р. було скасовано обмеження на імпортні продукти. Зараз у рамках Програми можна придбати продукти для домашнього споживання (хліб, пластівці та каші, фрукти, овочі, м'ясо, рибу, курятину, молочні продукти), а також насіння та саджанці для вирощування продовольчих культур. Не можна купити алкоголь, тютюн, готову їжу, непродовольчі товари (корм для тварин, мило, паперову продукцію, ліки та вітаміни, товари для дому, косметику, товари для догляду за тваринами).

Ведуться суперечки про доцільність обмежень на купівлю деяких товарів - від імпортної продукції до шкідливих для здоров'я солодощів та газованих напоїв. Принаймні у дев'яти штатах запропоновано законопроекти про стимулювання купівлі на допомогу продуктів, що сприяють здоровому харчуванню. Противники обмежень посиляються на пов'язані з контролем значні адміністративні та операційні витрати, а також принизливість самого контролю для одержувачів допомоги. Ряд великих бенефіціарів Програми, наприклад, виробники продуктів харчування (Coca-Cola, Kraft, Mars) та роздрібні мережі (Wal-mart), виступають проти обмежень та використовують усі ресурси для лобіювання своїх інтересів. В результаті обмеження поки що не введені.

Для участі у Програмі роздрібний магазин повинен задовольняти одному з критеріїв: або в ньому на постійній основі повинні продаватися щонайменше три види продуктів кожної з чотирьох основних продуктових груп (м'ясо, курка, риба; хліб та крупи; овочі та фрукти; молочні продукти), або більше половини загальної вартості його продажів повинні становити продукти названих чотирьох груп. Магазины повинні періодично підтверджувати це. У вересні 2019 р. для участі у Програмі було авторизовано понад 263 тис. роздрібних компаній. У великих супермаркетах та гіпермаркетах, що становлять 14,25% усіх авторизованих торгових точок, у 2019 р. було витрачено 82% коштів, виплачених за Програмою [42].

Як же відбувається контроль і боротьба із злоспоживаннями. Контроль відбувається на федеральному рівні і включає три основних напрями:

1. Контроль точності та широти охоплення.

Досліджується статистична вибірка, куди входять:

- а) сім'ї, які отримують допомогу;
- б) сім'ї, яким було відмовлено у її наданні;
- в) сім'ї, чия участь у Програмі закінчена.

Результати свідчать про широке охоплення нужденних і високу точність відбору. У 2019 р. допомогу отримували 85% тих, хто має на неї право [43, с. 2], частка помилок становила у 2018 р. 3,66%, з них переплата – 2,96% випадків, недоплата – 0,69% випадків [44].

2. Запобігання монетизації пільг (незаконного перепродажу пільг за готівку). Перехід від талонів до пластикових карток призвів до різкого зниження монетизації. Спеціальний комп'ютерний додаток дозволяє відстежувати трансакції і виявляти ненадійні роздрібні точки на підставі структури покупок, характерних для цього порушення. У 2012-2014 роках рівень зловживань становив 1,5 цента на долар (1993 р. – 3,8 цента на долар), а всього у монетизації було викрито 11,8% магазинів, що беруть участь у Програмі. У маленьких магазинах, на частку яких припадає 16% коштів, що приймаються за Програмою, було виявлено 94% грошового обсягу монетизації пільг [45, сс. 9, 13].

3. Контроль за відповідністю торгових точок критеріям програми здійснюється шляхом вибіркових перевірок. До порушників застосовуються різні заходи – від попередження та штрафу до тимчасового чи постійного виключення із Програми та судового переслідування.

Визначимо ефективність програми.

1) Соціальний ефект. У 2019 р. 55,6% виплат у рамках Програми отримали сім'ї з доходами нижче 50% від межі бідності, а всього на сім'ї з доходами нижче межі бідності припало 92,4% виплат. Найчисленнішими віковими групами одержувачів допомоги були діти до 18 років та дорослі 18–59 років (по 44,1%), особи 60 років і старші становили 11,8% [46, сс. 15, 22]. Діти, які отримують допомогу за Програмою, також автоматично отримують право на участь у федеральній програмі безкоштовних шкільних сніданків та обідів. Програма відіграє важливу роль у підтримці працюючого бідного населення. Кількість сімей, що беруть участь у ній, у яких є хоча б один працюючий, зросла у 2000–2016 роках з 2 до 7 млн осіб, а їхня частка в загальній кількості сімей, які отримують допомогу, збільшилася з 27 до 32% [40]. Для безробітних учасників організуються курси професійного навчання.

2) Стимулюючий та антициклічний ефекти. Програма відіграє важливу роль у стимулюванні економіки США: збільшення витрачених на неї коштів на 1 млрд. дол. призводить до зростання ВВП на 1,79 млрд. [47]. Допомога у формі цільових виплат веде до більш істотного зростання витрат на продукти, ніж за соціальної допомоги такого ж розміру у вигляді готівки [48, с. 6]. Виплати витрачаються дуже швидко: 80% коштів - протягом двох тижнів, 97% - протягом місяця. Крім збільшення витрат на продукти в учасників Програми вивільняються кошти на купівлю інших товарів та послуг.

3) Програма чутлива до змін економічного циклу. У благополучному 2007 р. допомогу отримували 26,3 млн осіб, а в 2013 р. у зв'язку з наслідками рецесії 2008 - 2009 рр. і високим безробіттям – вже 47,6 млн осіб. З 2013 р. кількість одержувачів допомоги знижується внаслідок оздоровлення економіки та повернення тримісячного ліміту на участь у Програмі безробітних, скасованої у

розпал кризи в багатьох штатах. Програма виконує функцію вбудованого антициклічного регулятора: у кризу кількість її учасників збільшується, здійснюючи стимулюючий вплив на економіку, а при поліпшенні ситуації скорочується.

4) Довгостроковий вплив на здоров'я, благополуччя, соціальний стан. Емпіричні дослідження підтверджують позитивний вплив Програми на подолання бідності [49, 50], продовольчу безпеку [51, 52], здоров'я, благополуччя та добробут учасників [53, 54, 55]. З урахуванням отриманих пільг у грошах доходи 10% її учасників перевищують рівень бідності [46, с. 14].

Американські вчені провели порівняння груп людей одного віку та соціального статусу, які в дитинстві жили в районах, де Програма (ще у вигляді продуктових талонів) була розгорнута в різний час [56]. Діти, які мали у віці до 5 років доступ до неї, або чий матері могли отримувати допомогу під час вагітності, виявилися у дорослому віці здоровішими в порівнянні з дітьми, народженими в ті ж роки в районах, де вона ще не була впроваджена. Це може бути пов'язано не тільки з доступом до достатньої кількості харчування, але і зі зниженням стресу, пов'язаного з відсутністю у жінок коштів на їжу під час вагітності. Крім того, в учасників Програми вивільнялися кошти, які можна було спрямувати на якісніше медичне обслуговування.

У червні 2018 р. Палата представників Конгресу США ухвалила фермерський законопроект (Farm Bill) на наступні п'ять років. Він передбачав серйозні посилення вимог щодо зайнятості одержувачів допомоги за Програмою та обмеження на автоматичний доступ до неї для учасників інших соціальних програм. Особам працездатного віку (18–59 років) пропонується надавати допомогу лише за умови роботи не менше 20 годин на тиждень або участі в програмах зайнятості [57]. При цьому прийнятий нижньою палатою законопроект змінює на користь одержувачів допомоги нормативи обліку активів для участі у Програмі та розмір відрахування у відсотках від трудового доходу. Законопроект, схвалений Сенатом, не містить посилення вимог щодо зайнятості та інших змін, прийнятих нижньою палатою, фактично зберігаючи статус-кво.

Висновки до розділу 1

США – найбільша економічна та військова держава світу, країна з вільною ринковою економікою та найбільшим у світі номінальним ВВП і чистим багатством. Вони відіграють значну роль у глобальних потоках товарів, послуг, капіталу, робочої сили і їх вплив дедалі зростає. Сполучені Штати спеціалізуються на виготовленні автомобілів, літаків та електронної техніки.

У кваліфікаційній роботі з позицій концепцій міжнародної політекономії розглядається природа фінансової влади США, що лежить в основі їхнього довгострокового домінування у світових фінансах. Досліджуються прояви, джерела, механізми та межі цієї влади. Автори приходять до висновку про те, що вона є системним явищем у міжнародних відносинах, що має високу стійкість до змін глобальної кон'юнктури, що сприяє підтримці лідерства США у фінансовій сфері навіть незважаючи на швидке зростання їх фінансових зобов'язань перед іншим світом.

У кваліфікаційній роботі розглянуто історію, стан та перспективи Програми додаткової продовольчої допомоги (SNAP) – ключового елемента системи державної соціальної допомоги США. Викладено концептуальні, адміністративні, фінансові та технічні аспекти програми, її соціальну та економічну роль. Виділено межі американського досвіду, які можуть бути корисними в Україні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СПІВПРАЦІ США З КРАЇНАМИ СВІТУ

2.1 Аналіз міжнародних операцій США

Сполучені Штати є прихильниками вільної торгівлі, бо переконані, що вона не тільки просуває національні інтереси, а й слугує чудовим інструментом для встановлення дружніх відносин з іншими країнами світу. Статистика експорту та імпорту США за 2017-2021 роки наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Статистика експорту та імпорту США за 2017-2021 роки

Рік		2017	2018	2020	2021
Експорт	Вартість (трлн. дол. США)	1,55	1,66	1,64	1,43
	Зміна значення, (%)	6,54	7,73	-1,26	-13,01
Імпорт	Вартість (трлн. дол. США)	2,40	2,61	2,57	2,40
	Зміна значення, (%)	7,03	8,57	-1,68	-6,31

Джерело: узагальнено за [58; 59].

Як видно з таблиці 2.1 сукупний експорт із США становив 1,43 трлн доларів у 2021 році. Скорочення поставок товарів із США у вартісному вираженні становило 13% у порівнянні з 2020 роком: експорт товарів зменшився на 214 млрд доларів (у 2020 зі США було поставлено товарів на суму 1,64 трлн доларів). Сукупний імпорт у США становив 2,4 трлн доларів у 2021 році. Скорочення поставок товарів у США у вартісному вираженні становило 6,31% порівняно з 2020 роком: імпорт товарів зменшився на 162 млрд доларів (у 2020 до США було завезено товарів на суму 2,56 трлн доларів) [59].

Основні напрямки експорту США (за 2021 рік):

- Канада (255 млрд дол. США);
- Мексика (212 млрд дол. США);
- Китай (124 млрд дол. США);

- Японія (64 млрд дол. США);
- Великобританія (58 млрд дол. США);
- Німеччина (57 млрд дол. США).

Найбільш експортованими товарами для Сполучених Штатів є нафта, легкові автомобілі, електронні інтегральні схеми, пристрої для застосування у медицині, обчислювальні машини й їх блоки та інші.

Найбільшими партнерами для імпорту в США (в 2021 році) стали:

- Китай (457 млрд дол. США);
- Мексика (328 млрд дол. США);
- Канада (276 млрд дол. США);
- Японія (122 млрд дол. США);
- Німеччина (117 млрд дол. США);
- В'єтнам (83 млрд дол. США).

Сполучені Штати найбільше імпортують легкові автомобілі, обчислювальні машини та їх блоки, лікувальні засоби, меблі, золото.

Проаналізуємо міжнародну торгівлю США у 2022 р. За даними Бюро економічного аналізу США та Бюро перепису населення США, у серпні 2022 року місячний дефіцит міжнародної торгівлі США зменшився (рис. 2.1). Дефіцит скоротився з 70,5 млрд доларів у липні до 67,4 млрд доларів у серпні, оскільки імпорт скоротився більше, ніж експорт. Дефіцит товарів скоротився в серпні на 3,4 млрд доларів до 87,6 млрд. доларів. Профіцит послуг у серпні скоротився на 0,4 млрд доларів до 20,2 млрд доларів.

Експорт товарів і послуг скоротився на 0,7 мільярда доларів США, або на 0,3 відсотка, у серпні до 258,9 мільярда доларів США. Експорт товарів скоротився на 0,7 млрд доларів, а експорт послуг – менш ніж на 0,1 млрд доларів. Зменшення експорту товарів відображало зменшення промислових поставок і матеріалів (на 2,2 мільярда доларів США) та автомобільних транспортних засобів, деталей і двигунів (на 1,1 мільярда доларів США). Збільшення споживчих товарів (1,3 млрд доларів) частково компенсувало падіння. Зменшення експорту послуг відображало зменшення подорожей (0,3 млрд доларів). Зростання інших бізнес-

послуг (0,2 мільярда доларів США) та фінансових послуг (0,1 мільярда доларів США) частково компенсувало зниження.

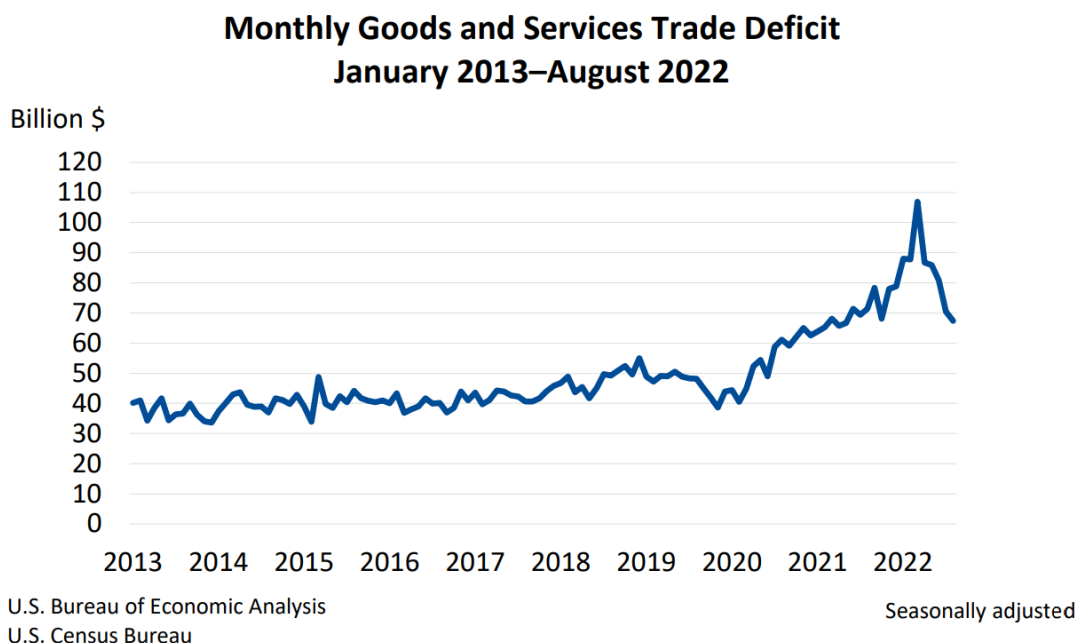

Рис. 2.1. Щомісячний дефіцит міжнародної торгівлі США у 2013 – 2022 роках, млрд. доларів [60]

Імпорт товарів і послуг скоротився на 3,7 мільярда доларів, або на 1,1 відсотка, у серпні до 326,3 мільярда доларів. Імпорт товарів скоротився на 4,1 млрд доларів, а імпорту послуг збільшився на 0,4 млрд доларів. Зменшення імпорту товарів відображало зменшення промислових поставок і матеріалів (на 4,7 мільярда доларів США) та капітальних товарів (на 1,1 мільярда доларів США). Збільшення в автомобільних транспортних засобах, запчастинах і двигунах (1,1 млрд доларів) частково компенсувало падіння. Збільшення імпорту послуг відображало збільшення подорожей (0,3 мільярда доларів) і зборів за використання інтелектуальної власності (0,1 мільярда доларів).

Бюро перепису населення США та Бюро економічного аналізу США оголосили, що дефіцит товарів і послуг у серпні 2022 р. склав 67,4 мільярда доларів США, що на 3,1 мільярда доларів менше порівняно з 70,5 мільярда доларів США в липні (таблиця 2.2, рис. 2.2).

Міжнародна торгівля товарами та послугами США, липень - серпень 2022 р.

Показники	Сума, мільярда доларів	Зміни
Дефіцит	67,4	-4,3%
Експорт	258,9	-0,3%
Імпорт	326,3	-1,1%

Джерело: Бюро перепису населення США, Бюро економічного аналізу США; Міжнародна торгівля товарами та послугами США, 5 жовтня 2022 р. [60]

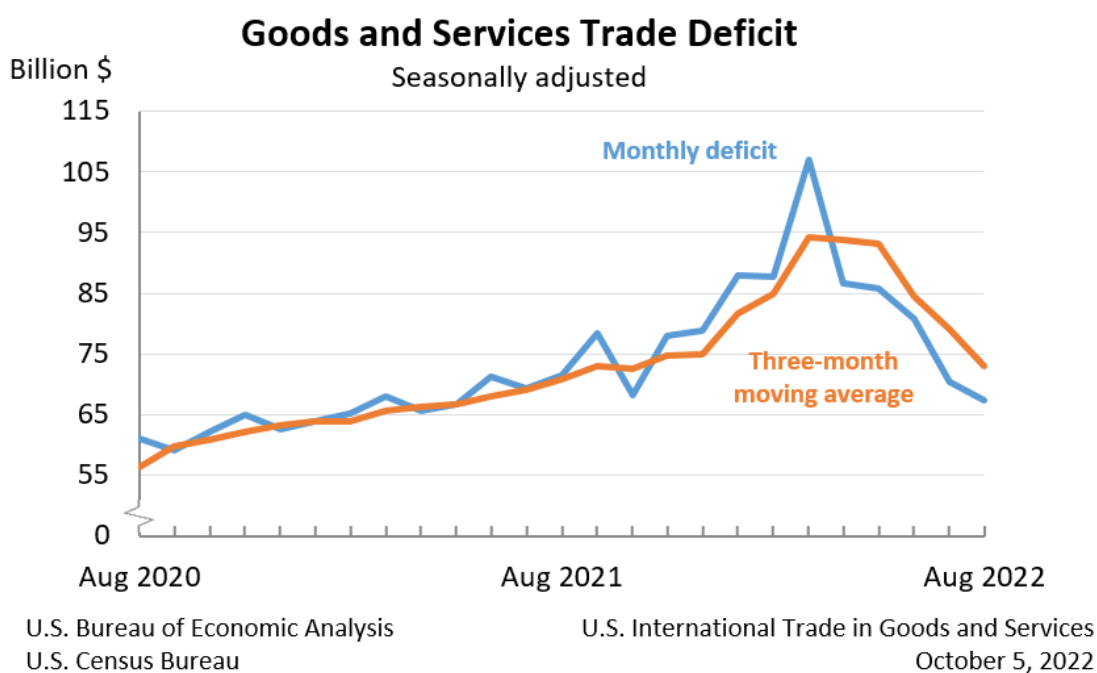

Рис. 2.2. Дефіцит торгівлі товарами і послугами США у серпні 2022 р. [60]

Серпневий експорт становив 258,9 млрд доларів, що на 0,7 млрд доларів менше, ніж у липні. Серпневий імпорт становив 326,3 млрд доларів, що на 3,7 млрд доларів менше, ніж в липні. Зниження дефіциту товарів і послуг у серпні відображало скорочення дефіциту товарів на 3,4 млрд доларів до 87,6 млрд доларів і зменшення профіциту послуг на 0,4 млрд доларів до 20,2 млрд доларів.

З початку року дефіцит товарів і послуг збільшився на 132,3 мільярда доларів, або на 24,4 відсотка, порівняно з аналогічним періодом 2021 року.

Експорт збільшився на 329,8 мільярда доларів, або на 19,9 відсотка. Імпорт зріс на 462,1 мільярда доларів США або на 21,0 відсотка.

Середній дефіцит товарів і послуг скоротився на 6,2 млрд доларів до 72,9 млрд доларів за три місяці, що закінчилися в серпні. У серпні середній обсяг експорту зріс на 1,5 млрд доларів до 259,1 млрд доларів. Середній обсяг імпорту в серпні знизився на 4,7 млрд доларів до 332,0 млрд доларів. За рік середній дефіцит товарів і послуг збільшився на 2,2 мільярда доларів порівняно з трьома місяцями, що закінчилися серпнем 2021 року. Середній обсяг експорту зріс на 45,0 мільярдів доларів порівняно з серпнем 2021 року. Середній обсяг імпорту зріс на 47,2 млрд доларів порівняно з серпнем 2021 року [60].

Експорт товарів у серпні скоротився на 0,7 млрд доларів до 182,5 млрд доларів. Експорт товарів за нижченаведеним переліком скоротився на 1,3 млрд дол., зокрема [60]:

- 1) Промислові поставки та матеріали зменшилися на 2,2 мільярда доларів, у т.ч.:
 - Немонетарне золото скоротилося на 2,0 мільярда доларів;
 - Нафта впала на 1,0 млрд дол.;
 - Природний газ збільшився на 1,4 мільярда доларів.
- 2) Автомобільні транспортні засоби, запчастини та двигуни знизилися на 1,1 мільярда доларів, у т.ч.:
 - Легкові автомобілі зменшилися на 1,1 мільярда доларів.
- 3) Споживчі товари зросли на 1,3 мільярда доларів, у т.ч.:
 - Фармацевтичні препарати зросли на 0,8 млрд. доларів.

Чисті коригування платіжного балансу зросли на 0,6 мільярда доларів.

Експорт послуг у серпні скоротився менш ніж на 0,1 млрд доларів до 76,4 млрд. доларів, зокрема:

- Подорожі зменшилися на 0,3 мільярда доларів.
- Інші бізнес-послуги зросли на 0,2 мільярда доларів США.
- Фінансові послуги зросли на 0,1 мільярда доларів США.

Імпорт товарів у серпні скоротився на \$4,1 млрд до \$270,1 млрд. Імпорт товарів за нижченаведеним переліком скоротився на 4,1 млрд дол., зокрема [60]:

- 1) Промислові поставки та матеріали зменшилися на 4,7 мільярда доларів., у т.ч.:
 - Нафта впала на 2,7 млрд дол.;
 - Мазут подешевшав на 0,7 млрд дол.
- 2) Капітальні товари зменшилися на 1,1 мільярда доларів., у т.ч.:
 - Напівпровідники знизилися на 0,5 мільярда доларів.;
 - Цивільна авіація зменшилася на 0,3 мільярда доларів;
 - Комп'ютерні аксесуари знизилися на 0,3 мільярда доларів.
- 3) Автомобільні транспортні засоби, запчастини та двигуни зросли на 1,1 мільярда доларів, у т.ч.:
 - Легкові автомобілі зросли на 1,6 мільярда доларів.

Чисті коригування платіжного балансу зросли менше ніж на 0,1 мільярда доларів.

У серпні імпорт послуг зріс на 0,4 млрд доларів до 56,2 млрд доларів, у т.ч.:

- Подорожі зросли на 0,3 мільярда доларів;
- Плата за використання інтелектуальної власності зросла на 0,1 мільярда доларів.

Дефіцит реальних товарів у серпні скоротився на 4,2 млрд доларів до 99,0 млрд доларів, у т.ч.:

- Реальний експорт товарів зріс на 2,8 млрд дол., до 162,8 млрд дол.;
- Реальний імпорт товарів скоротився на 1,4 млрд доларів до 261,7 млрд доларів.

Проаналізуємо торгівлю товарами за вибраними країнами та регіонами. Цифри за серпень 2022 р. показують профіцит у мільярдах доларів США з Південною та Центральною Америкою (7,1), Нідерландами (4,2), Гонконгом (2,3), Сінгапуром (1,7), Великобританією (1,2), Австралією (1,1), Бразилією (1,0).) і Бельгією (0,5). Дефіцит був зафіксований у мільярдах доларів США у Китаї (33,5), Європейському Союзі (13,5), Мексиці (9,8), В'єтнамі (9,6), Канаді (7,4), Ірландії

(5,2), Німеччині (5,0), Тайвані (4,0), Італії (4,0), Японії (3,6), Південній Кореї (3,1), Індії (3,1), Малайзії (2,5), Франції (0,9), Ізраїлю (0,6), Саудівській Аравії (0,6) і Швейцарії (0,5). [60]

У серпні дефіцит з Японією скоротився на 1,9 млрд доларів до 3,6 млрд доларів. Експорт зріс на 1,3 млрд доларів до 7,8 млрд доларів, а імпорт скоротився на 0,6 млрд доларів до 11,4 млрд доларів. У серпні дефіцит з Мексикою скоротився на 1,9 млрд доларів до 9,8 млрд доларів. Експорт зріс на 1,3 млрд доларів до 29,0 млрд доларів, а імпорт скоротився на 0,5 млрд доларів до 38,8 млрд доларів. Баланс зі Швейцарією змінився з профіциту в 2,1 мільярда доларів у липні до дефіциту в 0,5 мільярда доларів у серпні. Експорт скоротився на 2,2 млрд доларів до 3,5 млрд доларів, а імпорт збільшився на 0,3 млрд доларів до 4,0 млрд доларів.

Розглянемо міжнародні операції США станом на 2-й квартал 2022 року.

У першу чергу, проаналізуємо баланс поточного рахунку. Згідно з даними, дефіцит поточного рахунку США, який відображає загальне сальдо торгівлі товарами та послугами та потоки доходів між резидентами США та резидентами інших країн, скоротився на 31,5 мільярда доларів, або на 11,1 відсотка, до 251,1 мільярда доларів у другому кварталі 2022 року за статистикою, опублікованою Бюро економічного аналізу США. Переглянутий дефіцит у першому кварталі склав 282,5 мільярда доларів [61].

Дефіцит у другому кварталі становив 4,0 відсотка поточного валового внутрішнього продукту в доларах США, порівняно з 4,6 відсотка в першому кварталі. Зменшення дефіциту поточного рахунку на 31,5 мільярда доларів у другому кварталі здебільшого пов'язано зі зменшенням дефіциту товарів.

Щоквартальна структурна динаміка поточного балансу США у 2017 – 2022 рр. наведена на рис. 2.3. Експорт товарів і послуг іноземним резидентам і доходи, отримані від іноземних резидентів, зросли на 82,8 мільярда доларів США до 1,11 трильйона доларів у другому кварталі. Імпорт товарів і послуг від іноземних резидентів і доходи, виплачені іноземним резидентам, зросли на 51,3 мільярда доларів США до 1,36 трильйона доларів США.

Chart 1. Quarterly U.S. Current-Account and Component

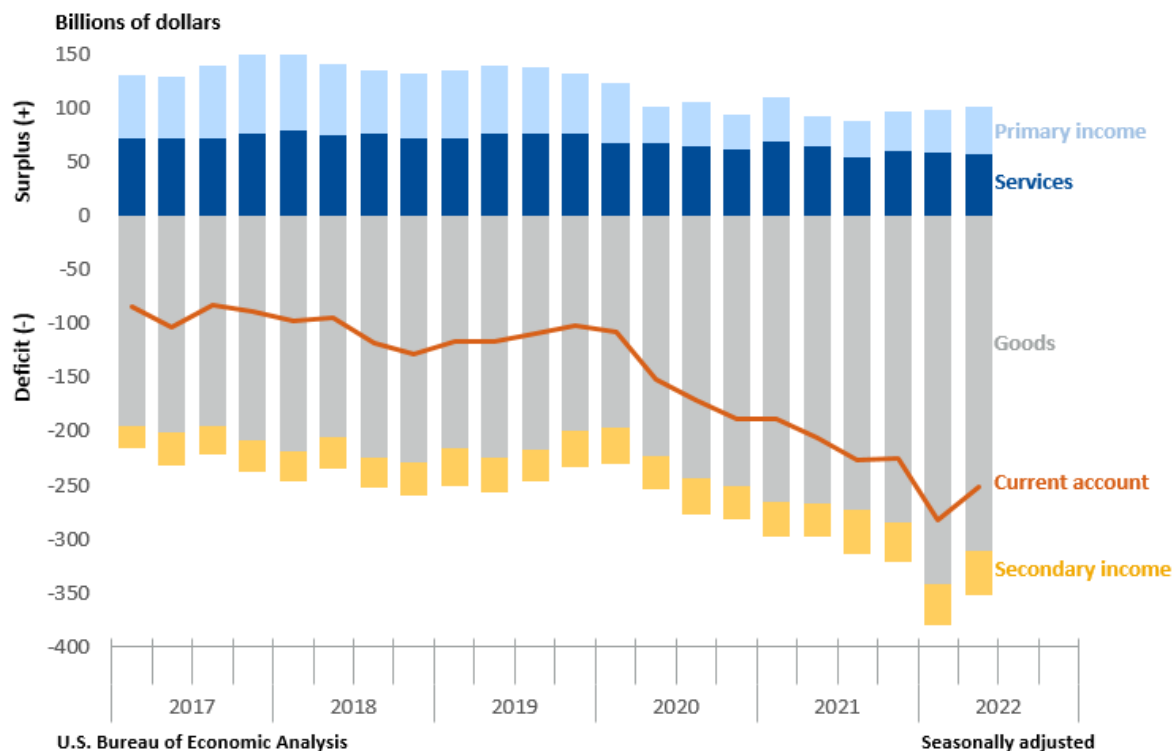

Рис. 2.3. Щоквартальна структурна динаміка поточного балансу США у 2017 – 2022 рр. [61]

Chart 2. Quarterly U.S. Current-Account Transactions

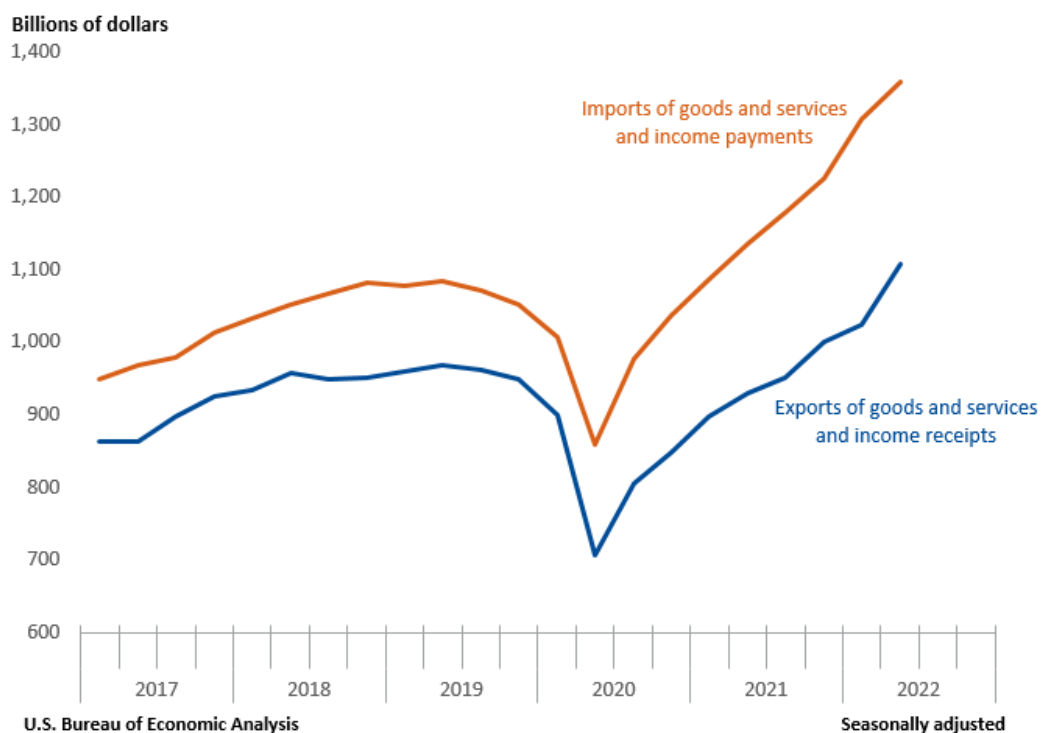

Рис. 2.4. Щоквартальна динаміка стану поточного балансу США у 2017 – 2022 рр. [61]

Експорт товарів зріс на 52,0 млрд доларів до 539,9 млрд доларів, імпорту – на 20,8 млрд доларів до 850,4 млрд доларів. Збільшення як експорту, так і імпорту в основному відображало збільшення промислових поставок і матеріалів, насамперед нафти та продуктів.

Експорт послуг зріс на 8,4 млрд доларів до 225,2 млрд доларів, імпорту послуг - на 10,2 млрд доларів до 168,2 млрд. доларів. Збільшення як експорту, так і імпорту в основному відображало збільшення подорожей, переважно інших особистих поїздок, і транспорту, переважно повітряного пасажирського транспорту.

Надходження первинного доходу зросли на 21,1 мільярда доларів США до 299,1 мільярда доларів США, а виплати первинного доходу зросли на 16,2 мільярда доларів США до 255,5 мільярда доларів США. Збільшення як надходжень, так і платежів відображало збільшення всіх основних компонентів. Збільшення надходжень відбулося за рахунок доходів від прямих інвестицій, насамперед доходів, а збільшення виплат – за рахунок інших інвестиційних доходів, насамперед відсотків.

Надходження вторинних доходів зросли на 1,4 мільярда доларів США до 43,6 мільярда доларів США, головним чином відображаючи збільшення загальних державних трансфертів, насамперед штрафів і пені. Виплати вторинного доходу зросли на 4,0 мільярда доларів США до 84,9 мільярда доларів США, відображаючи збільшення загальних державних трансфертів, переважно міжнародної співпраці, та приватних трансфертів, переважно трансфертів, пов'язаних зі страхуванням.

Виплати капітальних трансфертів зросли на 1,9 мільярда доларів США до 3,8 мільярда доларів США у другому кварталі, головним чином відображаючи збільшення інвестиційних грантів уряду США.

Чисті фінансові операції становили –159,5 мільярдів доларів у другому кварталі, відображаючи чисті запозичення США від іноземних резидентів.

Операції у другому кварталі збільшили іноземні фінансові активи резидентів США на 386,2 мільярда доларів. Угоди збільшили портфельні

інвестиційні активи, в основному акціонерний капітал, на 279,8 мільярда доларів США; прямі інвестиційні активи, переважно акціонерний капітал, на 99,1 млрд дол.; інші інвестиційні активи на 6,1 мільярда доларів США в результаті частково взаємозалікових операцій із кредитами та депозитами; і резервних активів на 1,2 млрд дол.

Операції у другому кварталі збільшили зобов'язання США перед іноземними резидентами на 499,8 мільярда доларів. Операції збільшили портфельні інвестиційні зобов'язання, переважно довгострокові боргові цінні папери та акціонерний капітал, на 433,5 мільярда доларів США, а прямі інвестиційні зобов'язання, головним чином акціонерний капітал, на 67,0 мільярда доларів США. Операції зменшили інші інвестиційні зобов'язання на 0,7 мільярда доларів США, в основному в результаті взаємозаліку операцій із позиками, депозитами, торговими кредитами та авансами.

Чисті операції з похідними фінансовими інструментами у другому кварталі 2022 р. становили –45,9 мільярда доларів США, що відображає чисті запозичення США від іноземних резидентів.

Таблиця 2.3

Баланс рахунків міжнародних операцій США за перший квартал 2022 року (мільярд доларів) [61]

Статті	Попередній кошторис	Переглянута оцінка
Залишок поточного рахунку	–291,4	–282,5
Товарний залишок	–342,2	–341,7
Баланс послуг	58,5	58,9
Баланс первинних доходів	33,4	38,8
Баланс вторинних доходів	–41,0	–38,6
Чисті фінансові операції	–277,5	–235,7

У платіжному балансі США з'явилася стаття, пов'язана з товарами, переданими через президентський орган стягнення. Згідно зі звіту про міжнародні операції США, починаючи з першого кварталу 2022 року, експорт товарів включає товари військового призначення, які були передані зі запасів, що належать США, в Україну через Уповноваження Президента США. Раніше ці товари враховувалися в експорті державних товарів і послуг (не включені в інші статті). Ці товари обліковуються за допомогою нового коригування платіжного балансу «товари військового призначення, передані через гранти».

2.2. Роль США в інтеграційному угруповуванні USMCA

Світові тенденції вказують на те, що активізація інтеграційних процесів характеризує сучасну ситуацію у світовій економіці. Статистика СОТ свідчить про постійне зростання кількості регіональних торговельних угод. Ці угоди не є статичними гравцями світової економіки, а динамічними суб'єктами, які весь час змінюються (Brexit, трансформація НАФТА-USMCA, вихід України з СНД ілюструє цей факт). Метою цього дослідження є дослідження нещодавньої зміни угоди про НАФТА як однієї з найвпливовіших регіональних економічних угод світу. За даними Світового банку, у 2019 році світовий ВВП складався з ВВП НАФТА на 28 %, світовий експорт складався з експорту НАФТА на 12 %, тим часом імпорт НАФТА становив 19 % від загальносвітового. Дослідження показує, що всі країни НАФТА отримали свої переваги. Окремо вони ніколи не досягли б таких вражаючих результатів за досить короткий проміжок часу. Усі країни-члени угоди збільшили експортні та імпорتنі квоти. Це свідчить про зростання відкритості економік НАФТА. За період з 1993 по 2019 рік товарообіг між трьома країнами збільшився в чотири рази: з 290 млрд. дол. до 1,23 трлн. [62]. З моменту прийняття НАФТА прями іноземні інвестиції США в Канаду та Мексику зросли більш ніж утричі і склали 500,9 млрд. дол. Ціни знизилися за рахунок скасування імпорتنих мит, з'явилися нові можливості для малого бізнесу. Для президента США перегляд умов НАФТА став також політичним важелем, який дозволив

підвищити захищеність американських автовиробників та робітників. За деякими оцінками експертів впровадження USMCA забезпечить приріст ВВП Канади на 5,1 млрд. дол., або 0,49 % за 5-річний період. Інші дослідження свідчать про протилежне; тому позиція Канади досі нестабільна. Для Мексики нова угода стала чудовою новиною для малого бізнесу. Тим не менше, нова міграційна політика США та їхній високий рівень протекціонізму становитимуть серйозну перешкоду для трудової міграції мексиканських робітників. Тим часом у США дефіцит некваліфікованої робочої сили буде лише зростати. Поліпшення системи освіти та старіння американського населення збільшують попит на некваліфіковану робочу силу з-за кордону, наприклад, Мексики. Це питання потребує подальшого дослідження в рамках НАФТА.

30 листопада 2018 р. у Буенос-Айресі відбулося підписання Угоди між США, Мексикою та Канадою. Це результат переговорів з перегляду Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА), що тривали більше року. Важливість того, що відбулося, визначається тим, що країни-члени НАФТА утворюють друге після Євросоюзу інтеграційне угруповання сучасного світу. НАФТА – головна угода про регіональну економічну інтеграцію для США, яка посилює їхні позиції у світовій економіці та політиці. Канада та Мексика – другий та третій зовнішньоторговельні партнери США після Китаю. Їхня сукупна частка в американській торгівлі товарами у 2018 р. склала 29% (Китаю – 15,6%). Ще більша частка цих країн в американському товарному експорті: у Канади вона досягає 17,8%, у Мексики – 15,8% (у Китаю – лише 7,3%) (розраховано за: [62, сс. 3-6]). Таким чином, модернізація чинної з 1994 р. угоди НАФТА означає, що економічна інтеграція в Північній Америці розвиватиметься на міцній договірно-правовій основі щонайменше ще 16 років (такий термін дії нової угоди).

На пропозицію экс-президента США, якому активно не подобалася угода НАФТА, нову домовленість охрестили Угодою між США, Мексикою та Канадою, USMCA (Agreement між United States of America, United Mexican States, and Canada, USMCA). Така невиразна назва відразу стала мішенню для критики. Мало того, що в ній не згадується про вільну торгівлю, в ній взагалі немає слова

“торгове”, хоча воно було присутнє у досягнутій наприкінці серпня 2018 р. попередній домовленості між США та Мексикою (Торгова угода США – Мексика (United States – Mexico Trade Agreement)). Спочатку Трамп хотів замінити слово “НАФТА” на “НАФФТА”, де друга літера “ф” мала позначати “fair”, тобто “справедливу” для США торгівлю.

Угода налічує 1800 сторінок, у ній 34 розділи (у НАФТА – 22), 13 додатків (annexes) та 14 двосторонніх додаткових листів із зобов'язаннями (side letters). Основні відмінності між ЮСМКА та НАФТА зводяться до наступного [63]:

– на вимогу американської сторони термін дії нової Угоди було визначено у 16 років (НАФТА була безстроковою). Якщо учасники висловлять бажання продовжити його, воно залишиться в силі ще протягом 16 років. При цьому обумовлено, що через 6 років має проводитись аналіз результатів дії ЮСМКА;

– дві перші додаткові до НАФТА угоди (з екології та трудових відносин) осучаснені і тепер включені в основний текст ЮСМКА. Посилено заходи щодо контролю їх виконання;

– з'явилися нові розділи, що регулюють такі актуальні для XXI ст. питання, як цифрова торгівля, участь малих та середніх підприємств у зовнішньоекономічній діяльності, боротьба з корупцією, макроекономічна політика та валютний курс;

– Канада погодилася частково відкрити свій жорстко регульований державою ринок молока для американського імпорту (у розмірі 3,59% внутрішнього канадського ринку) та ліквідувати введений на початку 2017 р. 7-й, нижчий, “інгредієнтний” клас молока, що надходить на переробку для виробництва йогуртів та сирів. Останній захід викликав особливе обурення в американців, що створює необґрунтовані преференції для національних виробників на шкоду фермерам зі штатів Вісконсін та Нью-Йорк. Незначний розмір послаблення свідчить, як мало поступилися канадці і яким напруженим був торг. І це при тому, що демонтаж державної системи управління поставками (supply management) молока, м'яса птахів і яєць, що існує в Канаді, був однією з ключових вимог. Крім того, Канада взяла на себе зобов'язання поступово

розширити квоти на безмитне ввезення із США курей, індичок та яєць. У свою чергу США збільшили імпорتنі квоти для канадської молочної та цукрозміщувальної продукції;

– найбільш істотні зміни, в основному за рахунок Мексики, внесені до правил торгівлі автомобілями та частинами для їх виробництва.

Серед головних нововведень, обов'язкових до дотримання у тому, щоб продовжувати користуватися правом на безмитне ввезення:

1) поетапне збільшення “північноамериканського утримання” вартості легкових автомобілів, легких вантажівок і частин їхнього виробництва з нинішніх 62,5 до 75%;

2) вимога щодо забезпечення 40–45% вартості виробництва північноамериканських автомобілів та їх частин за рахунок праці робітників, які отримують зарплату у розмірі не менше 16 дол. США на годину, що має послабити конкурентну перевагу Мексики як локації з низькими ставками заробітної плати;

3) вимога про північноамериканське походження до 70% сталі та алюмінію, що використовуються при виробництві автомобілів;

– Канада та Мексика погодилися посилити на своїй території захист прав інтелектуальної власності. Серед найважливіших поступок – рішення збільшити термін патентного захисту для найсучасніших та інноваційних ліків (класу “біопрепарати”) з 8 до 10 років, а також продовжити термін дії авторських прав після смерті творця з 50 до 70 років;

– змінено досить складну систему вирішення торговельно-інвестиційних суперечок між учасниками. Замість трьох розділів та трьох різних процедур вирішення спорів залежно від їх характеру, що діяли в НАФТА, у ЮСМКА з'явився один синтетичний 31 розділ. Канада зберегла принципово важливий для неї механізм оскарження антидемпінгових і компенсаційних мит США, що періодично вводяться, але перестала брати участь у вирішенні спорів між закордонними інвесторами та урядами приймаючих країн (зараз цей механізм передбачений тільки для США та Мексики, та й в урізаному вигляді);

– Канада та Мексика підвищили для своїх фізичних та юридичних осіб гранично дозволені максимуми онлайн-покупок, з яких не треба сплачувати мита (Мексика – з 50 до 117 дол. США, Канада – з 20 до 150 кан. дол.);

– додано нове визначення державних корпорацій, яке не лише значно ширше діяло у рамках НАФТА, але відрізняється і від тих, що фігурували у пізніших міжнародних торгових угодах. Наприклад, якщо у тексті Угоди про Транстихоокеанське партнерство (ТТП) 2016 р. вказувалися три критерії для віднесення компанії до держкорпорацій, то в ЮСМКА їх стало чотири; якщо у ТТП йшлося про пряме володіння державою більш ніж 50% акціонерного капіталу, то в ЮСМКА – як про прямий, так і про непрямий, а також про контроль держави над компанією у вигляді міноритарної власності;

– для спостереження за реалізацією угоди та внесення змін сформовані організаційні структури, які в основних рисах повторюють структури НАФТА.

Головні органи ЮСМКА – Комісія з вільної торгівлі та Секретаріат. При цьому Комісія має збиратися не рідше ніж 1 раз на рік на рівні міністрів, всі рішення в ній приймаються консенсусом. Передбачені й допоміжні структури: комітети (близько 20), підкомітети, поради та робочі групи (їх чисельність та назви не у всьому збігаються з тими, що діяли в рамках НАФТА);

– у тексті ЮСМКА з'явилася зовсім нова стаття – ст. 10 гл. 32, якої немає в інших торгових угод. Відповідно до неї країна-учасниця має заздалегідь інформувати інших учасників про намір укласти торговельну угоду з “неринковою країною”, а після укладання ознайомити їх із текстом цієї угоди. Якщо зміст угоди не сподобається іншим країнам-учасницям, вони можуть вийти з ЮСМКА зі збереженням режиму вільної торгівлі між собою.

Експерти небезпідставно інтерпретують цю статтю як спрямовану переважно проти Китаю. Так вважають і в Пекіні, які висловили своє занепокоєння і запросили у Канади роз'яснень щодо цього.

Розглянемо особливості переговорного процесу. Угода ЮСМКА – результат складних переговорів між США, Канадою та Мексикою, що тривали з серпня 2017 р. по вересень 2018 р., над якими висів дамоклів меч

одностороннього виходу США з НАФТА, неодноразово вони опинялися на межі зриву. Переговори завершилися за кілька годин до закінчення призначеного американцями фінального терміну – 30 вересня.

Наступного дня текст цього документа, що вважався попереднім, був розміщений на сайт Управління представника США на торгових переговорах. Протягом наступних 60 днів його правили урядові юристи з метою усунення можливих різночитань та вивірення формулювань. Остаточний варіант 30 листопада було підписано президентами США, Мексики та прем'єр-міністром Канади на полях саміту G20 в Аргентині [64].

Назвемо ключові дати переговорів:

– 16 серпня 2017 р. США, Канада та Мексика розпочинають переговори щодо перегляду та модернізації угоди НАФТА;

– 27 серпня 2018 р. США та Мексика оголошують про досягнення двосторонньої торговельної домовленості. Переговори з Канадою продовжуються;

– 31 серпня 2018 р. президент Трамп повідомляє Конгрес про намір підписати наприкінці листопада 2018 р. торговельну угоду з Мексикою та Канадою, “якщо вона цього захоче”;

– 30 вересня 2018 р. США та Канада завершують переговори. Попередній текст під назвою “Угода США – Мексика – Канада” публікується на сайті Управління представника США на торгових переговорах;

– 30 листопада 2018 року на саміті G20 у Буенос-Айресі підписується “Угода між Сполученими Штатами Америки, Мексикою та Канадою”.

У таблиці 2.4 проаналізовано основну різницю між ЮСМКА і НАФТА.

США використовували тактику неприкритого тиску та залякування партнерів на цих переговорах. Д. Трамп почав із твердження, що НАФТА “було найгіршою торговельною угодою в історії”, яка спричинила масові звільнення американських робітників, руйнування компаній та переведення підприємств та робочих місць в інші країни. Цю тезу він повторював багато разів у різних варіантах і з різних приводів, потім перейшов до "політики батога". Після

спочатку зробленого для Канади та Мексики виключення у червні 2018 р. на них були поширені 25%-ві імпорتنі мита на сталь та 10%-ні – на алюміній. При цьому робилося посилення на ст. 232 американського Закону про розширення торгівлі 1962 р., де запровадження такого роду обмежень обґрунтовувалося міркуваннями “національної безпеки”. Це викликало обурення у Канаді, яка вважає себе найближчим військово-політичним союзником США.

Таблиця 2.4

Основна різниця між ЮСМКА і НАФТА

Сфери і сектори	ЮСМКА	НАФТА
Торгівля автомобілями і запчастинами	Частка «північноамериканського вмісту» у вартості товару - 75%; вимоги до наявності «дорогої» праці в кінцевій вартості автомобілей; встановлення безмитних квот в 2,6 млн автомобілей окремо для Канади, окремо для Мексики у випадку введення США імпорتنих мит із погляду національної безпеки.	Частка «північноамериканського вмісту» у вартості товару – 62,5%.
Захист прав інтелектуальної власності	Термін дії авторських прав - 70 років; термін патентного захисту для лік класу «біопрепарати» - 10 років.	Термін дії авторських прав - 50 років.
Державні закупівлі	Зобов’язання передбачені лише для США і Мексики; Канада має керуватися Угодою СОТ про державні закупівлі	Тристоронні зобов’язання
Цифрова торгівля	Право інвестора або постачальника послуг на транскордонну передачу даних, включаючи його персональні данні; невисунення вимоги із локалізації комп’ютерних серверів і сховищ на території країни-імпортера капіталу і послуг	Будь-які положення відсутні
Врегулювання суперечок між інвесторами і приймаючою стороною	Процес врегулювання суперечок між інвесторами і приймаючою стороною стосується лише США і Мексики та обмежений держконтрактами в спеціально визначених секторах (нафтогазовій і телекомунікаційній галузях, виробництві електроенергії, інфраструктурному комплексі).	Тристоронні зобов’язання
Державні корпорації	Державні корпорації мають працювати за ринковими правилами	Будь-які положення відсутні

Джерело: [65, с. 1].

Потім Трамп став загрозувати 25% митами на ввезені в США автомобілі та запчастини, чудово знаючи, що автомобілебудування – найбільша галузь економік Мексики та Канади та невід'ємна частина континентального ланцюжка створення вартості. Щоправда, ця загроза так і не була реалізована, але стала додатковим важелем тиску на Канаду та Мексику. Порівнюючи переговори щодо НАФТА, що проходили в 1991–1992 р., з переговорами щодо ЮСМКА у 2017–2018 р., глава тодішньої канадської делегації Дж. Вікс висловився так: «важкі моменти були і тоді, але ніколи США не вдавалися до настільки «бульдозерної» тактики, як зараз» [66].

Американці використовували й інший прийом на кшталт “розділяй і володарюй”, перевівши переговори з тристороннього у двосторонній формат. Першою стала Мексика, оскільки, як сказали у Вашингтоні, з нею є низка специфічних проблем, нехарактерних для відносин із Канадою і тому заслуговують на окремий розгляд. Таким чином, США вдалося на якийсь час вивести з гри Канаду і в діалозі віч-на-віч "викрутити руки" більш податливій Мексиці.

Після досягнення з нею сепаратної угоди Вашингтон запропонував Оттаві "приєднатися". Це послабило переговорну позицію Канади.

До того ж, адміністрація Трампа встановила жорсткий термін – 30 вересня, пояснюючи його, по-перше, вимогами американського законодавства, по-друге, майбутньою зміною влади в Мексиці. Адміністрація президента П. Ньето, яка проводила переговори, мала отримати шанс підписати ЮСМКА до інавгурації нового президента Л. Обрадора 1 грудня 2018 р. Шантаж отримав свою дію – Канада побоялася залишитися поза межами нової угоди з перспективою введення 25%-го американського мита на імпорт автомобілів та запчастин, хоча й зробила все можливе, щоб виторгувати для себе вигідніші, ніж у Мексики, умови.

Не обійшлося і без особистих випадів та образ. У червні 2018 р. президент США відкликав свій підпис під уже узгодженим підсумковим комюніке G7 після того, як господар зустрічі в Квебеку прем'єр-міністр Канади Дж. Трюдо сказав на прес-конференції, що Канада "не дозволить собою зневажати" і введе проти США

мита. Уже покинувши саміт Д. Трамп відреагував ці слова незвично різко для стилістики канадо-американських відносин, назвавши у твіті Дж. Трюдо “слабким” і “нечесним” політиком. Нападки зазнала і міністр закордонних справ Х. Фріланд, яка відповідає в канадському уряді за переговори щодо перегляду НАФТА. Трамп заявив, що нам не дуже подобається канадський представник і той переговорний стиль, який практикують канадці [67].

Переговори щодо перегляду НАФТА були незвичайними й у деяких інших відносинах. Про це свідчать, зокрема, такі обставини:

– США, які виступали після закінчення Другої світової війни головним ініціатором лібералізації міжнародної торгівлі та інвестицій, на цих переговорах боролися не стільки за вільну, скільки за регульовану торгівлю та запровадження високих імпорتنих мит на підставі туманно прописаних у національному законодавстві міркувань “національної безпеки”. Канада ж і Мексика переконували США у вигідності НАФТА для всіх трьох країн, що беруть участь, і в цілому показали себе більш послідовними, ніж США, прихильниками вільної торгівлі;

– критикуючи НАФТА та погрожуючи виходом із цієї угоди в односторонньому порядку, адміністрація Трампа виступила проти одного з найважливіших інституцій, що існують у Північній Америці. За своїм значенням НАФТА стоїть в одному ряду з чинною з 1958 р. Угодою про аерокосмічну оборону Північної Америки (НОРАД) та заснованою в далекому 1909 р. Міжнародною (канадо-американською) спільною комісією з прикордонних вод. Напади на НАФТА були і раніше, за інших американських адміністрацій, але вони ніколи не були настільки серйозними і не загрожували прямою дезорганізацією північноамериканського економічного простору;

– зазвичай у США носієм протекціоністських настроїв є законодавча влада від імені Конгресу, а провідником торгової лібералізації та тарифно-митного “роззброєння” – виконавчі структури. Це пояснюється тим, що члени Конгресу більше зазнають впливу виборців на місцях, чиї робочі місця та рівень зарплат першими страждають від відкриття внутрішнього ринку та напливу дешевших

імпортних товарів, тоді як адміністрація президента у своїх діях традиційно виходить із ширшої міжнародної перспективи. Однак за адміністрації Трампа в США все відбувалося з точністю до навпаки.

Визначимо вигоди та втрати країн-учасників. Характеризуючи ЮСМКА, схильний до самопіару Д. Трамп використовував такі вирази, як "абсолютно нова угода", "найбільша угода з будь-коли підписаних", "найпередовіша, сучасна і збалансована торговельна угода в історії США", "новаторська угода", "історична трансакція" [68]. Більшість же спостерігачів вважають, що йдеться про набагато скромніші зміни, спрямовані на модернізацію застарілого за чверть століття свого існування НАФТА і перегляд деяких його положень на користь США.

На думку двох відомих американських економістів Г. Хуфбауера та С. Глобермана, ЮСМКА ненабагато відрізняється від НАФТУ [69]. Такі ж почуття, судячи з усього, відчувають і багато інших політиків, науковців та журналістів, які продовжують називати Угоду США-Мексика-Канада "новим НАФТА" і "НАФТА 2.0".

Деякі авторитетні фахівці висловлюються ще критичніше. Так, Дж. Скотт з вашингтонського Peterson Institute for International Economics оцінює ЮСМКА як "крок назад" порівняно з НАФТА [70]. А метр канадського зовнішньополітичного аналізу К. Р. Носсал використовує вираз "НАФТА мінус", вважаючи, що в результаті внесених змін та доповнень режим вільний торгівлі в Північній Америці став менш вільним і більш зарегульованим [71].

Натомість досягнення Угоди між США, Мексикою та Канадою вітали у всіх трьох країнах-учасниках. Реакцію на це повідомлення з боку правлячих кіл і великого бізнесу Канади та Мексики можна охарактеризувати як "зітхання полегшення". На їхню думку, вдалося запобігти розвитку подій за найгіршим сценарієм, уникнути виснажливої та великомасштабної торгової війни зі США. Як говорив заголовок у канадській CTV News: "Не так велика перемога, скільки чудовий порятунок" [72].

Досягнута угода, як видається, вигідна, хоча й різною мірою, всім трьом країнам, що її підписали. Найбільше виграли США, які проводили переговори з

позиції сили, в обстановці жорсткого торгу, погроз і тиску, що наростав, а менше за інших – Мексика, змушена піти на більш серйозні, ніж Канада, поступки. Канада в основному змогла відстояти свої економічні інтереси, її рух назустріч побажанням США можна назвати “дозованим”.

США можуть записати собі в актив такі важливі зміни [73]:

- суттєве підвищення нормативу "північноамериканського утримання" у вартості автомобілів з Канади та Мексики та введення нової норми, що регламентує використання "дорогої" праці при їх виробництві (такого немає в жодній іншій торговій угоді);

- згода Канади на часткове відкриття її регульованого державою ринку молока та ліквідацію в канадській класифікації запровадженого у 2017 р. 7-го класу молока;

- зміцнення режиму захисту прав інтелектуальної власності в Канаді та Мексиці, на чому особливо наполягали представники фармакологічної промисловості США;

- певна міжнародна легітимізація ст. 232 американського закону "Про розширення торгівлі" 1962 р. шляхом включення до ЮСМКА п'яти додаткових листів-зобов'язань з її згадкою;

- обмеження терміну дії Угоди між США, Мексикою та Канадою 16-ма роками з обов'язковою перевіркою результатів її дії через 6 років.

До того ж США не скасували, як очікувалося, запровадженого в червні 2018 р. мита на імпортовані з Канади та Мексики сталь та алюміній. Було оголошено, що це питання вирішуватиметься на окремих переговорах поза рамками ЮСМКА і може вимагати від Канади та Мексики додаткових поступок.

Канада домоглася збереження в новій угоді низки прописаних у старому НАФТА принципово важливих для неї положень, яких хотіли позбутися США – про наявність особливого механізму вирішення спорів, що стосуються введення США антидемпінгових та компенсаційних мит на імпортовані товари; про виключення зі сфери дії угоди таких важливих з точки зору збереження

національної ідентичності товарів, як книги, журнали, газети, аудіовізуальна теле- та кінопродукція, музичні твори.

Інтересам Канади загалом відповідає і пролобійований американцями новий режим торгівлі продукцією автомобільної галузі. Головна поступка з її боку – згода на часткове відкриття ринку молочної продукції "Канадські переговорники досягли найкращої угоди з можливих", - таку думку висловила директор Canada Institute, Wilson Center у Вашингтоні Л. Доусон [74].

Мексика, хоч і пішла на серйозні поступки в галузі автопрому, змогла забезпечити включення до нової угоди окремою глави, яка визнає відповідно до конституції цієї країни нафту та інші вуглеводні безпосередньою, безумовною і невідчужуваною власністю мексиканської держави. Крім того, Мексика з гордістю позиціонує себе як країну, яка вирішила долю переговорів. Мексиканська влада спочатку домовилася зі США на двосторонній основі, а потім відіграла не останню роль у підключенні до цієї угоди Канади. Внесок країни знайшов свій відбиток у назві угоди, де слово "Мексика" стоїть другим після США; Канада ж у цій зв'язці – лише третя.

Для Канади і Мексики закінчився період економічної невизначеності, що продовжувався з моменту приходу до влади адміністрації Трампа, відзначений скороченням інвестиційної активності. Інвестори, промисловці, експортери та імпортери здобули впевненість у тому, що буде збережено "правила гри", які діяли в Північній Америці протягом останньої чверті століття. Заплановані зміни мають обмежений та розтягнутий у часі характер, що робить адаптацію до них менш обтяжливою.

За даними одного з найбільших канадських банків Scotiabank, вже сьогодні "північноамериканська частина" у вартості продукції автопрому Канади становить 71%, а американської "великої трійки" автомобільних компаній – понад 80% [75]. Канаді та Мексиці вдалося уникнути найгіршого сценарію – залишитися без преференційної торгової угоди зі США, а також відвернути загрозу введення американцями 25% імпортних мит на їхні автомобілі та запчастини.

Після оголошення про завершення переговорів у зростання пішли індекси на Нью-Йоркській Фондовій Біржі (Dow Jones Industrial Average, Standard and Poors Composite 500 Index) та індекс позабіржового ринку NASDAQ. На Торонтській фондовій біржі подорожчали акції провідних автомобільних канадських компаній (Magna International, Linamar Corp., Martinrea International). Зміцнився, хоч і ненабагато, курс канадського долара та мексиканського песо по відношенню до долара США.

Банк Канади підвищив у жовтні 2018 р. ключову ставку на 25 базисних пунктів до 1,75% та покращив прогноз економічного зростання країни на 2018 р. з 2 до 2,1%. Як сказано в прес-релізі, при ухваленні цього рішення “Керуюча рада приділила значний час обговоренню наслідків нещодавно досягнутої Угоди США – Мексика – Канада. ЮСМКА – це хороша новина, оскільки поява цієї домовленості зменшує невизначеність, яка стримувала зростання приватних інвестицій” [76].

Оцінимо перспективи цієї угоди та її міжнародне значення.

Перспективи ратифікації ЮСМКА загалом були оцінені як реалістичні. У Мексиці президент Л. Обрадор, чий представники перебували за столом переговорів на завершальній стадії, оголосив, що не має наміру якимось чином торпедувати підписану попередньою адміністрацією угоду. У Канаді, де голосування проходило в обох палатах парламенту, правляча партія мала в своєму розпорядженні більшість у палаті громад (184 місця з 338).

Найскладніша ситуація з ратифікацією ЮСМКА була в США. В американському конгресі вона проходила так званою прискореною процедурою (fast-track authority), відповідно до якої законодавці і в нижній, і у верхній палаті голосували за принципом “за” або “проти” без права внесення поправок або змін до тексту угоди. Вимоги до “прискореної процедури” були серйозно посилені в прийнятому у 2015 р. “Законі про торгівлі пріоритети та підзвітність” [77].

Згідно із законом, після підписання угоди Управління торгового представника США має 60 днів для того, щоб направити до Конгресу перелік усіх

змін, які мають бути внесені до внутрішнього законодавства США (це було зроблено наприкінці січня 2019 р.) [78].

Одночасно Міжнародна торгова комісія готує доповідь з оцінкою можливого впливу угоди на економіку США в цілому та на положення окремих галузей, зокрема, на що їй виділяється 105 днів. Крім того, закон вимагає від адміністрації США проведення експертизи на предмет оцінки впливу ЮСМКА на екологію та становище у трудовій сфері (environmental and labor impact assessments). Протягом наступних 30 днів адміністрація мала подати до Конгресу проект імплементуючого ЮСМКА законодавства. Якщо всі обов'язкові вимоги виконано у зазначені терміни, то заключна стадія – обговорення та голосування у Конгресі, на що дається ще 90 днів. Прихильники вільної торгівлі з Канадою та Мексикою були і в Республіканській, і в Демократичній партіях, але їх все ж таки традиційно більше серед республіканців.

2.3. Еволюція та сучасний стан економічної співпраці США – Україна

Офіційно США визнали Україну в грудні 1991 р. Становленню українсько-американських відносин сприяв перший офіційний візит Президента України Л. Кравчука до США у травні 1992 р., яким розпочато створення договірно-правової основи двосторонніх відносин на засадах взаємної довіри, рівноправного демократичного партнерства [79].

Але розвиток двосторонніх відносин досить сильно стримував факт ядерного озброєння України. І США дозволяли собі блокувати деякі політичні та економічні контакти з Україною до підписання другою Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Після цього взаємовідносини між країнами почали налагоджуватись.

Зрушенням в українсько-американських відносинах стало схвалення Конгресом США (вересень 1993 р.) фінансової допомоги Україні в розмірі 330 млн. доларів у рамках закону про допомогу зарубіжним країнам. Погоджуючись на розбудову торгово-економічних відносин, американське керівництво

наголошувало, що значних фінансових інвестицій в Україну можна очікувати лише з приватного сектора США, для чого необхідно створити певні правові умови, забезпечити захисні гарантії. Прямими угодами, що проклали шлях розвиткові двостороннього співробітництва, стали Угода про здійснення програми "Корпусу миру" в Україні та Угода про сприяння капіталовкладенням, укладені у травні 1992 р. Президентами держав Л. Кравчуком і Дж. Бушем [79].

Після Помаранчевої революції в українсько-американських відносинах настав новий етап значно ефективнішої співпраці. Політичні події 2004 р. дали вагомі підстави американській адміністрації і діловим колам США розглядати Українську державу як перспективного економічного партнера, який завершує процес трансформації економіки. Ще відіграло роль потужного імпульсу для позитивного вирішення низки стратегічних завдань, необхідних для забезпечення рівноправної участі України в системі міжнародних економічних відносин на сучасному етапі [2, с. 16].

Президент Сполучених Штатів Америки Дж. Буш привітав новообраного Президента України з перемогою. На інавгурацію В. Ющенка 23 січня 2005 р. до Києва прибув спеціальний посланник американського Президента К. Пауелл. На початку квітня 2005 р. Президент України здійснив офіційний візит до США. "США і Україна вступили в нову еру стратегічного партнерства", - йдеться в Заяві, прийнятій за підсумками зустрічі Президентів Дж. Буша і В. Ющенка. Як відомо, жоден з лідерів країн Східної Європи (крім Б. Єльцина) не досяг такої підтримки США. На переконання української сторони, Україна і США є стратегічними партнерами. Президент США Дж. Буш всіляко наголошував, що Вашингтон готовий надати Києву максимальну підтримку в обмін на "розширення демократії і свободи" [79].

Президент України виокремив цілі, які керівництво Української держави вбачало на найближчу перспективу, і закликав американських законодавців:

- підтримати вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ);
- скасувати чинність поправки Джексона-Веніка щодо України;
- надати Україні статус країни з ринковою економікою;

- нормалізувати торговельні відносини;
- залучити Україну до участі в Програмі виклику тисячоліття;
- надати допомогу Україні в добудові об'єкта «Укриття» над зруйнованим реактором Чорнобильської АЕС;
- продовжити фінансування студентських програм обміну;
- поступово скасувати візовий режим для українців, які відвідують США [2, с. 16].

19 грудня 2008 року у Вашингтоні міністр закордонних справ України Володимир Огризко і державний секретар США Кондоліза Райс підписали Українсько-американську Хартію про стратегічне партнерство [80].

Як зазначено на сайті Посольства США в Україні: «Хартія Україна – США про стратегічне партнерство підкреслює важливість двосторонніх відносин і має на увазі розширення співпраці в області оборони, безпеки, економіки і торгівлі, енергетичної безпеки, демократії та культурного обміну. Документ також підкреслює незмінну підтримку Сполученими Штатами більш активної взаємодії між Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) та України. Для того, щоб виконати одне з ключових положень Хартії, обидві країни встановили Комісію зі стратегічного партнерства» [81].

США надали Україні статус країни з ринковою економікою і припинили застосування поправки Джексона-Веніка, завдяки чому між нашими країнами встановилися постійні нормальні торгові відносини. Сполучені Штати і Україна підписали двосторонній інвестиційний договір. Рада з питань торгівлі й інвестицій Україна-США була створена відповідно до угоди країн про торговельно-інвестиційну співпрацю, її завдання – збільшення комерційних і інвестиційних можливостей шляхом виявлення та усунення перешкод на шляху двосторонніх торговельних і інвестиційних потоків [81].

Сполучені Штати Америки надають великого значення успішному розвитку України в сучасну демократичну країну з процвітаючою ринковою економікою. Політика США спрямована на те, щоб забезпечити становлення та зміцнення України, збільшити її інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури.

Розглянемо співпрацю в торговельно-економічній галузі. Перша офіційна торгова місія США відвідала Україну наприкінці жовтня 2018 року. Під час зустрічі обговорювались пріоритети торговельно-інвестиційної співпраці між Україною та США, зокрема приватизація великих об'єктів як інструмент для залучення інвестицій. Перша сертифікована місія включала 12 великих американських компаній, що ставили за мету в Україні пошук для себе вигідних можливостей інвестування, зокрема із застосуванням приватизації як одного з механізмів [82].

Також, на цій зустрічі тодішні Перший віце-прем'єр-міністр – Міністр економічного розвитку і торгівлі України та заступник Міністра міжнародної торгівлі США обговорили посилення співпраці між Торгово-промисловими палатами України та США, а також інші питання торговельно-економічного співробітництва, такі, як потенціал співпраці щодо заміщення імпорتنих російських товарів на українському ринку, особливої уваги приділили промисловій продукції, інноваційній продукції тощо.

Ще одна зустріч відбулася в форматі онлайн 20 квітня 2021 року між Торговим представником України Т. Качкою та заступником Помічника Міністра торгівлі США з питань Європи та Євразії Д. Де Фальком. Під час зустрічі вони детально обговорили українсько-американські відносини в торговельно-економічній сфері, зокрема: можливість лібералізації імпорتنих мит на сталь та алюміній для українських виробників на ринку США, посилення захисту інтелектуальної власності. Майнові права України у сфері ліцензійного програмного забезпечення, законодавчі ініціативи щодо реалізації вимог локалізації у сфері державних закупівель, підготовка проекту договору про двосторонні торговельні преференції тощо. Також були розглянуті перспективи співпраці у сферах відновлюваної енергетики та сільського господарства [83].

Програми торговельних преференцій США, такі як Генералізована система преференцій (the U.S. Generalized System of Preferences – GSP/ГСП), надають можливість багатьом країнам світу використовувати торгівлю для розвитку своєї економіки та виходу з бідності. ГСП – найбільша та найстаріша програма

торгових преференцій США. Вона була заснована 1 січня 1976 року відповідно до Закону США "Про торгівлю" 1974 року та сприяє економічному розвитку шляхом скасування мит на тисячі товарів, імпортованих з 119 країн –учасниць, до яких також відноситься Україна. ГСП сприяє сталому розвитку в країнах-бенефіціарах, допомагаючи цим країнам збільшити та диверсифікувати торгівлю зі Сполученими Штатами. Програма ГСП надає додаткові переваги для товарів з найменш розвинених країн [84].

Переваги програми ГСП надають можливість імпортувати товари українського походження в США без сплати ввізного мита за приблизно 3 500 тарифними лініями Гармонізованого тарифу США. Продукти, які підпадають під режим безмитного імпорту ГСП, включають широкий спектр сільськогосподарської та промислової продукції. Застосування ГСП суттєво підвищило конкурентоспроможність окремих українських товарів для експорту на ринку США, оскільки його використання сприяє зменшенню витрат за рахунок отримання безмитного режиму для товарів ГСП [85].

Вплив темпів росту ВВП інших стратегічних партнерів на темпи росту ВВП України є незначним. В той час як найбільший вплив спостерігається для США. Темпи росту ВВП США здійснюють вплив на темпи росту ВВП України з похибкою в 1 рік на рівні 99%. Інакше кажучи цей результат слугує підтвердженням стратегічного партнерства між даними країнами і свідчить про значну зацікавленість обох сторін в економічній співпраці та подальшому партнерстві [86, с. 42-43].

Україна має негативне сальдо у торгівлі зі Сполученими Штатами, адже обсяг імпорту з України (1,99 млрд дол.) становить менше за обсяг експорту з США (2,53 млрд дол.). Імпорт США з України включає:

- а) чорні метали – 53% (1024 млн дол. США);
- б) вироби з чорних металів – 7% (138 млн дол. США);
- в) електричні машини, обладнання та їх частини; апаратура для запису або відтворення звуку; телевізійна апаратура для запису та відтворення зображення і звуку, їх частини та приладдя – 5% (99 млн дол. США);

г) жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження – 4% (89 млн дол. США);

д) руди, шлаки, зола – 4% (85 млн дол. США);

е) та інші – 28% (553 млн дол. США) [87].

За даними Державної служби статистики України за 2021 рік, загальний обсяг торгівлі між Україною та США зріс на 24% у порівнянні з 2020 р. і склав \$7,64 млрд. Як це видно з рис. 2.5, у 2021 році експорт зріс на 46,7%, а імпорт – на 9,5% порівняно з минулим роком [82].

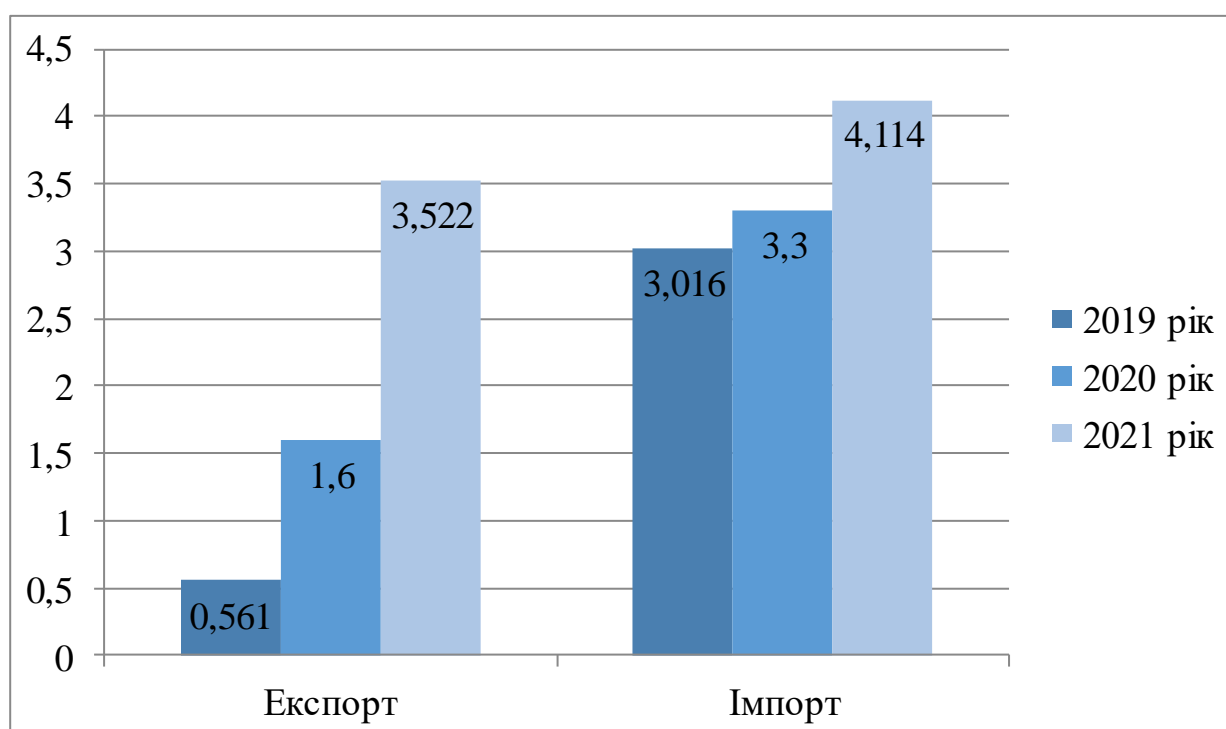

Рис. 2.5 Динаміка обсягу торгівлі між Україною та США
(у млрд дол. США)

Джерело: узагальнено автором за [85].

Експорт з США включає вугілля, обладнання, транспортні засоби, сільськогосподарські продукти, рибу і морепродукти, а також літаки та знаходиться на восьмій позиції серед стратегічних партнерів України.

Як бачимо інтенсивність торгівлі для США є вищою, ніж для України. Проте це свідчить про більші обсяги експорту зі США до України, ніж з України до США. Тобто можна стверджувати, що стратегічна роль США для України

швидше простежується в політичній та військовій сферах, ніж в економічній. Тому Україні варто проаналізувати можливості посилення економічної співпраці.

Деякі дослідники радять дотримуватися критерію «українського дня» з метою розширення обсягів двосторонньої співпраці на основі Хартії про стратегічне партнерство, за взаємною згодою сторін. Це означатиме збільшення річних обсягів двосторонньої співпраці до рівня 1/365 від річних обсягів певних економічних показників США. У цьому разі Україна могла б розраховувати на збільшення річних обсягів:

- експорту товарів до США;
- прямих інвестицій США за кордон;
- офіційної технічної допомоги США, а також принаймні 0,1/365 від річних обсягів витрат США на розвиток наукових досліджень і енергетики [2, с. 37].

Охарактеризуємо співпрацю в інвестиційній галузі. Як відомо, США є одними із найбільших одержувачів прямих іноземних інвестицій та водночас одним із найбільших джерел прямих іноземних інвестицій за кордон. За даними ЮНКТАД у 2021 році Сполучені Штати залучили 367 млрд дол. США, що на 58,3% більше порівняно з 2020 роком, у якому їх прилив становив 151 млрд дол. США, і посіли перше місце серед країн одержувачів інвестицій. В той же час, відтік прямих іноземних інвестицій збільшився 41,1% на з 235 млрд дол. США у 2020 році до 403 млрд дол. США у 2021 році, що дозволило Сполученим Штатам знову здобути першість [88].

Доходи від прямих інвестицій розраховуються Національним банком України, як сума доходів від інструментів участі в капіталі компаній і частки в інвестиційних фондах (дивіденди та відрахування з доходів квазікорпорацій разом з реінвестованими доходами) та відсотків. Як видно з рис. 2.6, у 2021 році відбувся значний прорив у відносинах України та США в галузі інвестицій. Це допомагає залучати в Україну іноземний капітал у вигляді доходів від інвестицій у США.

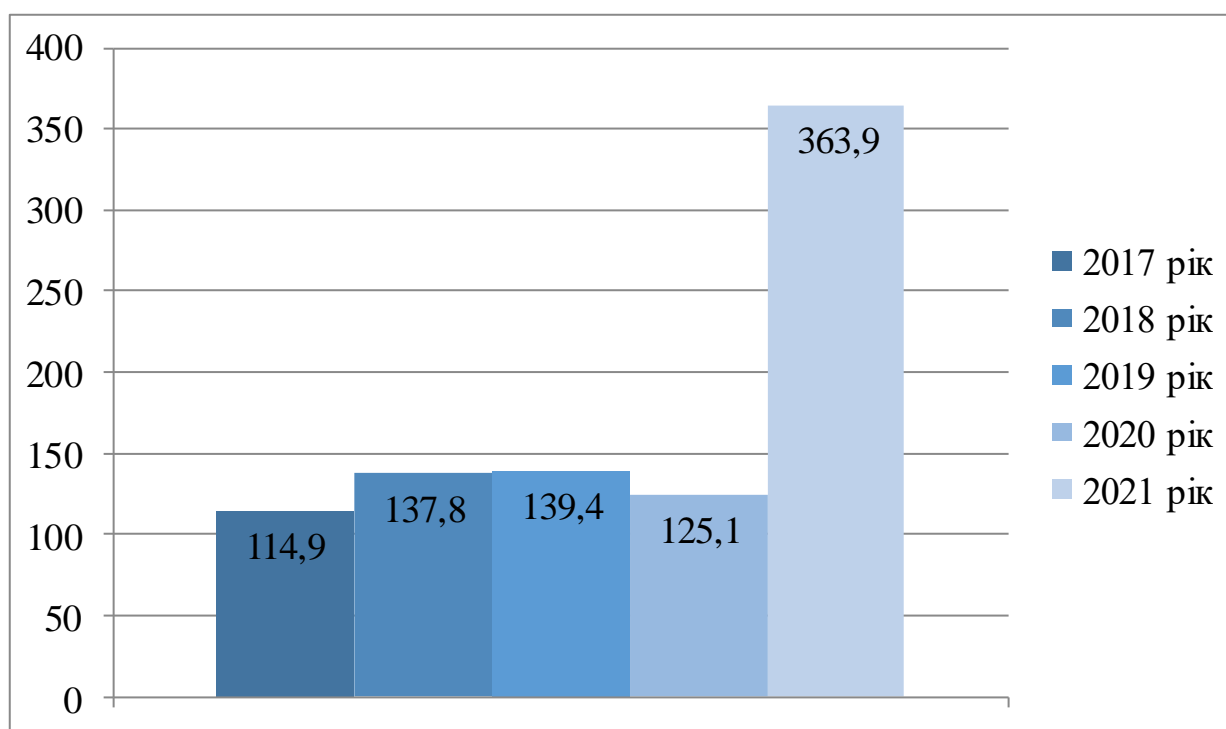

Рис. 2.6 Динаміка доходів від прямих інвестицій у США
(у млн дол. США)

Джерело: узагальнено автором за [89].

1 вересня 2021 року Україна та США домовилися співпрацювати в енергетичній сфері, підписавши відповідні важливі документи. За словами Володимира Зеленського, Україна розраховує на комплексну інвестицію в атомну енергетику у розмірі від 5 до 30 млрд дол. США [90].

Прямі інвестиції в Україну розраховуються Національним банком України, як сума інструментів участі в капіталі та боргових інструментів. Як видно з рис. 2.7, інвестиції США в Україну мають негативну тенденцію. У 2020 році боргові інструменти становили -38,5 млн дол. США, в той час, як Інструменти участі в капіталі дорівнювали 25,8 млн дол. США. У наступному році ситуація погіршилася, інструменти участі в капіталі того року становили -245,0 млн дол. США, з яких -238,4 млн дол. США становило реінвестування доходів, натомість боргові інструменти зросли до 72 млн дол. США.

Серед чинників, які негативно впливають на надходження іноземних інвестицій в Україну, зазвичай виділяли: нестабільну політичну ситуацію; складність доступу до фінансування; високий рівень корупції; складну систему

оподаткування; високий рівень інфляції; неефективну систему державного регулювання; несприятливе регуляторне середовище тощо [2, с. 173].

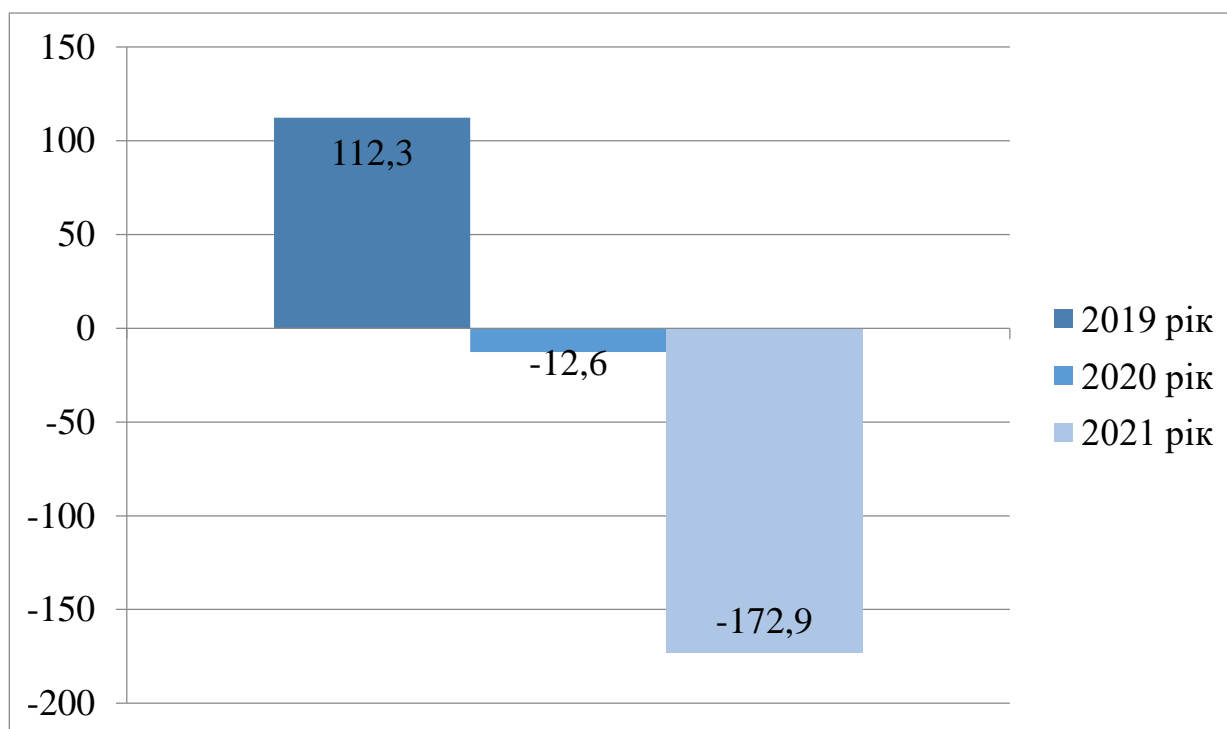

Рис. 2.7 Динаміка інвестицій США в Україну

Джерело: узагальнено автором за [89].

Заохочення іноземних інвесторів до інвестування в Україну важливе для підтримки економіки в цей складний час та створенні нових робочих місць. У квітні 2022 року Президент України звернувся до інвесторів під час Ukraine Virtual Investor Conference, що відбулася онлайн. Володимир Зеленський наголосив на важливості військових облігацій, як короткостроковому горизонту співпраці. Також, він назвав п'ять переваг України для іноземних інвесторів: доступ до усього ринку ЄС, ІТ сектор, що керується одним із найбільш сприятливих законодавств у світі, аграрний сектор, «зелена» енергетика та локалізація виробництва.

6 вересня 2022 року на відкритті Нью-Йоркської фондової біржі Президент України закликав бізнес у всьому світі інвестувати в Україну. Його поява ознаменувала запуск Advantage Ukraine, ініціативи, спрямованої на залучення майбутніх інвестицій в країну шляхом демонстрації широких можливостей у різних секторах, включаючи сільське господарство, технології, освіту та креативні

індустрії, а також величезний потенціал, який пропонують природні ресурси та освічені фахівці. Варіанти інвестицій на суму понад 400 мільярдів доларів, охоплюють державно-приватні партнерства, приватизацію та приватні підприємства [90].

Експерти очікують поліпшення інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів, у тому числі й США.

Проаналізуємо співпрацю в науково-технічній галузі. Угоду між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у сфері науки та технологій було підписано 4 грудня 2006 року в м. Вашингтон, і термін її дії закінчився у 2019 році. Укладення цієї угоди сприяло поглибленню та інтенсифікації зв'язків між науковими установами двох держав, обміну досвідом, інформацією, технологіями у сферах, які становлять взаємний інтерес [91, 92].

Проект про продовження дії Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у сфері науки та технологій було схвалено 12 червня 2019 року. А 31 березня 2021 року Уряд підтримав законопроект «Про ратифікацію Угоди (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про продовження дії Угоди між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у сфері науки та технологій». Відповідно до Угоди вчені та дослідники матимуть такі можливості:

- обмін науково-технічною інформацією, досвідом і методологією проведення досліджень;
- спільна робота в науково-технічних галузях, що становлять взаємний інтерес;
- розвиток прямих контактів і співробітництва між державними установами, університетами, науково-дослідними центрами, відомствами та іншими організаціями двох країн [93].

Ратифікація угоди сприяє:

- розширенню участі України у міжнародному науково-технічному співробітництві;

- розвитку можливостей України у сфері наукових досліджень;
- для українських вчених відкриються нові умови для проведення важливих досліджень [94].

У рамках двосторонніх домовленостей у сфері ядерного роззброєння та нерозповсюдження США продовжують надавати допомогу Україні, зокрема через Український науково-технічний центр, у перепідготовці науковців, які брали участь у минулому виробництві ЗМЗ. Кошти бюджету США використовуються в контексті реалізації грантових схем у цивільному секторі. Серед основних прагматичних ініціатив двосторонньої співпраці варто назвати відкриття інноваційної ядерної установки «Джерело нейтронів» на базі Харківського фізико-технічного інституту. Заклад призначений для проведення фундаментальних і прикладних досліджень у різних галузях фізики, хімії, біології та медицини. Його будівництво повністю профінансували США у відповідь на відмову України від використання високозбагаченого ядерного палива в наукових цілях. Об'єкт відкриває безпрецедентні перспективи для розвитку української атомної галузі [92].

Також, реалізуються 4 програми навчання та обмінів, спрямовані на підвищення рівня освіти громадян України шляхом:

- здійснення навчання на рівні магістратури та аспірантури в університетах США;
- забезпечення доступу до інформації щодо можливостей для професійного стажування у США, вступу та навчання в американських коледжах та університетах; надання можливості учням загальноосвітніх шкіл навчатись у школах США протягом одного академічного року; надання інформаційно-освітніх послуг для випускників академічних і професійних програм Уряду США;
- надання можливості вчителям, які викладають англійську мову та суспільні науки у загальноосвітніх школах, підвищити кваліфікацію під час стажування в США [2, с. 207].

Окремої уваги заслуговує також українсько-американська науково-технічна співпраця у рамках більш широкого проекту співробітництва Україна – НАТО.

Крім спільних інноваційних розробок і реалізації наукових проектів у сфері боротьби з тероризмом і новими загрозами глобальній безпеці, пріоритетними напрямами співробітництва України з НАТО стали також розвиток інформаційних технологій, досліджень у сфері біології клітин і біотехнології, розроблення нових матеріалів, захисту довкілля та раціонального споживання природних ресурсів. Також, у рамках співробітництва з НАТО проводиться активна робота з приєднання нашої держави до інформаційних баз даних патентів і заявок Сполучених Штатів Америки, а також розвитку національної законодавчої бази з охорони прав інтелектуальної власності. У частині українсько-американської співпраці в інноваційній сфері найважливішими напрямами є новітні технології у сфері охорони здоров'я, енергозбереження у промисловому секторі та мирного освоєння космосу. Не менш важливим є поглиблення співробітництва між Україною та США у сфері подолання Інтернет-піратства, розширення використання урядовими органами та освітніми установами України ліцензійного програмного забезпечення, а також удосконалення діяльності організацій колективного управління [95].

Висновки до розділу 2

Сукупний експорт із США у 2021 році становив 1,43 трлн доларів. Основні напрямки експорту США: Канада (255 млрд дол. США); Мексика (212 млрд дол. США); Китай (124 млрд дол. США); Японія (64 млрд дол. США); Великобританія (58 млрд дол. США); Німеччина (57 млрд дол. США). Найбільш експортованими товарами для Сполучених Штатів є нафта, легкові автомобілі, електронні інтегральні схеми, пристрої для застосування у медицині, обчислювальні машини й їх блоки та інші.

Сукупний імпорт у США в 2021 році становив 2,4 трлн доларів. Найбільшими партнерами для імпорту в США стали: Китай (457 млрд дол. США); Мексика (328 млрд дол. США); Канада (276 млрд дол. США); Японія (122 млрд дол. США); Німеччина (117 млрд дол. США); В'єтнам (83 млрд дол. США).

Сполучені Штати найбільше імпортують легкові автомобілі, обчислювальні машини та їх блоки, лікувальні засоби, меблі, золото.

У кваліфікаційній роботі аналізується підписана в листопаді 2018 р. Угода між США, Мексикою та Канадою (USMCA), яка замінила угоду NAFTA, що діяла з 1994 р. Важливість нової домовленості залежить від того, що Північноамериканська зона вільної торгівлі поруч із ЄС – одне з найбільших і успішно функціонуючих інтеграційних угруповань сучасного світу. В основі USMCA – текст NAFTA, який, з одного боку, доповнений розділами та сюжетами, актуальними для XXI ст., а з іншого боку, низка важливих питань переглянута на користь США. Головний підсумок – підтвердження курсу на економічну інтеграцію в Північній Америці.

Сполучені Штати Америки надають великого значення успішному розвитку України в сучасну демократичну країну з процвітаючою ринковою економікою. Політика США спрямована на те, щоб забезпечити становлення та зміцнення України, збільшити її інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ США В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

3.1 Пріоритети державної політики США в контексті подолання наслідків COVID-19

У 2020 році людство стикнулося з однією з найсерйозніших криз в новітній історії. Трагічна загибель людей та глибокі економічні кризи, спричинені пандемією COVID-19, назавжди змінили суспільство та економіку. Швидкість реагування та пристосованість визначають, які країни досягають найкращих результатів у цей період. Пандемія скасувала багаторічний соціально-економічний розвиток значної кількості країн, загостривши гуманітарні кризи та потенційно посилюючи заворушення та конфлікти. У своїй роботі Інститут економіки та миру (IEP) резюмував кризу через призму соціально-економічного розвитку та досягнення миру. У звіті висвітлено глобальний вплив пандемії, використовуючи економічні дані та прогнози. У ньому обговорювалися зміни в соціально-економічних системах із використанням позитивного миру.

Ера COVID-19 стала важливою та довгостроковою перспективою для одужання. Більшість макроекономічних показників негативно змінилися під впливом пандемії COVID-19. Пандемія та відповіді на неї мали певний згубний вплив. Епідемії, як правило, більш поширені серед країн із низьким рівнем соціально-економічного розвитку. Це пов'язано з тим, що в цих країнах панує нижчий рівень харчування, санітарії, достатності питної води та доступу до якісної медичної допомоги. Тому основне питання, яке ставилося, полягало в тому, чому COVID-19 так швидко поширився в деяких найбільш розвинутих країнах світу, у тому числі і в США?

Соціально-економічним фактором, найбільш корельованим із кількістю інфекцій COVID-19, був рівень авіап перевезень до блокування, що панував у країнах, що сприяло зараженню. США має один з найвищих показників

авіап перевезень у світі. Насправді кореляція між обсягом авіап перевезень та кількістю інфекцій COVID-19 до травня 2020 року була дуже високою. У деяких випадках інфікована людина могла розвинути симптоми лише через два тижні після зараження COVID-19. Крім того, у деяких інфікованих людей взагалі ніколи не може виникнути жодних симптомів. Це означає, що люди могли передавати вірус іншим, навіть не підозрюючи про це.

Криза підвищила напруженість між США та іншими країнами, такими як Китай, через роль Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), торгових суперечок та походження вірусу. Більшість показників у Глобальному індексі миру погіршилися. Яка ж готовність країн до відновлення після пандемії? За прогнозами міжнародних експертів, подорож із цієї глобальної рецесії буде довгою та важкою. Однак два фактори можуть допомогти країнам на цьому шляху. Перший - це високий рівень Позитивного Миру, що гарантує ефективні інститути, соціальну згуртованість та прозорі представницькі уряди.

Другий - сприятливі економічні умови до настання пандемії. Зокрема:

- низький рівень державного боргу допоможе країнам позичати для пом'якшення економічного спаду під час кризи і фінансувати ініціативи відновлення після пандемії;

- низький рівень безробіття, особливо довгострокового, означає, що цей ринок праці стійкий і рухливий, що сприяє розвитку;

- перекваліфікація та перерозподіл працівників в нове постпандемічне ділове середовище;

- низькі податкові навантаження означають, що центральна влада матиме певну частку свобода для збільшення оподаткування в середньостроковій перспективі, щоб допомогти фінансувати дефіцит бюджету, збільшений кризою. Це може зменшити ризик економічної нестабільності;

- низька залежність від міжнародної торгівлі означає, що країна може орієнтуватися на порушення міжнародної логістики, спричинене COVID-19 та можливим скороченням міжнародної торгівлі. Світова організація торгівлі (СОТ) оцінила, що міжнародна торгівля впала приблизно на 13 (по товарах) і 32 відсотки

(по послугах) тільки в 2020 році внаслідок зриву нормальної господарської діяльності, спричиненого пандемією COVID-19 [96].

Кращі економічні передумови, але гірші показники щодо миру були характерні у тому числі і для США. Інфекції та обмеження пом'якшали падіння економіки з початку 2021 року. Результати визначення ВВП третього кварталу 2020 року здебільшого здивували зростанням в США [97]. Серед компонентів найбільше погравалося відбулося у приватному споживанні. Високоточні дані свідчать про те, що деяке зменшення відбулося у четвертому кварталі 2020 року, наприклад, у нових замовленнях, промисловому виробництві та світовій торгівлі. У грудневому звіті про зайнятість у США було зафіксовано перше чисте скорочення заробітної плати в несільськогосподарських виробництвах з квітня 2020 року. Більше того, обсяг випуску послуг залишався скороченим і, ймовірно, ще протримається в найближчі місяці з оновленими обмеженнями для боротьби зі зростаючими інфекціями. Очікується, що пом'якшення, яке було у 2021 році, поступиться місцем економічному зростанню у 2022 році, оскільки вакцини та терапія стали доступнішими, що дозволить активізувати діяльність у висококонтактних сферах.

Розглянемо шлях пандемії. Зі зростанням доступності вакцин, вдосконаленням методів терапії, тестування та відстеження до кінця 2022 року, як очікується, місцева передача вірусу скрізь буде знижена до прийняттого рівня. Деякі регіони досягнуть низької локальної передачі вірусу раніше, ніж інші, залежно від конкретних обставин.

Додаткова підтримка фіскальної політики має сприяти активізації діяльності. Значна фіскальна підтримка, оголошена на 2021 рік у США, мала допомогти підняти економічну активність [98].

Який же базовий прогноз світового економічного зростання впливає з попередньо викладених припущень та, зокрема, у США? Після скорочення на 3,5% у 2020 р., глобальна економіка зросла на 5,5% у 2021 р. та, за прогнозами, зросте на 4,2% у 2022 р. (таблиця 3.1). Оновлення особливо велике для передової економічної групи, що відображає додаткову фіскальну підтримку - переважно в

США та Японії - разом із очікуваннями щодо широко розповсюдженої доступності вакцин порівняно з ринком, що розвивається, та економічною групою, що розвивається.

Таблиця 3.1

Оцінки і прогноз зростання світової економіки від МВФ
(річні процентні зміни) [97]

Реальний ВВП	2020	2021	Прогноз 2022
1. Світовий випуск	-3,5	5,5	4,2
2. Розвинуті економіки	-4,9	4,3	3,1
США	-3,4	5,1	2,5
Європейський Союз	-7,2	4,2	3,6
Німеччина	-5,4	3,5	3,1
Франція	-9,0	5,5	4,1
Італія	-9,2	3,0	3,6
Іспанія	-11,1	5,9	4,7
Японія	-5,1	3,1	2,4
Велика Британія	-10,0	4,5	5,0
Канада	-5,5	3,6	4,1
Інші розвинуті країни	-2,5	3,6	3,1
2. Країни з ринками, що формуються, та економіки, що розвиваються	-2,4	6,3	5,0
Країни Азії, що розвиваються	-1,1	8,3	5,9
Китай	2,3	8,1	5,6
Індія	-8,0	11,5	6,8
АСЕАН-5	-3,7	5,2	6,0
Країни Європи, що розвиваються	-2,8	4,0	3,9
Країни Латинської Америки та Карибського басейну	-3,6	4,1	2,9
Бразилія	-4,5	3,6	2,6
Мексика	-8,5	4,3	2,5
Близький Схід та Центральна Азія	-3,2	3,0	4,2
Саудівська Аравія	-3,9	2,6	4,0
Країни Африки на південь від Сахари	-2,6	3,2	3,9
Нігерія	-3,2	1,5	2,5
Південно-Африканська Республіка	-7,5	2,8	1,4
3. Країни, що розвиваються, з найнижчим доходом	-0,8	5,1	5,5

Загалом США змогли надати фіскальну підтримку домогосподарствам та фірмам (прямі податкові та видаткові заходи, а також інвестування власного капіталу, позики та гарантії), а федеральний банк посилив це за допомогою розширених програм придбання активів, фінансування, зниження процентних ставок. Шляхи одужання для США, за прогнозами, були найоптимістичнішими,

зокрема відновлення рівня активності вже до кінця 2021 року, тоді як, наприклад, в зоні євро та Великобританії - до кінця 2022 року.

Прогноз на 2022 рік для США було переглянуто на 2 відсоткових пункти, що відображає перехід від сильного імпульсу у 2021 році та додаткову підтримку з фінансового пакету [97]. Прогнози продовжують покладатися на економіку, яка пристосовується до соціального дистанціювання, поки локальні передачі вірусу не будуть знаходитись на низькому рівні. Незважаючи на те, що зайнятість швидше майже відновилася після спаду, ніж у попередні кризи, велика кількість людей все ще залишається безробітною або неповноцінно зайнятою (наприклад, у США у лютому 2021 р. було на 9 мільйонів менше зайнятих людей, ніж у лютому 2020 р.) [98].

Соціально-економічний розвиток багато в чому залежить від ефективності державної політики під час рецесії. Агресивна та швидка монетарна, фіскальна та фінансова політики допомогли запобігти гіршим результатам. У деяких випадках трансферти домогосподарствам швидко збільшили споживчі витрати - зокрема для тих, хто обмежений ліквідністю. Перекази фірмам, разом із кредитними гарантіями та програмами кредитування, запобігли банкрутству, яке могло б статися інакше (але також зберегли на плаву деяких нежиттєздатних фірм, що може призвести до стримування загальної продуктивності в майбутньому).

Головним пріоритетом залишається забезпечення систем охорони здоров'я повсюдно достатніми ресурсами для подолання пандемії. Це означає забезпечення належного фінансування закупівель та розподілу вакцин, тестування, терапії, засобів індивідуального захисту та інвестицій у заклади охорони здоров'я.

Також має реалізовувати економічна політика щодо обмеження стійких збитків. Зусилля в галузі охорони здоров'я слід продовжувати посилювати за допомогою чітко продуманої економічної політики, пристосованої до стадії пандемії. Там, де локальна передача інфекції залишається високою, і важливо уповільнити очну взаємодію, слід підтримувати шляхи відновлення економіки, включаючи перекази переміщеним працівникам та іншим життєздатним фірмам, які зазнають збитків. Там, де місцева передача інфекції була низькою, а

активність почала нормалізуватися, шляхи відновлення можна поступово скорочувати, роблячи їх параметри менш щедрими з часом (наприклад, за короткочасними робочими програмами, зменшена державна частка заробітної плати за невідпрацьовані години, скорочені субсидії на найм працівників). Пріоритетними напрямками є витрати на освіту для усунення нестачі накопичення людського капіталу, цифровізація для підвищення продуктивності праці та зелені інвестиції для посилення залежності від відновлюваних джерел енергії та економії енергії. Інвестиційний поштовх у поєднанні з спочатку помірним, але стабільно зростаючими цінами на вуглець дасть необхідне скорочення викидів, підтримуючи відновлення після пандемічної рецесії.

Важливою є політика щодо подолання нерівності. Ці зусилля можуть бути доповнені інвестиціями в програми перекваліфікації для поліпшення перспектив перенаправлення для переміщених працівників, посилення соціальної допомоги за потреби (наприклад, умовні грошові перекази та медичні виплати для домогосподарств з низькими доходами) та розширення соціального страхування (послаблення критеріїв відповідності для допомоги по безробіттю, розширюючи охоплення оплачуваних сімейних та лікарняних відпусток) - усі вони допомогли б подолати нерівномірний вплив кризи на ринку праці та стримувати зростання нерівності.

США як країна з розвинутою економікою користувалася надзвичайно низькими витратами на запозичення і може користатися можливістю надати фіскальну підтримку за необхідності для забезпечення тривалого відновлення. Більше того, з добре закріпленими інфляційними очікуваннями та приглушеним інфляційним тиском, грошово-кредитна політика повинна залишатися пристосованою, поки відновлення не закріпиться.

Показовим є те, що американський антикризовий закон (CARES Act - the Coronavirus Aid, Relief, and Economic Security Act) вдвічі перевищив за обсягом пакет стимулів, прийнятий під час Великої Рецесії у 2009 році. Він став найбільшим за всю сучасну історію пакетом економічних стимулів (рис. 3.1).

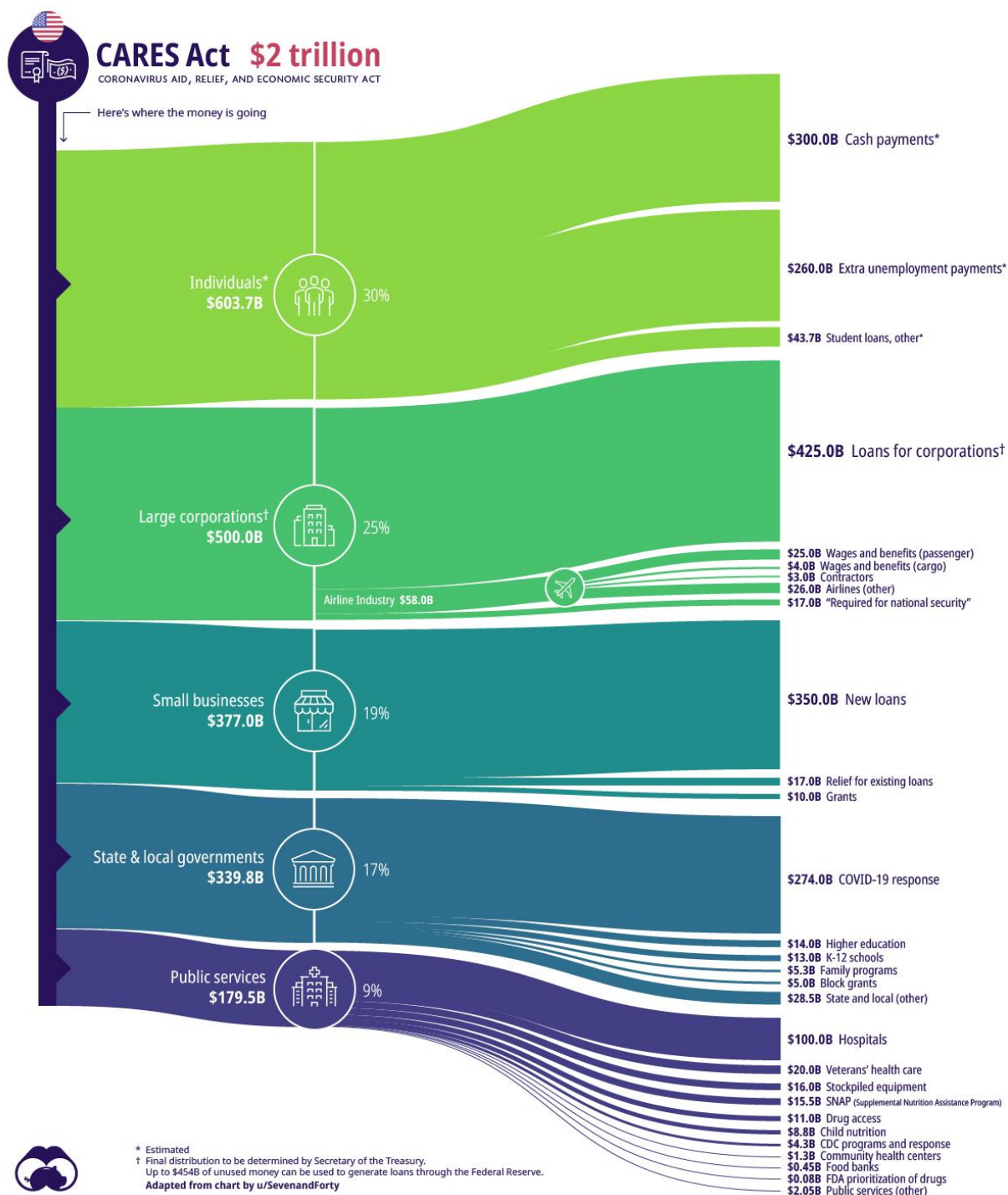

Рис. 3.1. Структура антикризового пакету підтримки США [99]

Синхронізований поштовх найбільших економік з фіскальним простором для цього може підвищити ефективність окремих дій та збільшити транскордонні наслідки через торговельні зв'язки. Підкреслюючи зелену інфраструктуру та цифровізацію для підвищення зростання продуктивності, синхронізовані витрати піднімуть середньостроковий глобальний обсяг виробництва значно більше, ніж

якби країни витрачали таку саму суму індивідуально, як це обговорювалось у Наглядовій записці G20 від листопада 2020 року.

Потрібна більш тісна багатостороння співпраця. Окрім вирішення питань, що виникають безпосередньо від пандемії, країни також повинні тісно співпрацювати з метою подвоєння зусиль щодо пом'якшення наслідків зміни клімату. Більше того, для вирішення економічних питань, що лежать в основі напруженості у торгівлі та технологіях, а також прогалин у багатосторонній торговій системі, що базується на правилах, буде потрібно більш тісна багатостороння співпраця.

3.2 Особливості реалізації концепції «Smart City» в США

Ще адміністрація Б. Обама запустила Ініціативу розумних міст у вересні 2015 року, виділивши 160 мільйонів доларів США на фінансування (105 мільйонів доларів на нові витрати, а також кошти на перепрограмування) на широкий спектр програм Інтернету речей, включаючи, але не обмежуючись цим, розумні міста [100]. Ініціатива розумних міст включає підтримку низки програм, включаючи проект Національного інституту стандартів і технологій Global City Teams Challenge, який заохочує розробку додатків для розумних міст, пілотів транспортних засобів, підключених до Інтернету та створення дослідницьких тестів Інтернету речей. Програма досліджень та розвитку мережних та інформаційних технологій федерального уряду також випустила свою структуру "Розумні міста та сполучені громади" - посібник для координації інвестицій та співпраці федеральних агентств для технологій розумних міст [101]. А в грудні 2015 року Міністерство транспорту запустило "Розумне місто" Challenge, який виділив 40 мільйонів доларів у березні 2016 року Огайо - місто середнього розміру - для впровадження смарт технологій для зменшення завантаженості, поліпшення транспортної безпеки, захисту навколишнього середовища та підтримки економічного зростання [102]. Однак 15 проектів, які фінансуються у місті Коламбус, "Smart City Challenge" мають відносно вузьку спрямованість на

транспорт, і місто все ще має інтегрувати багато додаткових систем для побудови всеосяжного розумного міста [103].

Розглянемо рішення та переваги IoT. Щоб міські центри США забезпечили зростаючі вимоги багатьох майбутніх мешканців, які живуть, працюють, керують автомобілем та взаємодіють між собою, міста шукають шляхів стати «розумнішими» та гнучкішими у відповіді на потреби громадян. І для цього вони звертаються до Інтернету речей (IoT). Технологія Io Smart City надає можливість передового інтелекту та гнучкості, необхідної для того, щоб міста могли ефективніше використовувати ресурси - покращити все від якості повітря та води до транспортних, енергетичних та комунікаційних систем. А міські органи влади вкладуть приблизно 41 трлн доларів протягом наступних 20 років для модернізації своєї інфраструктури, щоб отримати вигоду від IoT. Завдяки цим величезним інвестиціям IoT перетворить якість життя громадян у містах.

Запроваджено проект Smart America Challenge - Розумні міста США (додаток Б).

Intel та місто Сан-Хосе, Каліфорнія співпрацюють над проектом державно-приватного партнерства, який реалізує платформу демонстрації Intel IoT Smart City Intel для подальшої ініціативи міста Green Vision. Проект під назвою Smart Cities USA допоможе Сан-Хосе стимулювати економічне зростання, сприяти розвитку 25 000 робочих місць CleanTech, створити екологічну стійкість та підвищити якість життя своїх громадян. Встановлюючи мережу якості повітря, звуку та мікроклімату датчики, Intel та Сан-Хосе створюють "об'єктив стійкості" для міста. "Лінза стійкості" використовує технологію IoT для вимірювання таких характеристик, як тверді частинки повітря, шумове забруднення та транспортний потік. Управління міста використовуватиме цю інформацію для покращення якості повітря, шуму, ефективності транспортування, екологічної стійкості, здоров'я та енергоефективності. Державно-приватне партнерство Smart Cities USA, як частина Challenge Smart America, продемонструє, як міста можуть використовувати IoT для вимірювання та дії критичних даних для покращення життя своїх громадян [104].

"Розумне місто" враховує бачення грандіозних, футуристичного вигляду сцен. Але реальність така, що розумні міста - це просто міста, які приймають інноваційні, керовані технологією рішення для підвищення ефективності свого міста; не потрібно рухатись тротуарами.

Розглянемо 10 розумних міст у США, які є лідерами (від 10 до 1 місця) [105].

10. Боулдер, штат Колорадо.

Кілька років тому Боулдер опинився в центрі скандалу з компанією Xcel Energy через свою суперечливу і дорогу розумну енергетичну мережу - першу в країні. Однак Xcel Energy навчився на своїх помилках вперше, і вони випустили новий план: «Наше енергетичне майбутнє». Новий план дозволить знову включити модель розумної сітки, але з більш досконалішими лічильниками, щоб дати споживачам краще розуміти ціни, які вони будуть платити. Крім того, місто виявило тверду прихильність до боротьби зі змінами клімату та заохоченням сталого розвитку. Незважаючи на те, що вони зазнали невдачі, Боулдер, схоже, відскочив на шлях до розумного міста.

09. Пітсбург, Пенсильванія.

Боротьба зі скороченням населення міста Пітсбурга надає пропозиції щодо відновлення своєї інфраструктури. З IBM Smarter Cities вони працювали над MOVEPGH, своїм планом поліпшення транспорту, який зробить місто більш приємним для велосипедів та пішоходів. Пітсбург також планує пожвавити сталевий майданчик Almono за допомогою мікросетки сонячної та геотермальної енергії та зробити місто зеленішим за допомогою світлодіодних вуличних ліхтарів та станцій зарядки електромобілів. Отримавши промислову електростанцію, Пітсбург виглядає готовим до повернення завдяки розумній технології.

08. Сан-Франциско, Каліфорнія.

Сан-Франциско має інноваційну та творчу атмосферу, що спричинило впровадження в місті багато нових розумних технологій. Від безлічі «зелених» ініціатив до розумної системи паркування, Сан-Франциско заробляє свою репутацію міста авангарду.

07. Луїсвілл, Кентуккі.

Хоча багато людей, можливо, знають це лише як господаря Кентуккі Дербі, Луїсвілл, Кентуккі також відзначився як лідер у галузі розумних технологій. Її ініціативи включають додаток, керований даними для інгаляторів, щоб зменшити ризик астми та транспортні зусилля, як план розумної смуги для підключених транспортних засобів. Як і інші міста у цьому списку, Луїсвілл використовує технології, щоб дивитися в майбутнє.

06. Фресно, Каліфорнія.

За три години їзди як від Сан-Франциско, так і з Лос-Анджелеса, Фресно - середньостатистичне місто в центральній Каліфорнії, в якому є кілька інноваційних ідей щодо планування міста. Деякі його проекти включають план впровадження моделі CitiStat для обміну та відстеження даних та вдосконалення перевезень через адаптивну інтелектуальну транспортну систему. Фресно стверджує, що є найкращим маленьким містом у США, і його інвестиції в розумні технології проходять довгий шлях у досягненні своїх цілей.

05. LaGrange, Джорджія.

Маючи близько 30 000 чоловік, LaGrange демонструє світові, що справа не в розмірах. LaGrange отримав міжнародну увагу, пропонуючи безкоштовний доступ до Інтернету своїм громадянам через кабельне телебачення. Вони також розробили систему розумної сітки для своєї просунутої широкосмугової мережі. Вражаюча розумна технологія LaGrange демонструє потенціал навіть найменших міст.

04. Колумбус, штат Огайо.

Переможець Міністерства транспорту США (USDOT) Smart City Challenge у 2016 році, це місто середнього розміру запустило Smart Columbus , загальноміську ініціативу, яка зосередить увагу на чотирьох основних технологіях: підключені транспортні мережі Колумба (сенсори та підключена інфраструктура), інтегрований обмін даними, розширені людські послуги та програма Smart Grid (підтримує електромобілі). Перемігши 77 інших міст, щоб виграти грант USDOT, Колумб, безумовно, місто, за яким слід спостерігати.

03. Остін, Техас.

Місто на підйомі, міська рада Остіна спрямувала свою діяльність на те, щоб стати розумним містом. На своїй спеціальній сторінці розумного міста на веб-сайті вони описують свої транспортні плани, які передбачають автоматизовані та підключені транспортні засоби, інтелектуальні датчики, відкриті дані та інформацію про мандрівників у реальному часі. Вони утворили багато регіональних партнерських відносин, у тому числі з Техаським департаментом транспорту, Техаським університетом та Austin Energy. Остін має плани та ресурси для досягнення своїх амбітних цілей.

02. Кедр-Рапідс, Айова.

Скромне місто Cedar Rapids робить великі хвилі у світі розумних міст. Ідеї міста щодо стійкості, здоров'я та ефективності викладені у плані EnvisionCR, оприлюдненому керівниками міста. Поки місто було спустошене внаслідок повеней та смерчей, вони співпрацювали з FEMA, EPA та державними та місцевими партнерами для реалізації стратегій розумного зростання. Cedar Rapids зарекомендував себе як перспективне місто з світлим майбутнім.

01. Нью-Йорк, Нью-Йорк.

Це розумне місто, що займає друге місце в усьому світі, вже включило багато нововведень у галузі транспорту, і мер окреслив багато амбітних цілей, щоб місто працювало ефективніше та стабільніше у своєму PlaNYC 2030, прокладаючи шлях у майбутнє.

У грудні 2015 року було запущено Smart City Challenge, попросивши міста середнього розміру по всій Америці розробити ідеї для інтегрованої, першої у своєму роді розумної транспортної системи, яка б використовувала дані, додатки та технології, щоб допомогти людям і товарам рухатися швидше, дешевше та ефективніше. Виклик спричинив надзвичайну відповідь: 78 міст-претендентів поділилися проблемами, з якими вони стикаються, та ідеями щодо їх подолання. Сім фіналістів працювали з DOT для подальшого розвитку своїх ідей.

Програми пропонували широкий спектр інноваційних підходів до вирішення проблем міської мобільності. Декілька ідей із 78 уявлень Smart City

наведені в додатку Б. За останні роки Міністерство транспорту США (US DOT) залучило майже 350 мільйонів доларів державних та приватних коштів на розумні міста та передові транспортні технології. Спираючись на позадорожній рух 2045, Smart City Challenge створила ідею для міст, які прагнуть зробити революцію у своїх транспортних системах, щоб допомогти покращити життя людей. Завдяки Smart City Challenge, Департамент виділив до 40 мільйонів доларів на одне місто-переможець. У відповідь міста залучили додаткові 500 мільйонів доларів приватного та державного фінансування, щоб допомогти реалізувати бачення Smart City. А в жовтні 2016 року Департамент оголосив додаткові гранти в розмірі 65 мільйонів доларів на підтримку проектів перевезення передових технологій в містах Америки, включаючи 4 фіналістів у програмі Smart City Challenge [104].

Завдяки американським містам використовувати нові транспортні технології для вирішення їх найактуальніших проблем, Smart City Challenge прагнув поширити інновації за допомогою поєднання конкуренції, співпраці та експериментів. Але Smart City Challenge стосувався не тільки технології. Він закликав мерів міст визначити їх найважливіші транспортні проблеми та передбачити сміливі нові рішення, які могли б змінити обличчя перевезень у містах, задовольняючи потреби жителів будь-якого віку та здібностей. Це дозволить подолати цифровий розрив, щоб кожен мешканець міг бути підключений до всього, що може запропонувати їх місто.

Визначимо пріоритетні напрями державної підтримки створенню та розвитку розумних міст.

Стосовно першої проблеми – високий ризик – приймаються певні рішення. Національний уряд повинен підтримувати спільні проекти принаймні у чотирьох сферах:

- 1) НДДКР щодо ключових технічних проблем, таких як кібербезпека;
- 2) дослідницькі та демонстраційні проекти, які розробляють та тестують конкретні нові програми розумного міста;
- 3) спільні додатки та інструменти, які роблять міста кращими для роботи зі смарт-технологіями та даними;

4) демонстраційні проекти щодо створення декількох всеосяжних розумних міст для тестування загальносистемних додатків.

Національний уряд має підтримувати НДДКР для технологій розумних міст, оскільки міста не зможуть повністю використати вигоди від інвестування в НДДКР, що призведе до недостатнього інвестування. Публічні дослідження та розробки є важливими, оскільки вони можуть досягти прогресу в основних технологіях розумних міст, від яких можуть отримати вигоду всі зацікавлені сторони, включаючи такі сфери, як кібербезпека інтелектуальної інфраструктури. Наприклад, у лютому 2017 року Програма досліджень та розробок мереж та інформаційних технологій (NITRD) уряду США опублікувала стратегічний план підтримки розумних міст шляхом пришвидшення досліджень та розробок у таких сферах, як програмно-визначені мережі, автоматизація та кібербезпека, зазначивши, що шляхом проведення це фундаментальне дослідження, федеральний уряд може розробити «основу для подальших прикладних досліджень, а також заходів, що підтримують перехід науково-дослідних інновацій у місто / громаду, включаючи масштабне тестування» [106]. Урядові інвестиції в НДДКР у технології розумних міст мали б додаткову перевагу, стимулюючи додаткові витрати приватного сектора на НДДКР у цій галузі [107].

Урядові інвестиції в НДДКР повинні підтримувати партнерські відносини між промисловістю, науковими колами та урядом. Однією з моделей є програма Національної мережі регіональних інноваційних центрів Національного наукового фонду США для створення регіональних консорціумів промислових, академічних, некомерційних та місцевих урядових партнерів, які проводять дослідження, пов'язані із застосуванням великої бази даних [108]. Аналогічним чином, Ініціатива США, розпочата в 2014 році, координує федеральне фінансування та програми підтримки мережі державно-приватних партнерств під керівництвом представників галузі, що досліджують та розробляють передові технології виробництва, щоб стимулювати сприйняття цих технологій у приватному секторі та допомогти компаніям розширюватися, розвивати міцні

зв'язки між промисловістю, науковими та державними дослідниками та урядами, пришвидшувати інновації у технологіях розумного міста.

Національний уряд також має розробляти пілотні проекти, які дозволять кільком містам "стати розумними" першими та створювати докази ефективності концептуальних проектів для широкого спектру програм розумних міст, що, припускаючи успіх, заохочуватимуть інші міста. Фінансування цих дослідницьких та демонстраційних проектів має супроводжуватися умовами, які забезпечують, щоб міста-отримувачі використовували ці кошти на високоефективні проекти, які можна реалізувати в інших містах.

Наприклад, виклик Smart City Challenge вимагав, щоб міста-учасники розробляли плани використання розумних технологій для вирішення основних проблем, пов'язаних з транспортом, включаючи громадську безпеку, енергоефективність та доступ до економічних можливостей [109]. Відтворюваність проектів розумних міст буде особливо важливою для менших та сільських громад, яким бракує фінансування, людського капіталу та інфраструктури, щоб ризикувати та експериментувати із самими розумними технологіями. Наприклад, сільська громада отримала б набагато більшу користь від розширеного ширококутового покриття, ніж від розумних систем громадського транспорту або розумного управління громадськими відходами.

Національне державне фінансування, яке спрямовується на внутрішню розробку інструментів розумних міст, повинно вимагати, щоб ці інструменти були відкритими, щоб ці інвестиції могли принести користь якомога більшій кількості міст. Хоча приватний сектор може і буде розробляти багато інструментів для розумних міст, уряди повинні розробляти спільні, вільно доступні інструменти, коли ринок не може їх надати, наприклад, для програм із високою державною цінністю, але приватний сектор може не мати тих самих пріоритетів. Наприклад, у США Бюро перепису населення, Міністерство торгівлі, Департамент житлово-комунального господарства та інші федеральні агентства спільно розробляють CitySDK (комплект для розробки програмного забезпечення)

- цифровий набір інструментів, розроблений для полегшення розробникам побудови громадянської додатки з відкритими даними [110].

Нарешті, національний уряд повинен фінансувати ініціативи розумних міст, зосереджуючись на розробці кількох всеосяжних розумних міст, які включають розумні технології та дані практично у всі аспекти своїх громад, включаючи муніципальні служби та агентства. На сьогоднішній день більшість пілотних програм розумних міст фінансують кілька окремих проектів у декількох містах. Це корисно, але містам також потрібно вивчити, як міста можуть повністю інтегрувати технології розумних міст у кожен агенцію. Для цього національний уряд має визначити кілька середніх міст, які бажають пілотувати велику кількість різних проектів, що працюють одночасно. Метою цих зусиль було б навчитися інтегрувати безліч складних технологій розумного міста, щоб максимізувати переваги та отримати синергію. Будь-яке місто може інвестувати в одноразові розумні проекти, такі як розумні сигнали дорожнього руху, але, розвиваючи розумне місто таким чином, поступово, міста ризикують створити менш цінні, фрагментовані системи, оскільки окремі агенції будуть застосовувати системи, що відповідають їх власним вимогам та потребам, без особливої уваги щодо того, як їх технології та дані можуть інтегруватися з іншими системами розумних міст, щоб надати практичну інформацію [111]. Пілоти всеосяжних розумних міст дадуть уявлення, які національні уряди можуть використовувати для створення дорожніх карт для розвитку розумного міста в інших місцях.

Більшість міст зазвичай стають розумними по одному проекту, а не всебічно відновлюються з нуля; ці дорожні карти можуть допомогти їм спланувати окремі проекти з урахуванням того, як вони будуть відповідати майбутнім проектам. Виклик Розумного міста США був кроком у правильному напрямку для країни, яка раніше значно відставала від решти світу в інвестиціях у розумні міста; однак обмежена спрямованість проектів не наблизиться до того, щоб зробити їх міста повністю розумним містом.

Будь-які національні проекти НДДКР повинні ставити головним пріоритетом, що підвищать ефективність та заощадять гроші як для жителів,

підприємств, так і для урядів. У міру розвитку цих програм вони допоможуть створити найкращі практики для розвитку розумного міста, а також розвинути індустрію розумних міст, ще більше зменшуючи ризик.

Стосовно вирішення другої проблеми - дефіцит уваги на створення розумної інфраструктури – доцільні наступні кроки уряду. Національний уряд взяв на себе зобов'язання розширити фінансування фізичної інфраструктури. Національний уряд, швидше за все, краще обладнаний для розвитку інфраструктури, тоді як міста отримали б більше користі від підтримання інфраструктури [112]. Наприклад, дві третини зі 100 мільярдів доларів, які федеральний уряд США витратив на інфраструктуру в 2014 році, пішли на відновлення конструкцій та обладнання, або повне будівництво нової інфраструктури, тоді як державні органи та органи місцевого самоврядування основну частину своїх коштів спрямовують на експлуатацію та обслуговування інфраструктури [113].

Для вирішення третьої проблеми - потреба в зв'язку між розумними містами – уряд має здійснити певні заходи, зокрема розробити загальну політику та стандарти для технологій розумного міста, що заохочують взаємодію та обмін даними, щоб підвищити ефективність програм розумного міста та збільшити цінність пропозиції для розумних технологій.

Хоча приватний сектор повинен керувати розробкою технічних стандартів у більшості випадків, національний уряд повинен відігравати важливу роль у координації стандартів для програм розумних міст [114]. Він повинен сприяти прийняттю загальних непатентованих технічних стандартів для технологій розумного міста та співпрацювати з приватним сектором для розробки спільних стандартів там, де їх немає. Без цих кроків міста будуть боротися за розвиток взаємодіючих мереж інтелектуальних міських технологій і не зможуть повною мірою скористатися перевагами даних, які вони генерують.

Правила збору та обміну даними можуть суттєво вплинути на те, наскільки ефективно місто може використовувати технології розумного міста. Навіть без явних обмежень щодо збору та використання даних, побоювання щодо

конфіденційності та відсутність розуміння технології можуть уповільнити розвиток розумного міста. Наприклад, проект Чикаго «Array of Things» щодо розгортання сенсорних хабів по всьому місту для відстеження таких речей, як якість повітря та пішохідний рух, перешкоджав помилковим побоюванням, що цей збір даних вторгнеться в конфіденційність людей [115]. Проект значно відставав, зокрема, через контрпродуктивні зусилля, такі як Фонд електронних кордонів, що позначає проект "дослідницькою надмірністю", незважаючи на те, що жодна інформація, що ідентифікує особу, ніколи не піддавалась ризику [116].

Четверта проблема - недостатній практичний досвід громади – потребує прийняття певних рішень. Національний уряд повинен сприяти співпраці та координації в екосистемі розумного міста для здійснення міжміського навчання та зменшення бар'єрів у обміні знаннями. Оскільки розумні міста все ще зароджуються, досі немає широко зрозумілих найкращих практик щодо того, як застосовувати розумні технології та керувати послугами розумних міст. Оскільки державний та приватний сектори експериментують із технологіями розумних міст та розробляють ці найкращі практики, прогалини знань, що існують між містами, дуже сповільнюють розгортання розумних міст. Таким чином, співпраця в екосистемі розумного міста буде сприяти їх успіху та своєчасному розвитку. Хоча міста мають певний потенціал для взаємодії один з одним самостійно, вони в основному не працюють над вирішенням загальної проблеми створення системи навчання.

Важлива розробка систем ефективного обміну знаннями, для чого національний уряд повинен використовувати різноманітні методи для створення надійних спільнот практик для розумних міст, які інтегрують промисловість, уряд та наукові кола. Національний уряд США вже визнав переваги цього підходу. У Сполучених Штатах Національний інститут стандартів і технологій контролює виклик Global City Teams Challenge, ініціативу щодо сприяння співпраці між державними установами, університетами, некомерційними компаніями та компаніями у проектах розумних міст, а також для створення та демонстрації відтворюваних, масштабованих, та стійкі моделі інкубації та розгортання

сумісних, заснованих на стандартах рішень із використанням передових технологій, таких як Інтернет речей та кіберфізичні системи, та демонструють їхні переваги в громадах та містах [117].

Розташована в Чикаго UI Labs, партнерство з досліджень та комерціалізації між місцевою промисловістю та університетами, запускає програму під назвою City Digital, яка служить випробувальним стендом для впровадження технологій розумного міста в Чикаго, зосереджуючись на фізичній інфраструктурі, водопостачанні та каналізації, енергоменеджменті та мобільності [118].

П'ята проблема - потреба у забезпеченні рівності – має вирішуватися за допомогою уряду. Національний уряд повинен забезпечити, щоб їхні зусилля щодо підтримки розумних міст, наприклад, шляхом пілотних програм, інвестицій в інфраструктуру або підтримки державно-приватного партнерства, відповідали потребам недостатньо забезпечених громад.

Наприклад, національні державні агентства з питань житла, такі як Міністерство житлового будівництва та розвитку міст США, повинні забезпечити, щоб програми розвитку житла інтегрували розумні технології. Так само національне державне фінансування програм доступності повинно наголошувати на використанні розумних технологій для збільшення доступності для людей з обмеженими можливостями. Наприклад, встановивши датчики на доступних місцях для паркування та зробивши доступними дані про доступність місць для паркування, міста могли б дозволити мешканцям міст з обмеженими можливостями легко ідентифікувати найближче доступне місце для паркування зі своїх смартфонів [119]. За допомогою цих даних міста могли б також краще контролювати попит на доступну парковку та створити додаткові місця при необхідності.

Однак міста є складною системою, і в деяких випадках простого забезпечення справедливого впровадження технологій буде недостатньо для захисту від створення нерівності. Наприклад, модернізація транспортної інфраструктури та громадського транспорту за допомогою інтелектуальних транспортних систем може збільшити доступність робочих місць, освіти та

охорони здоров'я для мешканців. Але якщо існуюча транспортна інфраструктура не обслуговує всі громади міста нарівні, просто модернізація цієї існуючої інфраструктури майже не допоможе тим громадам, які вже знаходяться у невикладному становищі. Крім того, інтелектуальні транспортні системи можуть потенційно змінити схему руху в розумному місті та навколо нього, приносячи користь певним районам та непередбачуваним чином завдаючи шкоди іншим. Міським керівникам доведеться впроваджувати нові управлінські процеси, щоб належним чином використовувати технології розумного міста, але багато хто, можливо, не мають для цього навичок. На щастя, оскільки все більше громад застосовують технології розумних міст, уряди як ніколи раніше матимуть доступ до даних про те, як міста працюють та надають муніципальні послуги, створюючи цінну можливість оцінити справедливість цих послуг дуже детально.

3.3 Стратегічні перспективи розвитку відносин Україна - США

У першу чергу, розглянемо допомогу США у військовій галузі.

Міністерство оборони США реалізує програму технічної допомоги у військовій сфері згідно з Угодою між урядом України та урядом Сполучених Штатів Америки щодо реалізації програм та проєктів міжнародної допомоги у військовій галузі, підписаної 8 грудня 1999 р. Отримувачем допомоги є Міноборони України. У рамках програми здійснюються поставки сучасної військової, комп'ютерної техніки, а також надаються навчальні матеріали для Академії Міністерства оборони України [2, с. 208].

Ще більше Конгрес США мобілізувався у підтримці України після окупації Криму РФ та російській військовій агресії на Донбасі. 3 лютого 2014 р. у Конгресі було представлено декілька десятків проєктів законів та резолюцій щодо України. Понад десять з них, ключових, були схвалені, у т.ч. закони «Підтримка суверенітету, територіальної цілісності, демократії та економічної стабільності в Україні», «Підтримка української свободи», а також «Закон про протидію супротивникам Америки через санкції». Конгрес практично одностайно

підтримав надання Україні летального озброєння для протидії російській агресії. Законодавство щодо запровадження санкцій проти будівництва газопроводу «Північний потік – 2», яке було ухвалене наприкінці 2019 року. На сьогодні у Конгресі США існує стійка двопартійна і двопалатна позиція щодо посилення підтримки суверенітету і територіальності цілісності України, розширення безпекової та оборонної допомоги, сприяння євроатлантичним прагненням і зміцненню енергетичної безпеки України [95].

Україна є ключовим регіональним стратегічним партнером, який доклав значних зусиль для модернізації своєї армії та підвищення оперативної сумісності з НАТО. Надання їй обладнання, необхідного для захисту від війни Росії проти України, залишається терміновим пріоритетом у сфері безпеки. З січня 2021 року Сполучені Штати інвестували понад 17,5 мільярдів доларів у безпекову допомогу, що включає понад 16,8 мільярдів доларів США з моменту, коли 24 лютого Росія розпочала свою навмисну, неспровоковану та жорстоку війну проти України. З 2014 року Сполучені Штати надали понад 19,6 мільярдів доларів у безпекову допомогу на навчання та обладнання, щоб допомогти Україні зберегти її територіальну цілісність, забезпечити безпеку своїх кордонів і покращити взаємодію з НАТО [124].

З початку роботи адміністрації Байдена військова допомога США Україні складає приблизно 15,2 мільярда доларів. Крім того, Державний департамент повідомив Конгрес про намір надати 2 млрд доларів у вигляді довгострокових інвестицій у рамках програми «Іноземне військово-фінансування»: 1 млрд доларів на зміцнення безпеки України та 1 млрд доларів для 17 країн-сусідів України [125].

28 квітня 2022 р. Палата представників США вслід за Сенатом проголосувала за законопроект, який передбачає надання Президенту США посиленних повноважень щодо укладення угод з урядом України про позику чи оренду оборонних товарів українському уряду для захисту мирного населення в Україні від російського військового вторгнення та в інших цілях. Не пізніше ніж через 60 днів з дня набрання чинності цим Законом Президент США має

запровадити прискорені процедури для доставки будь-яких предметів оборони, позичених або орендованих уряду України за угодою. На підставі даного Закону уряд України зможе запитати та узгодити отримання без зайвих бюрократичних зволікань від американських партнерів:

- будь-якої зброї (крім ядерної), системи озброєння, боєприпасів, літаків, кораблів або іншого військового знаряддя;
- будь-якого майна (крім торгових суден), установок, товарів, матеріалів, обладнання, постачання або товарів, що використовуються для здійснення військових продажів;
- будь-якого обладнання, інструментів, матеріалів, постачання або іншого предмету, необхідного для виробництва, обробки, ремонту, обслуговування, зберігання, конструювання, транспортування, експлуатації або використання будь-якого предмета, переліченого вище;
- будь-якого компоненту або частини будь-якого предмету з вищеназваних [126].

Як зазначив Президент США, Міністерство оборони США продовжуватиме надавати Україні військову допомогу стільки, скільки це буде необхідно.

Визначимо вплив зарубіжної допомоги США на соціально-економічну ситуацію в Україні. Згідно методології оцінки проектної діяльності, щоб оцінити доцільність та ефективність зарубіжної допомоги США в Україні в цілому, необхідно оцінити кожний конкретний проект допомоги на основі аналізу потреб в кожному секторі втручання до початку реалізації проекту, результатів, досягнутих з його завершенням, впливу безпосередньо по закінченню активної стадії імплементації проекту, а також впливу через певний проміжок часу з метою оцінки сталості досягнутих результатів проекту. Таке оцінювання повинно здійснюватися самою організацією-виконавцем проекту і незалежним зовнішнім оцінювачем.

Американська зарубіжна допомога Україні сприяє досягненню зовнішньополітичних та безпекових цілей США на різних рівнях: глобальному, регіональному, національному та індивідуальному. Зокрема, на глобальному рівні

зарубіжна допомога використовується для вирішення таких міжнародних безпекових проблем, як роззброєння та забезпечення нерозповсюдження ядерної зброї, на регіональному – для боротьби з епідемією ВІЛ/СНІД та транснаціональною організованою злочинністю, національному – реформування та зміцнення потенціалу правоохоронних органів, індивідуальному – забезпечення можливостей для реабілітації осіб, що постраждали від торгівлі людьми [127, с. 18].

Така багатомірність зарубіжної допомоги США Україні забезпечує комплексний підхід до втручання, але в той же час створює проблему недостатньої контрольованості цього втручання зі сторони України.

Невідворотними стали зміни на макрорівні внаслідок цілеспрямованої дії США у сфері нерозповсюдження ядерної зброї та матеріалів спеціального призначення, через яку Україна вже майже повністю втратила потенційну можливість відновити за потреби свій стратегічний ядерний потенціал, в результаті чого її безпека в ситуації сусідства з добре озброєною ядерною державою знаходиться під прямою загрозою.

Ще один аспект полягає у пасивності державних структур України у розробці та впровадженні проектів зарубіжної допомоги. Згідно вимогам чинної Постанови Кабінету Міністрів, усі проекти міжнародної технічної допомоги повинні реєструватися в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України. Більше того, міністерство само повинно формувати програми міжнародної технічної допомоги згідно “Державної програми економічного та соціального розвитку” на поточний рік, а міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади щороку повинні подавати до міністерства пропозиції щодо визначення регіональних і галузевих пріоритетів для залучення міжнародної технічної допомоги [127, с. 21].

Однак такий механізм існує тільки теоретично. На практиці ж спочатку розробляються проекти зарубіжної допомоги та подаються на розгляд та затвердження Державного департаменту США, а потім, коли проекти вже є затвердженими в країні-донорі, вони пропонуються для реалізації державним (чи

недержавним) установам і організаціям в Україні. Як наслідок, Міністерство економіки та соціальної політики України не виконує роль спеціально уповноваженого органу, який би відповідав за розробку та реалізацію державної політики України щодо залучення та використання міжнародної технічної допомоги.

Також, значною проблемою є те, що між розробкою проектної пропозиції та моментом її реалізації проходить досить багато часу, а обставини та потреби України можуть суттєво змінитися за цей період.

Окрім того, зарубіжна допомога з огляду на те, що вона є обмеженою та цільовою, часто має достатній потенціал лише для боротьби з симптомами тої чи іншої проблеми, а не для вирішення її корінних причин. Так, більшість проблем в сучасній Україні, таких як епідемія ВІЛ/СНІДу, туберкульозу, поширення наркоманії, торгівлі людьми тощо є соціальними проблемами, тобто обумовленими бідністю, обмеженістю життєвих можливостей та перспектив. Задля вирішення цих проблем необхідні комплексні заходи із покращення загального рівня життя та добробуту населення України. Такий ефект в межах цілої держави може мати лише відповідальна соціально спрямована державна політика [127, с. 23].

Загалом, незважаючи на зазначені вище негативні аспекти, вплив зовнішньої допомоги США на соціально-економічну ситуацію в Україні може бути оцінено позитивно. Чималу роль у просуванні відіграє допомога: нові ініціативи, впроваджуючи в українську практику, новітні методи та прогресивні ідеї, через деякий час знаходять своє відображення в національній політиці. Хоча зовнішня допомога зумовлена пасивним статусом державного устрою України та відсутністю чіткої концепції національних інтересів і стратегії розвитку швидше керуються інтересами Сполучених Штатів, а не України. У рамках програми допомоги це також в інтересах України, яка прагне ефективно реалізувати модель вільного розвитку.

Висновки до розділу 3

У кваліфікаційній роботі розглянуто шлях пандемії в США. Деякі регіони досягли низької локальної передачі вірусу раніше, ніж інші, залежно від конкретних обставин.

Значна фіскальна підтримка, оголошена на 2021 рік у США, допомогла підняти економічну активність. Загалом США змогли надати фіскальну підтримку домогосподарствам та фірмам (прямі податкові та видаткові заходи, а також інвестування власного капіталу, позики та гарантії), а федеральний банк посилив це за допомогою розширених програм придбання активів, фінансування, зниження процентних ставок.

Головним пріоритетом залишається забезпечення систем охорони здоров'я повсюдно достатніми ресурсами для подолання пандемії. Також США має реалізовувати економічну політику щодо обмеження стійких збитків. Пріоритетними напрямками є витрати на освіту для усунення нестачі накопичення людського капіталу, цифровізація для підвищення продуктивності праці та зелені інвестиції для посилення залежності від відновлюваних джерел енергії та економії енергії. Інвестиційний поштовх у поєднанні з спочатку помірним, але стабільно зростаючими цінами на вуглець дасть необхідне скорочення викидів, підтримуючи відновлення після пандемічної рецесії.

Розумне місто – це концепція, в основі якої лежить місто, що використовує різноманітні інформаційні технології задля більш ефективного функціонування та відповідності потребам його жителів. Саме така концепція впроваджується в багатьох містах США.

Але національний уряд повинен визнати, що міста, які діють самостійно, не можуть ставати розумними містами настільки швидко чи настільки ефективно, як це було б бажано. Існує п'ять ключових викликів, що обмежують розвиток розумних міст, які навіть найспроможніші міста не зможуть подолати самостійно. Це: занадто великий ризик; відсутність зосередження уваги на розумній

інфраструктурі; потреба у взаємозв'язку між розумними містами; недостатня практика щодо створення спільноти; необхідність забезпечення рівності.

Загалом, незважаючи на зазначені вище негативні аспекти, вплив зовнішньої допомоги США на соціально-економічну ситуацію в Україні може бути оцінено позитивно. Чималу роль у просуванні відіграє допомога: нові ініціативи, впроваджуючи в українську практику, новітні методи та прогресивні ідеї, через деякий час знаходять своє відображення в національній політиці.

Хартія про стратегічне партнерство Україна – США свідчить про серйозність намірів стосовно взаємовідносин країн. Вона також підкреслює важливість поглиблення співпраці в області оборони, безпеки, економіки і торгівлі, енергетичної безпеки, демократії та культурного обміну. Також цей документ підкреслює підтримку Сполученими Штатами стратегічних цілей України та її напрямів розвитку. А от постійні нормальні торгові відносини між Україною та Сполученими Штатами були встановлені, зокрема, завдяки наданню США Україні статусу країни з ринковою економікою.

ВИСНОВКИ

Одержані в процесі дослідження результати дозволяють сформулювати наступні висновки.

Сполучені Штати відіграють значну роль у глобальних потоках товарів, послуг, капіталу, робочої сили і їх вплив дедалі зростає. Завдяки здатності обслуговувати глобальний ринок заохочуються інвестиції в експортні сектори, що розширюються, а підвищення обсягів виробництва сприяє зниженню середніх витрат виробництва.

Сполучені Штати Америки надають великого значення успішному розвитку України в сучасну демократичну країну з процвітаючою ринковою економікою. Політика США спрямована на те, щоб забезпечити становлення та зміцнення України, збільшити її інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури.

Фінансова влада США, що лежить в основі їх довгострокового домінування в МФС, є складним системним явищем у міжнародних відносинах, що має свої прояви, джерела і механізми реалізації. Підставами фінансової влади США є первинні фактори (економічна і військова міць, зовнішньополітична вага, розвинений фінансовий ринок). Існують також похідні від них вторинні фактори, до яких відносяться лідерство долара у світі, провідні позиції американських банківсько-кредитних інститутів у міжнародному фінансовому бізнесі, а також вплив США на систему організацій, що формують архітектуру та інформаційну інфраструктуру МФС. У сукупності ці фактори зумовлюють високу життєздатність і стійкість фінансової влади США.

Додатковий запас міцності їй надає наявність в США ефективних механізмів впливу на інші країни, що дозволяють їм підтримувати своє привілейоване становище у світових фінансах і, при необхідності, послаблювати потенційних конкурентів. Усе це сприятиме збереженню в осяжній перспективі американоцентричної конфігурації МФС.

У роботі встановлено, що при розробці програми продовольчої допомоги в Україні доцільно використовувати досвід США. Американська програма є роками

налагодженим інструментом забезпечення здоровим харчуванням, а також соціальної допомоги та підтримки сільськогосподарських виробників. Хоча в ній можливі істотні зміни, немає сумнівів у тому, що основні елементи програми та її федеральне фінансування буде збережено. Найважливіший принцип програми – повні гарантії отримання допомоги всім особам, які задовольняють критеріям участі у програмі. Заслуговує на увагу процедура визначення статусу учасника, коли враховуються не лише доходи, а й фактичні витрати домогосподарств. Інтерес представляють і такі особливості американської програми, як низькі адміністративні витрати, гнучкість розрахунку суми пільг у різних штатах, високий рівень охоплення населення, низький рівень корупційності і суворий контроль за учасниками програми. Зниженню адміністративних витрат сприяють проста процедура подачі заявки на участь, комбіновані заявки на участь у різних програмах допомоги, відмова від обмежень по асортименту продуктів, що купуються. Таким чином, концептуальні, організаційні, адміністративні та технічні аспекти SNAP можуть виявитися корисними при розробці аналогічної програми в Україні.

Аналіз показав, що сукупний експорт із США становив 1,43 трлн доларів у 2021 році. Скорочення поставок товарів із США у вартісному вираженні склало 13%. Основними напрямками експорту США за 2021 рік були: Канада, Мексика, Китай, Японія, Великобританія, Німеччина

Найбільш експортованими товарами для Сполучених Штатів є нафта, легкові автомобілі, електронні інтегральні схеми, пристрої для застосування у медицині, обчислювальні машини й їх блоки та інші.

Сукупний імпорт у США у 2021 році становив 2,4 трлн доларів. Скорочення поставок товарів у США у вартісному вираженні дорівнювало 6,31% порівняно з 2020 роком. Найбільшими партнерами для імпорту в США в 2021 році стали: Китай, Мексика, Канада, Японія, Німеччина, В'єтнам.

Сполучені Штати найбільше імпортують легкові автомобілі, обчислювальні машини та їх блоки, лікувальні засоби, меблі, золото.

Оцінюючи значення Угоди США-Мексика-Канада, слід зазначити такі її особливості.

По-перше, уклавши угоду, США зуміли консолідувати свою економічну периферію на роки вперед, ще більше прив'язавши до себе сусідні Канаду та Мексику та зміцнивши північноамериканський інтеграційний блок.

По-друге, подібно до того, як це мало місце з НАФТА у 1994 р., ЮСМКА задає новий формат угод про вільну торгівлю, елементи якого США, Канада та Мексика будуть використовувати у подальших домовленостях з іншими країнами та регіонами. Насамперед йдеться про такі нові сюжети, як цифрова торгівля, валютний курс, посилення захисту прав інтелектуальної власності, розширене тлумачення терміну "держкорпорації". Можна припустити, що названі та інші важливі положення, прописані в ЮСМКА, Сполучені Штати просуватимуть і на ширших міжнародних торгових майданчиках, насамперед у СОТ.

По-третє, США посиляють недвозначний сигнал решті світу про те, що також, якщо не більш жорстко, ніж з Мексикою та Канадою, вони вестимуть відносини і з іншими країнами. Перекроївши НАФТА на свою користь США розв'язують руки для сутичок на інших фронтах торгової війни і можуть зосередити зусилля на своїй головній меті – Китаї. Причому тепер торг США вестиме з сильніших позицій, маючи у своєму активі ЮСМКА і "підправлену" нещодавно в Нью-Йорку в тому ж ключі угоду про вільну торгівлю зі своїм шостим за значенням зовнішньоторговельним партнером - Південною Кореєю. Вашингтон розраховує на те, що в торговому протистоянні з Пекіном Оттава та Мехіко виступатимуть на його боці.

Як було визначено, інтенсивність торгівлі для США є вищою, ніж для України. Це свідчить про більші обсяги експорту зі США до України, ніж з України до США. Тобто можна стверджувати, що стратегічна роль США для України швидше простежується в політичній та військовій сферах, ніж в економічній. Тому Україні варто проаналізувати можливості посилення економічної співпраці.

Щодо інвестиційної діяльності, то тут США є одними із найбільших одержувачів прямих іноземних інвестицій та водночас одним із найбільших джерел прямих іноземних інвестицій за кордон. У 2021 році відбувся значний прорив у відносинах України та США в галузі інвестицій за рахунок доходів України від інвестицій у США. В той же час інвестиції США в Україну не мають такої позитивної картини і з кожним роком зменшуються.

Угоду між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співробітництво у сфері науки та технологій було підписано 4 грудня 2006 року в м. Вашингтон, і термін її дії закінчився у 2019 році. У частині українсько-американської співпраці в інноваційній сфері найважливішими напрямками є новітні технології у сфері охорони здоров'я, енергозбереження у промисловому секторі та мирного освоєння космосу. Не менш важливим є поглиблення співробітництва між Україною та США у сфері подолання Інтернет-піратства, розширення використання урядовими органами та освітніми установами України ліцензійного програмного забезпечення, а також удосконалення діяльності організацій колективного управління.

Соціально-економічний розвиток країни багато в чому залежить від ефективності державної політики під час рецесії. Незважаючи на те, що зайнятість швидко майже відновилася після спаду, велика кількість людей все ще залишається безробітною або неповністю зайнятою (наприклад, у США у лютому 2021 р. було на 9 мільйонів менше зайнятих людей, ніж у лютому 2020 р.).

Головним пріоритетом для уряду США залишається забезпечення систем охорони здоров'я повсюдно достатніми ресурсами для подолання пандемії. Це означає забезпечення належного фінансування закупівель та розподілу вакцин, тестування, терапії, засобів індивідуального захисту та інвестицій у заклади охорони здоров'я.

Важливою є політика щодо подолання нерівності. Ці зусилля можуть бути доповнені інвестиціями в програми перекваліфікації для поліпшення перспектив перенаправлення для переміщених працівників, посилення соціальної допомоги за потреби (наприклад, умовні грошові перекази та медичні виплати для

домогосподарств з низькими доходами) та розширення соціального страхування (послаблення критеріїв відповідності для допомоги по безробіттю, розширюючи охоплення оплачуваних сімейних та лікарняних відпусток) - усі вони допомогли б подолати нерівномірний вплив кризи на ринку праці та стримувати зростання нерівності.

США продовжує користуватися низькими витратами на запозичення і можуть скористатися можливістю надати фіскальну підтримку за необхідності для забезпечення тривалого відновлення.

Багато країн визнали доцільність створення розумних міст і вжили заходів для пришвидшення їх розвитку. У різних формах ця концепція реалізована або реалізовується у містах США. Найуспішніші приклади – Нью-Йорк, Кедр-Рапідс (Айова), Боулдер (штат Колорадо), Пітсбург (Пенсильванія), Сан-Франциско і Фресно (Каліфорнія), Луїсвілл (Кентуккі), LaGrange (Джорджія), Колумбус (штат Огайо), Остін (Техас).

Однак міста не можуть самостійно завершити перетворення у розумні міста. Щоб пришвидшити розвиток розумних міст, національний уряд США повинен проводити політику, яка відповідає ключовим викликам розвитку розумних міст, спрямована на подолання проблем, які міста, швидше за все, не вирішуватимуть самостійно. Заходи, які доповнюють муніципальні ініціативи за підтримки національної влади, сприятимуть розвитку розумних міст і швидше забезпечать соціальні та економічні переваги розумних міст.

Україна є ключовим регіональним стратегічним партнером, який доклав значних зусиль для модернізації своєї армії та підвищення оперативної сумісності з НАТО. Надання їй обладнання, необхідного для захисту від війни росії проти України, залишається терміновим пріоритетом Сполучених Штатів у сфері безпеки. США пообіцяли підтримувати Україну та надавати необхідне озброєння стільки, скільки це буде необхідно.

Вплив зовнішньої допомоги США на соціально-економічну ситуацію в Україні може бути оцінено позитивно, незважаючи на розглянуті негативні аспекти. Чималу роль у просуванні відіграє допомога: нові ініціативи,

впроваджуючи в українську практику, новітні методи та прогресивні ідеї, через деякий час знаходять своє відображення в національній політиці. Хоча зовнішня допомога зумовлена пасивним статусом державного устрою України та відсутністю чіткої концепції національних інтересів і стратегії розвитку швидше керуються інтересами Сполучених Штатів, а не України. У рамках програми допомоги це також в інтересах України, яка прагне ефективно реалізувати модель вільного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Official website Office of the United States Trade Representative. Economy and Trade. URL: <https://ustr.gov/issue-areas/economy-trade>.
2. Бабанін О.С. Україна–США: економічна співпраця: монографія. Львів : Українська академія друкарства, 2011. С. 12–181.
3. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки США : навч. посіб. Київ : Київ: Знання. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4118.html>.
4. Lucia Mutikani U.S. economy shrinks in first quarter; trade, inventories mask underlying strength. URL: <https://www.reuters.com/business/us-economy-contracts-first-quarter-weekly-jobless-claims-fall-2022-04-28/>
5. Gross Domestic Product (Third Estimate), GDP by Industry, and Corporate Profits (Revised), 2nd Quarter 2022 and Annual Update URL: <https://www.bea.gov/news/2022/gross-domestic-product-third-estimate-gdp-industry-and-corporate-profits-revised-2nd>
6. Strange S. *States and Markets*. London, Pinter Publishers, 1988. 288 p.
7. Cohen B. The Macrofoundations of Monetary Power. *International Monetary Power*. Andrews D., ed. Ithaca, Cornell University Press, 2006, pp. 31-50.
8. Cohen B. *Currency Power: Understanding Monetary Rivalry*. Princeton, Princeton University Press, 2015. 304 p.
9. Andrews D. Monetary Power and Monetary Statecraft. *International Monetary Power*. Andrews D., ed. Ithaca, Cornell University Press, 2006, pp. 7-30.
10. Kirshner J. *Currency and Coercion: The Political Economy of International Monetary Power*. Princeton, Princeton University Press, 1995. 289 p.
11. Kirshner J. *American Power after the Financial Crisis*. Ithaca, Cornell University Press, 2014. 232 p.
12. Helleiner E. Below the State: Micro-Level Monetary Power. *International Monetary Power*. Andrews D., ed. Ithaca, Cornell University Press, 2006, pp. 72-90.
13. Helleiner E. *The Status Quo Crisis: Global Financial Governance after the 2008 Meltdown*. New York, Oxford University Press, 2014. 256 p.

14. Vermeiren M. *Power and Imbalances in the Global Monetary System: a Comparative Capitalism Perspective*. Basingstoke (UK), Palgrave Macmillan, 2014. 259 p.
15. Kaelberer M. Structural Power and the Politics of International Monetary Relations. *Journal of Social, Political, and Economic Studies*, 2005, vol. 30, no. 3, pp. 333-359.
16. *International Trade & Investment*. Bureau of Economic Analysis. URL: <https://www.bea.gov/index.php/data/intl-trade-investment>
17. Curcuru S., Thomas C. The Return on U. S. Direct Investment at Home and Abroad. *Measuring Wealth and Financial Intermediation and Their Links to the Real Economy*. NBER Book Series Studies in Income and Wealth. Hulten C., Reinsdorf M., eds. 2015, vol. 73, pp. 205-230.
18. *Market Statistics – December 2018*. The World Federation of Exchanges. URL: <https://focus.world-exchanges.org/issue/december-2018/market-statistics/>.
19. *Debt Securities Statistics*. Bank for International Settlement. URL: <https://www.bis.org/statistics/c1.pdf>.
20. Forbes K. Why Do Foreigners Invest in the United States? *Journal of International Economics*, 2010, vol. 80, no. 1, pp. 3-21.
21. Gourinchas P.-O., Rey H. From World Banker to World Venture Capitalist: U. S. External Adjustment and the Exorbitant Privilege. *G7 Current Account Imbalances: Sustainability and Adjustment*. Clarida R., ed. Chicago, University of Chicago Press, 2007, pp. 11-66.
22. Eichengreen B. *Exorbitant Privilege: The Rise and Fall of the Dollar*. Oxford, Oxford University Press, 2011. 215 p.
23. *Global 2017 Review*. Dealogic. URL: <https://www.dealogic.com/insight/key-trends-that-shaped-the-markets-in-q4-2017-global-report/>
24. *Euromoney FX Survey 2018*. Euromoney. URL: <https://www.euromoney.com/article/b18f5s6kqtc6m/euromoney-fx-survey-2018-press-release>.

25. *The World's Largest 500 Asset Managers – Year Ended 2017*. URL: https://www.thinkingaheadinstitute.org/en/Library/Public/Research-and-Ideas/2018/10/PI5002018_research_paper.
26. Foot R., MacFarlane S., Mastanduno M., eds. *US Hegemony and International Organizations: The United States and Multilateral Institutions*. Oxford, Oxford University Press, 2003. 280 p. DOI: 10.1093/0199261431.003.0001
27. Dang T., Stone R. *Wall Street and IMF Conditionality*. New York, University of Rochester, 2016. URL: http://www.sas.rochester.edu/psc/stone/working_papers/Dang_and_Stone.pdf
28. Guzzini S. Structural Power: the Limits of Neorealist Power Analysis. *International Organization*, 1993, vol. 47, no. 3, pp. 443-478.
29. Ammer J., De Pooter M., Erceg C., Kamin S. *International Spillovers of Monetary Policy. IFDP Notes*. Washington, Board of Governors of the Federal Reserve System, 2016. URL: <https://www.federalreserve.gov/econresdata/notes/ifdp-notes/2016/international-spillovers-of-monetary-policy-20160208.html>.
30. Sarai D. US Structural Power and the Internationalization of the US Treasury. *American Empire and the Political Economy of Global Finance*. Panitch L., Konings M., eds. Basingstoke, UK, Palgrave Macmillan, 2008, pp. 71-89.
31. International Monetary Fund. *Balance of Payments Statistics Yearbook 2018*. Washington, International Monetary Fund, 2018. 1224 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.5089/9781484329801.044>
32. U. S. Office of Management and Budget. *President's Budget. Historical Tables*. URL: <https://www.whitehouse.gov/omb/historical-tables/>
33. Semega J. L., Fontenot K. R., Kollar M. A. *Income and Poverty in the United States: 2019*. Washington, U. S. Census Bureau, 2020. 57 p.
34. *Second International Conference on Nutrition*. Rome, 19–21 November, 2019. URL: <http://www.fao.org/3/a-ml542e.pdf>.
35. Coleman-Jensen A., Rabbitt M. P., Gregory C. A., Singh A. *Household Food Security in the United States in 2019. ERR-237*. Washington, USDA, September

2020. 36 p. URL: <https://www.ers.usda.gov/webdocs/publications/84973/err-237.pdf?v=42979>.

36. *Supplemental Nutrition Assistance Program Participation and Costs (Data as of January 5, 2021)*. URL: <https://fns-prod.azureedge.net/sites/default/files/pd/SNAPsummary.pdf>.

37. Gritter M. *The Policy and Politics of Food Stamps and SNAP*. New York, Palgrave Macmillan, 2015. 87 p. DOI:10.1057/9781137520920

38. *Supplemental Nutrition Assistance Program (Data as of September 7, 2020)*. URL: <https://fns-prod.azureedge.net/sites/default/files/pd/34SNAPmonthly.pdf>.

39. *USDA Food Plans: Cost of Food*. URL: <https://www.cnpp.usda.gov/USDAFoodPlansCostofFood>.

40. *Policy Basics: The Supplemental Nutrition Assistance Program (SNAP)*. URL: <https://www.cbpp.org/research/policy-basics-the-supplemental-nutrition-ssistance-program-snap>.

41. Nchako C., Cai L. *A Closer Look at Who Benefits from SNAP: State-by-State Fact Sheets*. URL: <https://www.cbpp.org/research/a-closer-look-at-who-benefits-from-snap-state-by-state-fact-sheets>.

42. *SNAP Retailer Data. 2019 Year End Summary*. URL: <https://fns-prod.azureedge.net/sites/default/files/snap/2019-SNAP-Retailer-Management-Year-End-Summary.pdf>.

43. Cunnyngham K. *Trends in Supplemental Nutrition Assistance Program Participation Rates: Fiscal Year 2010 to Fiscal Year 2019*. Washington, USDA, July 2019. 154 p. URL: <https://fns-prod.azureedge.net/sites/default/files/snap/Trends2010-2019.pdf>.

44. *Supplemental Nutrition Assistance Program: Payment Error Rates FY2014 (Data as of June 8, 2019)*. URL: <https://fns-prod.azureedge.net/sites/default/files/snap/2018-rates.pdf>.

45. Willey J., Fetting N. B., Hale M. *The Extent of Trafficking in the Supplemental Nutrition Assistance Program: 2012-2014*. Washington, USDA,

September 2017. URL: <https://fns-prod.azureedge.net/sites/default/files/ops/Trafficking2012-2014.pdf>.

46. Lauffer S. *Characteristics of Supplemental Nutrition Assistance Program Households: Fiscal Year 2019*. Washington, USDA, 2019. 134 p. URL: <https://fns-prod.azureedge.net/sites/default/files/ops/Characteristics2019.pdf>.

47. Hanson K. *The Food Assistance National Input-Output Multiplier. Model and Stimulus Effects of SNAP*. Washington, USDA, October 2010. 44 p. URL: https://www.ers.usda.gov/webdocs/publications/44748/7996_err103_1_.pdf?v=41056.

48. *The Effects of Potential Cuts in SNAP Spending on Households with Different Amounts of Income*. Washington, Congress of the United States, March 2015. 24 p. URL: <https://www.cbo.gov/sites/default/files/114th-congress-2015-2016/reports/49978-SNAP.pdf>.

49. Meyer B., Mittag N. Using Linked Survey and Administrative Data to Better Measure Income: Implications for Poverty, Program Effectiveness and Holes in the Safety Net. *NBER Working Paper*, no. 21676, 2015. URL: <http://www.nber.org/papers/w21676>.

50. Sherman A., Trisi D. *Safety Net More Effective Against Poverty than Previously Thought*. Washington, Center on Budget and Policy Priorities, May 6 2015. URL: <https://www.cbpp.org/research/poverty-and-inequality/safety-net-more-effective-against-poverty-than-previously-thought>.

51. Yen S., Andrews M., Chen Z., Eastwood D. Food Stamp Program Participation and Food Insecurity: An Instrumental Variables Approach. *American Journal of Agricultural Economics*, February 2008, 90 (1), pp. 117-32. DOI:10.1111/j.1467- 8276.2007.01045.x

52. Ratcliffe C., McKernan S.-M., Zhang S. How Much Does the Supplemental Nutrition Assistance Program Reduce Food Insecurity? *American Journal of Agricultural Economics*, 2011, 93(4), pp. 1082-1098. DOI:10.1093/ajae/aar026

53. Kreider B., Pepper J. V., Gundersen C., Jolliffe D. Identifying the Effects of SNAP (Food Stamps) on Child Health Outcomes When Participation Is Endogenous

and Misreported. *Journal of the American Statistical Association*, September 2012, vol. 107, no. 499. DOI: 10.1080/01621459.2012.682828

54. Hoynes H. W., Schanzenbach D. Consumption Responses to In-Kind Transfers: Evidence from the Introduction of the Food Stamp Program. *NBER Working Paper*, no. 13025, 2007. URL: <http://www.nber.org/papers/w13025>.

55. Beharie N., Mercado M., McKay M. Protective Association between SNAP Participation and Educational Outcomes Among Children of Economically Strained Households. *Journal of Hunger & Environmental Nutrition*, vol. 12, iss. 2, 2017. DOI: 10.1080/19320248.2016.1227754

56. Hoynes H. W., Schanzenbach D. W., Almond D. Long Run Impacts of Childhood Access to the Safety Net. *NBER Working Paper*, no. 18535, 2012. URL: <http://www.nber.org/papers/w18535>.

57. Brasher P. *USDA Struggles to Sell SNAP Food Box Plan*. February 26, 2018. URL: <https://www.agri-pulse.com/articles/10645-usda-struggles-to-sell-snap-food-box-plan>.

58. Офіційний сайт Національного банку України. Статистика зовнішнього сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#1>.

59. Ежегодная статистика внешней торговли по странам. URL: <https://trendeconomy.ru/data/h2/UnitedStatesOfAmerica/>

60. Торговельний розрив у серпні 2022 року становить 67,4 мільярда доларів. URL: <https://www.bea.gov/news/blog/2022-10-05/august-2022-trade-gap-674-billion>

61. U.S. International Transactions, 2nd Quarter 2022. U.S. Bureau of Economic Analysis. URL: <https://www.bea.gov/news/2022/us-international-transactions-2nd-quarter-2022>

62. *2019 Trade Policy Agenda and 2018 Annual Report. Annex 1*. Washington. March 2019. URL: https://ustr.gov/sites/default/files/2019_Trade_Policy_Agenda.pdf

63. Simpson K. No Gala USMCA Signing Ceremony with Trump unless U. S. Tariffs Lifted, Ambassador Said. *CBC News*, 07.11.2018. URL:

<https://www.msn.com/en-ca/news/canada/no-gala-usmca-signing-ceremony-with-trump-unless-us-tariffs-lifted-ambassador-says/ar-BBPszsF>

64. *Agreement between the United States of America, the United Mexican States and Canada Text*. URL: <https://ustr.gov/tradeagreements/free-trade-agreements/united-states-mexico-canada-agreement/agreement-between>

65. Fergusson I. F., Villareal M. A. Proposed U. S.-Mexico-Canada (USMCA) Trade Agreement. *In Focus*, no. 10997, (Congressional Research Service) 05.10.2018. URL: <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10997.pdf>

66. Weekes J. How NAFTA Became the USMCA. *Policy Magazine*, 02.11.2018. URL: <https://policymagazine.ca/hownafta-became-the-usmca/>

67. *Transcript of President Donald Trump's Press Conference on September 26, 2018*. URL: <https://www.vox.com/2018/9/26/17907608/trump-kavanaugh-rosenstein-press-conference-un-nafta-full-text-transcript>

68. Wasson E., Leonard J. Republicans Push for Vote on New NAFTA This Year if Democrats Win House. *Bloomberg News*, 02.10.2018. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-10-02/gop-to-seek-trade-bill-vote-this-year-if-democrats-win-house>

69. Hufbauer G., Globerman S. *The United States-Mexico-Canada Agreement: Overview and Outlook*. Fraser Research Bulletin (Fraser Institute). November 2018. 10 p. URL: <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/us-mexico-canadaagreement-overview.pdf>

70. Schott J. J. *For Mexico, Canada and the United States, a Step Backwards on Trade and Investment*. Peterson Institute for International Economics. 02.10.2018. URL: <https://piie.com/blogs/trade-investment-policy-watch/>

71. Nossal K. R. The Name Game: out with NAFTA, in with the USMCA. *OpenCanada.org*, 1 October 2018. URL: <https://www.opencanada.org/features/name-game-out-nafta-usmca/>

72. Gilmore R. Reaction to USMCA Deal Rolls in: not “a Great Win”, but a “Great Save”. *CTV News*, 01.10.2018. URL: <https://www.ctvnews.ca/politics/reaction-to-usmca-deal-rolls-in-not-a-great-win-but-a-great-save-1.4117233>

73. MacDougall A. Trump Wins, But not Enough for Trudeau to Lose. *Macleans's*, 01.10.2018. URL: <https://www.macleans.ca/news/canada/how-nafta-was-saved-the-bitter-fight-and-last-minute-recovery/>

74. Dawson L. *Canada's Trade Negotiators Took the Best Deal Available*. Canada Institute, Wilson Center. 02.10.2018. URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/canadas-trade-negotiators-took-the-best-deal-available>

75. House B., Hererra J. M. NAFTA: USMCA Preserves Open Trade in North America. *Insights & Views (Scotiabank Global Economics)*, 01.10.2018. URL: https://www.gbm.scotiabank.com/scpt/gbm/scotiaeconomics63/2018-10-01_I&V.pdf

76. Wilkins C. A. *Monetary Policy Report Press Conference Opening Statement*. Bank of Canada. 24.10.2018. URL: <https://bankofcanada.ca/2018/10/opening-statement-241018/>

77. *Bipartisan Congressional Trade Priorities and Accountability Act of 2015*. URL: <https://www.congress.gov/bill/114thcongress/house-bill/2146/text/pl>

78. *Remarks by President Trump in Press Gaggle aboard Air Force One*. 02.12.2018. URL: <https://whitehouse.gov/briefingsstatements/remarks-president-trump-press-gaggle-aboard-air-force-one-2/>

79. Співробітництво України зі США: навч. матеріали. URL: https://pidru4niki.com/16330826/politologiya/spivrobitnitstvo_ukrayini_ssha.

80. Назаренко М. Нюанси українсько-американських взаємин. Київ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3306055-pro-nuansi-ukrainskoamerikanskih-vzaemin-tez-treba-citati-z-bromom.html>.

81. Офіційний сайт Посольство США в Україні. Політика та історія дипломатичних відносин. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/our-relationship-uk/policy-history-uk/>.

82. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://web.archive.org/web/20181027220347/http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f44367da-249a-4309-90f5-7b8795f42873&title=12->

VelikikhAmerikanskikhKompaniiYidutVUkrainuShukatiObktiDliaInvestitsiiTaVivchitiMozhlivostiVelikoiPrivatizatsii.

83. Офіційний сайт Урядового порталу. Україна та США поглиблюють співпрацю у торговельно-економічній сфері. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-ssha-pogliblyuyut-spivpracyu-u-torgovelnno-ekonomichnij-sferi>.

84. Official website Office of the United States Trade Representative. Generalized System of Preferences (GSP). URL: https://ustr.gov/issue-areas/trade-development/preference-programs/generalized-system-preference-gsp#_blank.

85. Офіційний сайт Посольства України в Сполучених Штатах Америки. Торговельно-економічне співробітництво. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/torgivelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo>.

86. Василиця О.Б. Аналіз українсько-американських відносин за критеріями стратегічного партнерства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. №13. С. 40-44. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_1_2017ua/11.pdf.

87. Офіційний сайт Дія Бізнес. США. URL: <https://export.gov.ua/country/109-ssha>.

88. Official website UNCTAD. World Investment Report 2022. URL: <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2022>.

89. США можуть інвестувати в атомну енергетику України до 30 мільярдів доларів. Економічна правда. 2021. 1 вересня. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/09/1/677383/>.

90. Офіційний сайт Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/>

91. Офіційний сайт Посольства України в Сполучених Штатах Америки. Науково-технічне співробітництво. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/naukovo-tehniche-spivrobitnictvo-mizh-ukrayinoyu-ta-ssha>.

92. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ratifikovano-ugodu-mizh-uryadami-ukrayini-ta-ssha-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-nauki-ta-tehnologij-zakon-ukrayini>.

93. Ратифікація Угоди між Україною та США у сфері науки та технологій. *Наука та метрика*. 2021. 4 січня. URL: <https://nim.media/articles/ratifikatsiya-ugodi-mizh-ukrayinoyu-ta-ssha-u-sferi-nauki-ta-tehnologiy>.

94. Зарицька Н.С. Диверсифікація науково-технічного співробітництва України та США. *Бізнесінформ*. 2016. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/diversifikatsiya-naukovo-tehnichnogo-spivrobotnitstva-ukrayini-ta-ssha>.

95. Офіційний сайт Посольства України в Сполучених Штатах Америки. Українсько-американська парламентська співпраця. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/politichni-vidnosini-mizh-ukrayinoyu-ta-ssha>

96. COVID-19 and peace. The Institute for Economics & Peace Briefing Series. URL: <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2020/08/COVID19-and-Peaceweb.pdf>

97. World Economic Outlook Update // IMF. - January 26, 2021. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/01/26/2021-world-economic-outlook-update>

98. Policy Support and Vaccines Expected to Lift Activity. World Economic Outlook Update, January 26, 2021.

99. The Anatomy of the \$2 Trillion COVID-19 Stimulus Bill. URL: <https://www.visualcapitalist.com/the-anatomy-of-the-2-trillion-covid-19-stimulus-bill/>

100. Fact Sheet: Administration Announces New “Smart Cities. Initiative to Help Communities Tackle Local Challenges and Improve Services,” White House, September 14, 2015. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/09/14/fact-sheet-administration-announces-new-smart-cities-initiative-help>.

101. Smart and Connected Communities Framework, Networking and Information Technology Research and Development, November 25, 2014. URL: <https://www.nitrd.gov/sccc/materials/scccframework.pdf>.

102. U.S. Department of Transportation Launches Smart City Challenge to Create a City of the Future, Department of Transportation, December 7, 2015. URL: <https://www.transportation.gov/briefing-room/us-departmenttransportation-launches-smart-city-challenge-create-city-future>.

103. Smart Columbus. The City of Columbus, Accessed October 18, 2017. URL: <https://www.columbus.gov/smartcolumbus/projects/>.

104. Smart Cities USA. May 6. 2021. URL: <https://smartamerica.org/teams/smart-cities-usa/>

105. Top 10 Smart Cities in the US. March 14. 2017. URL: <https://www.routematch.com/top-10-smart-cities-us/>

106. Networking and Information Technology Research and Development Subcommittee, *Smart Cities and Communities Federal Strategic Plan: Exploring Innovation Together*. (Washington, DC: NITRD, January 2017). URL: https://www.nitrd.gov/drafts/SCC_StrategicPlan_Draft.pdf.

107. Justin Hicks and Robert D. Atkinson. *Eroding Our Foundation: Sequestration, R&D, Innovation and U.S. Economic Growth* (Information Technology and innovation Foundation, September 2012). URL: <http://www2.itif.org/2012-eroding-foundation.pdf>.

108. Program Details, Manufacturing USA. Accessed October 18. 2017. URL: <https://www.manufacturingusa.com/pages/program-details>.

109. Beyond Traffic Themes. Department of Transportation. Accessed October 18. 2017. URL: <https://www.transportation.gov/smartcity/six-themes>

110. What Is CitySDK? U.S. Census Bureau. Accessed October 18. 2017. URL: <https://uscensusbureau.github.io/citysdk/about/>

111. A New World of Cities and the Future of Australia. Nokia. Accessed October 18. 2017. URL: <https://resources.ext.nokia.com/asset/200799>

112. Eric Jaffe. America's Infrastructure Crisis is Really a Maintenance Crisis. *Citylab*. February 12. 2015. URL: <https://www.citylab.com/solutions/2015/02/americas-infrastructure-crisis-is-really-a-maintenance-crisis/385452/>

113. Chard Shirley. Spending on Infrastructure and Investment. Congressional Budget Office. March 1. 2017. URL: <https://www.cbo.gov/publication/52463>.

114. Joshua New and Daniel Castro. Why Countries Need National Strategies for the Internet of Things. Center for Data Innovation. December 16. 2015. URL: <http://www2.datainnovation.org/2015-national-iot-strategies.pdf>.

115. Joshua New. After a Rocky Start, the Internet of Things May Finally Succeed in Chicago. Center for data Innovation. URL: <http://www.datainnovation.org/2015/09/dont-let-the-internet-of-things-in-chicago-fail-before-it-starts/>

116. John Dyer. Chicago's high-Text Surveillance Experiment Brings Privacy Fears. *Vice News*. June 26. 2014. URL: <https://news.vice.com/article/chicagos-high-tech-surveillance-experiment-brings-privacy-fears>; Joshua New. After a Rocky Start, the Internet of Things May Finally Succeed in Chicago. Center for data Innovation. URL: <http://www.datainnovation.org/2015/09/dont-let-the-internet-of-things-in-chicago-fail-before-it-starts/>

117. About GCTC. National Institute of Standards and Technology. Accessed October 18. 2017. URL: <https://pages.nist.gov/GCTC/about/the-gctc/>

118. Cities + Infrastructure. UI Labs. Accessed October 18. 2017. URL: <http://www.uilabs.org/innovation-platforms/cities-infrastructure/>

119. David Nagel. Oregon State Brings Smart Sensors to Accessible Parking. *Campus Technology*. January 14. 2013. URL: <https://campustechnology.com/articles/2013/01/14/oregon-state-brings-smart-sensors-to-accessible-parking.aspx>

120. Федорова Н., Зюбанов Г., Ладущина О. Зміни в умовах регіональної економічної інтеграції: на прикладі трансформації NAFTA-USMCA. *Економіка та суспільство*. 2020. №22. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/57>

121. United States International Trade Commission. U.S. Mexico Canada Trade Agreement: Likely Impact on the U.S. Economy and on Specific Industry Sectors. URL: <https://www.usitc.gov/publications/332/pub4889.pdf>

122. U.S. Department of Agriculture. URL: <https://www.usda.gov/OECD>.

123. Kirby J. (2020). USMCA, Trump's new NAFTA deal, explained in 600 words. Vox. URL: <https://www.vox.com/2018/10/3/17930092/usmca-mexico-nafta-trump-trade-deal-explained>

124. Official website of the United States Government. U.S. Security Cooperation with Ukraine. URL: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-ukraine/>

125. Список військової допомоги США Україні. *Мілітарійний*. 2022. URL: <https://mil.in.ua/uk/articles/spysok-vijskovoyi-dopomogy-ssha-ukrayini/>

126. Руслан Михайлик. Ленд-ліз: закупівлі для перемоги заради спільних цінностей. 2022. URL: <https://zakupki.com.ua/lend-liz-zakupivli-dlya-peremogy-zarady-spilnyh-tsinnostej.html>

127. Марія Васильєва Уряд США – Україні: програма допомоги, мета і результати. *Сполучені Штати Америки у сучасному світі* : збірник матеріалів. Львів. 2015. URL: https://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/06/USA_in_modern_world_Lviv_15.05.15-Volume-II.pdf.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ABSTRACT

Yelomova A.I. Strategic priorities of the USA in modern international economic relations. Qualification work for the master's degree in specialty 292 "International Economic Relations". National University «Yuriy Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2022.

The qualification work contains 118 pages, 8 tables, 11 figures, list of literature from 127 titles, 2 appendices.

Keywords: USA, international economic relations, USMCA, strategic priorities.

The object of research of the qualification work is the economy of the USA and its role in international economic relations. The subject of the study is the strategic prospects of the economic development of the United States, the strengthening of its role in the MEV, as well as the economic relations between Ukraine and the United States in modern conditions.

The purpose of the qualification work is to consider the current state and strategic priorities of the United States in international economic relations, to determine the position of the United States in relation to political and economic relations with Ukraine, and to determine ways to strengthen them at the current stage.

The task of the work: to consider the structure and features of the US national economy; identify the sources and mechanisms of US financial power in the world; to define tools of social policy in the USA; analyze US international operations, including international trade relations; assess the role of the United States in the USMCA integration grouping; to investigate the evolution of US-Ukraine economic cooperation and highlight the current state; to determine the priorities of state support for social and economic development of the USA in the context of overcoming the consequences of COVID-19; to identify the features and prospects of the implementation of the "Smart

City" concept in the USA; to establish promising directions for the development of the strategic partnership between Ukraine and the United States.

The United States plays a significant role in global flows of goods, services, capital, labor, and its influence is growing. The ability to serve a global market encourages investment in expanding export sectors, and increased output helps lower average production costs.

The paper found that it is advisable to use the experience of the USA when developing a food aid program in Ukraine. The American program is a long-established tool for providing healthy food, as well as social assistance and support to agricultural producers. Although significant changes are possible, there is no doubt that the core elements of the program and its federal funding will be maintained. The most important principle of the program is full guarantees of assistance to all persons who meet the criteria for participation in the program. The procedure for determining the status of a participant is noteworthy, when not only incomes are taken into account, but also the actual expenses of households. Such features of the American program as low administrative costs, flexibility in calculating the amount of benefits in different states, high level of population coverage, low level of corruption and strict control over program participants are also of interest. A simple application procedure for participation, combined applications for participation in various aid programs, and the waiver of restrictions on the range of purchased products contribute to the reduction of administrative costs. Thus, the conceptual, organizational, administrative, and technical aspects of SNAP may be useful in developing a similar program in Ukraine.

When assessing the significance of the US-Mexico-Canada Agreement, the following features should be noted.

First, by concluding the agreement, the US managed to consolidate its economic periphery for years to come, further tying neighboring Canada and Mexico to itself and strengthening the North American integration bloc.

Second, just as it happened with NAFTA in 1994, the USMCA sets a new format for free trade agreements, elements of which the US, Canada, and Mexico will use in future agreements with other countries and regions.

Thirdly, the US sends an unequivocal signal to the rest of the world that it will conduct relations with other countries as well, if not more harshly than with Mexico and Canada.

Ensuring that health care systems everywhere are adequately resourced to deal with the pandemic remains a top priority for the US government. This means ensuring adequate funding for the procurement and distribution of vaccines, testing, therapies, personal protective equipment and investments in health facilities.

Many countries have recognized the feasibility of creating smart cities and have taken measures to accelerate their development. In various forms, this concept has been or is being implemented in US cities. The most successful examples are New York, Cedar Rapids (Iowa), Boulder (Colorado), Pittsburgh (Pennsylvania), San Francisco and Fresno (California), Louisville (Kentucky), LaGrange (Georgia), Columbus (Ohio), Austin (Texas).

However, cities cannot complete the smart city transformation on their own. To accelerate the development of smart cities, the US national government must pursue policies that address the key challenges of smart city development, addressing challenges that cities are unlikely to solve on their own. Measures that complement municipal initiatives supported by national authorities will promote the development of smart cities and deliver the social and economic benefits of smart cities faster.

The intensity of trade for the USA is higher than for Ukraine. This indicates greater volumes of exports from the USA to Ukraine than from Ukraine to the USA. That is, it can be argued that the strategic role of the USA for Ukraine is more likely to be traced in the political and military spheres than in the economic sphere. Therefore, Ukraine should analyze the possibilities of strengthening economic cooperation.

As for investment activity, the United States is one of the largest recipients of foreign direct investment and at the same time one of the largest sources of foreign direct investment abroad. In 2021, there was a significant breakthrough in the relations between Ukraine and the USA in the field of investments at the expense of Ukraine's income from investments in the USA. At the same time, US investments in Ukraine do not have such a positive picture and are decreasing every year.

The United States of America attaches great importance to the successful development of Ukraine into a modern democratic country with a prosperous market economy. US policy is aimed at ensuring the formation and strengthening of Ukraine, increasing its integration into European and Euro-Atlantic structures. Ukraine is a key regional strategic partner that has made significant efforts to modernize its army and increase operational interoperability with NATO.

The impact of US foreign aid on the socio-economic situation in Ukraine can be assessed positively, despite the negative aspects considered.

Додаток Б

Smart Cities США

Smart Cities USA
City of San Jose, CA + Intel Corporation

IoT Platform

- ❖ Edge to Cloud Solution
- ❖ Use case: Air Quality
- ❖ Scalable to Other Sectors
 - Energy
 - Transportation
 - Buildings
 - Manufacturing

Benefits

- ❖ Economic Growth
- ❖ “Clean Tech” Jobs
- ❖ Supports EPA Goals
- ❖ Climate Policy Mgmt
- ❖ Environmental Sustainability

Advocates

- ❖ President of Intel Corp*
- ❖ Mayor of San Jose
- ❖ US Congress - San Jose
 - Mike Honda
 - Zoe Lofgren

*Intel IoT Vision and Announcement

1st U.S. Engagement for Intel’s Smart City Sensor IoT Platform

